

А.Э.ПАРМАНОВ

**МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ
ТАШКИЛОТЛАРИНИ ЖИХОЗЛАШ
МЕЪЁРЛАРИ**

Тошкент-2020

**Ўзбекистон Республикаси
Мақтабгача таълим вазирлиги**

**Мақтабгача таълим ташкилотлари директор ва
мутахассисларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш
институти**

А.Э.ПАРМАНОВ

**МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ
ТАШКИЛОТЛАРИНИ ЖИҲОЗЛАШ
МЕЪЁРЛАРИ**

Тошкент-2020

Ўқув қўлланма Мактабгача таълим ташкилотлари директор ва мутахассисларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институтининг ўқув режаларига асосан “Мактабгача таълим ташкилотларини жиҳозлаш меъёрлари” ўқув модулининг ўқув дастурига мос равишда ишлаб чиқилган бўлиб, Худудий мактабгача таълим бошқарма бошлиғи ўринбосари, Туман(шаҳар) мактабгача таълим бўлими мудир, Худудий мактабгача таълим бошқармалари Давлат ва нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини ҳамда ўқитишининг муқобил шакллари ташкил этиш бўлими бошлиғи, Туман (шаҳар) мактабгача таълим бўлими Давлат ва нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини ҳамда ўқитишининг муқобил шакллари ташкил этиш шўъбаси мудир, Худудий мактабгача таълим бошқармалари Давлат-хусусий шерикчилик асосидаги мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини ташкил этиш бўлими бошлиғи, Худудий мактабгача таълим бошқармалари Давлат-хусусий шерикчилик асосидаги мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини ташкил этиш бўлими мутахассиси, Худудий мактабгача Таълим бошқармалари таълим-тарбия сифатини таъминлаш ва методик хизматни ташкил этиш бўлими бошлиғи, Худудий мактабгача таълим бошқармалари Таълим-тарбия сифатини таъминлаш ва методик хизматни ташкил этиш бўлими мутахассиси, Худудий мактабгача таълим бошқармалари Ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш бўйича мутахассиси, Туман шаҳар мактабгача таълим бўлими Ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш бўйича мутахассиси, Туман (шаҳар) мактабгача таълим бўлими мудир ўринбосари, Туман (шаҳар) мактабгача таълим бўлими Давлат-хусусий шерикчилик асосидаги мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини ташкил этиш шўъбаси мудир, Туман (шаҳар) мактабгача таълим бўлими Таълим-тарбия сифатини таъминлаш ва методик хизматни ташкил этиш шўъбаси мудир, Мактабгача таълим ташкилоти мудир (директор), Мактабгача таълим ташкилотлари тарбиячи-методисти тоифалари ҳамда бошқа тоифалардаги малака ошириш ва қайта тайёрлаш тингловчилари, институт профессор-ўқитувчилари ва ходимлари ҳамда мактабгача таълим ташкилотлари директор ва мутахассислари учун мўлжалланган.

А.Э.Парманов - МТТДМҚТМОИ, “Педагогика ва психология”
кафедраси мудири, т.ф.н., доц.

Такризчи:

МТТДМҚТМОИ, Ўқув ва услубий ишлар бўйича проректор,
педагогика фанлари номзоди, доцент Н.Ф.Абдуназарова.

И.А.Каримов номидаги Тошкент давлат техника университети доценти
А.А.Каримов.

Ўқув қўлланма Мактабгача таълим ташкилотлари директор ва
мутахассисларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти
илмий кенгашининг 2020 йилдаги-сонли баёни билан
маъқулланган.

МУНДАРИЖА

	Кириш	7
I-боб.	МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИ ЎЙИНЛАР, ЎЙИНЧОҚЛАР, МЕБЕЛЬ, ЖИҲОЗЛАР ВА БОШҚА ТЕХНИК ВОСИТАЛАР БИЛАН ЖИҲОЗЛАШ МЕЪЁРЛАРИ	9
1.1.	Мактабгача таълим ташкилотларида ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлашнинг аҳамияти.	9
1.2.	Мактабгача таълим ташкилоотларини жиҳозлаш меъёрлари.	16
	Жиҳозларга қўйиладиган умумий талаблар.	24
II-боб.	МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ЖИҲОЗЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ, САҚЛАШ, Фойдаланиш ва ҳисобдан чиқариш тартиби.	31
2.1	Мактабгача таълим ташкилотларида жиҳозларни қабул қилиш тартиби.	31
2.2.	Моддий жавобгар шахслар тайинлаш ва улар билан шартномалар тузиш.	36
	Жиҳозларни ҳисобдан чиқариш тартиби.	41
	Фойдаланилган адабиётлар ва манбалар рўйхати	50
	Атамалар ва таърифлар	52
	ИЛОВАЛАР:	
1	Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги, Ўзбекистон Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 2018 йил 7 мартдаги к-6, 14, 58-сон “Мактабгача таълим ташкилотларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш меъёрларини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори. [Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 17 мартда рўйхатдан ўтказилган, рўйхат рақами 2986].	56
2	Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги “Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлаш тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 132-сон қарори	75
3	Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 23 июлдаги “Болалар ўйинчоқларининг хавфсизлиги тўғрисидаги умумий техник регламентни тасдиқлаш ҳақида”ги 451-сон қарори.	92

КИРИШ

Барчамизга маълумки, сўнгги йилларда Ўзбекистон Республикасида мактабгача таълимни ривожлантириш ва самарали фаолият кўрсатишига қаратилган кўплаб норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди ҳамда комплекс чора-тадбирлар амалга оширилди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2018 йил 14 февраль куни мактабгача таълим тизимини ислоҳ қилиш ва ривожлантириш бўйича кўрилаётган чора-тадбирлар натижадорлиги таҳлилига бағишланган видеоселектор йиғилиши ўтказилган эди.

Президент ёш авлод тарбиясининг биринчи ва муҳим бўғини бўлган мактабгача таълим тизимини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратиб келмоқда. Давлат раҳбарининг ҳудудларга ташрифлари чоғида ўтказилган мажлисларда ҳам бу борада кўплаб вазифалар белгилаб берилди.

Йиғилишларда жорий йилда давлат мактабгача таълим муассасалари қуриш, таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича манзилли рўйхатни тасдиқлаш, болалар боғчаларининг моддий-техник ҳолатини ўрганиб, мебель, ошхона жиҳозлари, ўйин майдончалари ва спорт инвентарларига бўлган талабни аниқлаш ҳамда яқин 2 йилда мамлакатдаги барча боғчаларни жиҳозлаш бўйича ҳужжатларни тайёрлаш зарурлиги таъкидланган эди. Бу борада берилган топшириқларга мувофиқ, болаларни сифатли овқатлантириш, кўрпа, ёстик ва чойшабларини белгиланган муддатларда алмаштириш, дори-дармон ва ювиш воситалари учун ажратиладиган маблағлар миқдори етарли экани аниқ ҳисоб-китоб қилинади.

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодекси, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг мактабгача таълим тизимини такомиллаштиришга йўналтирилган қарорлари, фармойишлари, Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлигининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари талаблари ушбу ўқув қўлланмада ўз аксини топган. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги “Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ-3305-сонли қарори асосида Мактабгача таълим муассасалари раҳбар ва мутахассисларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ташкил этилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 майдаги “Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПҚ-4312-сон қарори, Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 21 ноябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги

тўғрисидаги низомни ҳамда Мактабгача таълим муассасалари раҳбар ва мутахассисларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш институти уставини тасдиқлаш ҳақида”ги 929-сон қарори, Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 13 майдаги “Мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 391-сонли, 2020 йил 22 декабрдаги “Мактабгача таълим ва тарбиянинг давлат стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 802-сонли қарорлари ижроси юзасидан институтнинг ўқув-меъёрий ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги, Ўзбекистон Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 2018 йил 7 мартдаги к-6, 14, 58-сон “Мактабгача таълим муассасаларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш меъёрларини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарорига биноан мактабгача таълим ташкилотларини ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш, ҳамда улардан фойдаланишда санитария-гигиена қоидалари, хавфсизлик техникаси ҳамда тарбияланувчиларнинг ҳаёти ва соғлигини муҳофаза қилиш муҳим ўрин тутди. Бу эса ўз навбатида, мактабгача таълим тизими раҳбар, раҳбар ўринбосарлари ва мутахассисларини мактабгача таълим ташкилотларини ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш бўйича маълум даражада билим, кўникма ва малакага эга бўлишни талаб этади.

“Мактабгача таълим ташкилотларини жиҳозлаш меъёрлари” ўқув қўлланмасининг асосий мақсади мактабгача таълим тизими раҳбар ва мутахассисларининг фаолиятида мактабгача таълим ташкилотларини жиҳозлашга қўйиладиган умумий талаблар, таълим ташкилотларини жиҳозлашнинг ўзига хос хусусиятлари, жиҳозлашнинг ҳуқуқий-меъёрий асослари, мактабгача таълим ташкилотларининг хоналари учун жиҳозлар, ҳар бир гуруҳ ва мактабгача таълим ташкилоти учун жиҳозлар, мактабгача таълим ташкилотларида жиҳозларни қабул қилиш, сақлаш, фойдаланиш ва ҳисобдан чиқариш тартиби, жиҳозлардан фойдаланишда болаларнинг ҳаёти ва соғлигини муҳофаза қилишга доир масалаларга алоҳида эътибор қаратилган.

I. МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИНИ ЎЙИНЛАР, ЎЙИНЧОҚЛАР, МЕБЕЛЬ, ЖИҲОЗЛАР ВА БОШҚА ТЕХНИК ВОСИТАЛАР БИЛАН ЖИҲОЗЛАШ МЕЪЁРЛАРИ

1.1. Мактабгача таълим ташкилотларида ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлашнинг аҳамияти.

Охириги йилларда Ўзбекистон Республикасида мактабгача таълимни ривожлантириш ва самарали фаолият кўрсатишига қаратилган Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, қарорлари ва фармойишлари, Вазирлар Маҳкамасининг мактабгача таълим тизимини такомиллаштиришга йўналтирилган қарорлари, фармойишлари, Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлигининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатлари қабул қилиниб тизимга тадбиқ этилиб келинмоқда.

Барчамизга маълумки, Мактабгача таълим ташкилот (кейинчалик матнда МТТ)ларида ўқув жараёнини замон талаблари даражасида ташкил этишда таълим ташкилотининг жиҳозланиши жуда катта аҳамиятга эга ҳисобланади.

Мактабгача таълим ташкилотларини ривожлантиришни янада такомиллаштириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги, Ўзбекистон Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 2018 йил 7 мартдаги к-6, 14, 58-сон “Мактабгача таълим муассасаларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш меъёрларини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори чиқарилиб, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 17 мартда 2986 рақам билан рўйхатдан ўтказилди.

Меъёрларга мактабгача таълим ташкилотларида болаларнинг жисмонан соғлом, ақлий ва интеллектуал ривожланишлари учун лозим

бўлган жиҳозлар, ўйинлар ва ўйинчоқлар ва бошқалар киритилган. Ундан ташқари МТТларни жиҳозлаш бўйича давлат раҳбари ва ҳукумат томонидан кўплаб қарорлар қабул қилинмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 9 сентябрдаги “Мақтабгача таълим тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-3261-қарори, 30 сентябрдаги “Мақтабгача таълим тизими бошқарувини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5198-сон фармони ва Вазирлар Маҳкамасининг “Ўзбекистон Республикаси Мақтабгача таълим вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ-3305-сон қарори ҳамда бошқа бир қатор қарорлар қабул қилинди. Уларда мақтабгача таълим тизимини комплекс ривожлантириш, болаларни соғлом ва баркамол этиб тарбиялашнинг барча жиҳатлари белгилаб берилди. Хусусан, янги тузилган Мақтабгача таълим вазирлиги олдида шу соҳа бўйича давлат сиёсатини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш, мақтабгача таълим ташкилотлари давлат ва нодавлат тармоғини кенгайтириш ва моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, уларни малакали педагог кадрлар билан таъминлаш,

мактабгача таълим ташкилотларига болаларни қамраб олишни кескин ошириш, таълим-тарбия жараёнларига замонавий таълим дастурлари ва технологияларини татбиқ этиш орқали болаларни ҳар томонлама интеллектуал, маънавий-эстетик, жисмоний ривожлантириш ҳамда уларни мактабга тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш вазифалари қўйилди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги ПҚ-3305-сонли қарори асосида Мактабгача таълим ташкилотлари директор ва мутахассисларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ташкил этилди. Қарорда институтнинг вазифаси этиб илғор хорижий тажриба асосида мактабгача таълим ташкилотларининг директор ва мутахассисларида соҳага оид замонавий менежмент ва педагогик технологиялар бўйича билимлар ва кўникмаларни шакллантириш вазифалари юклатилди.

Ўзбекистоннинг биринчи Президенти И.А.Каримовнинг «Юксак маънавият – енгилмас куч» асарида таъкидланганидек, ўйинчоқлар образи боланинг мурғак тасаввурига бамисоли тошга ўйилган нақшдек мухрланиб, унинг онгида бир умр сақланиб қолади.

Демак, гўдакнинг улғайиб, касб танлаши, келажакда қай йўлдан бориши, ҳаёти қандай кечиши, унинг болаликда қандай ўйинчоқларга ошно бўлгани билан ҳам белгиланади. Ўйинчоқни оддий овунчоқ деб билмаслик керак. Боғча ёшидаги болаларнинг дунёни англаши, тасаввур ва тафаккур оламининг кенгайиши, ижодкорлигининг ошиши ҳамда сўз бойлигининг шаклланишида ўйинчоқларнинг ўрни муҳим аҳамият касб этади. Болалар ўйинчоғини кўрган ҳар қандай кишининг кўз олдида болалик даври гавдаланса, унга қараб қалбида олис болаликнинг беғубор даври ёдга келса ажаб эмас.

“Болаларда ижодкорлик ва қобилият учқуни аланга олиши, ўзини намоён қилиши учун барча яхши нарсалар ёш болажонларга бўлиши керак” деб таъкидлаб ўтган эди муҳтарам Президентимиз Ш.М.Мирзиёев.

Шундай экан, мактабгача таълим ташкилотларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш бугунги кунда долзарб ва кечиктириб бўлмайдиган масалалардан биридир. Шунинг учун ҳам мактабгача таълим ташкилотларида жиҳозлаш ва улардан самарали фойдаланиш бугунги куннинг долзарб ва кечиктириб бўлмайдиган масалаларидан биридир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев раислигида 2018 йил 14 февралда мактабгача таълим тизимини ислоҳ қилиш ва ривожлантириш бўйича кўрилаётган чора-тадбирлар натижадорлиги таҳлилига бағишланган видеоселектор йиғилиши ўтказди.

Давлатимиз раҳбари ёш авлод тарбиясининг биринчи ва муҳим бўғини бўлган мактабгача таълим тизимини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратмоқда. 2017 йил 16 август ва 19 октябрь кунлари бўлиб ўтган йиғилишларда бу масала атрофлича муҳокама қилинган эди. 2017 йил 30 сентябрда Президентимиз томонидан “Мактабгача таълим тизими бошқарувини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармон ҳамда “Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги

фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги қарор қабул қилинди. Давлатимиз раҳбарининг ҳудудларга ташрифлари чоғида ўтказилган мажлисларда ҳам бу борада кўплаб вазифалар белгилаб берилди. Йиғилишда жойлардаги мактабгача таълим ташкилотларининг аҳволи, соҳадаги ишларни жадаллаштириш чора-тадбирлари муҳокама қилинди.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев бу тизимни чуқур таҳлил қилиб, шу пайтгача назардан четда бўлган энг кичик жиҳатларигача эътибор қаратди. Дастлаб бу масалада Андижон, Наманган, Самарқанд, Фарғона ва Жиззах вилоятларида ўтказилган ўрганишлар натижаларига эътибор қаратилди. Масалан, Андижон вилоятидаги 87 та маҳаллада биронта ҳам болалар боғчаси йўқлиги, 84 та боғча филиалини мустақил ташкилотга айлантириш ёки давлат-хусусий шериклик асосида нодавлат боғчаларини ташкил этиш бўйича туман ҳокимликлари томонидан аниқ чоралар белгиланмагани танқид қилинди. Вилоятда мавжуд 451 та мактабгача таълим ташкилотидан 200 тасида озик-овқат маҳсулотларини сақлаш учун махсус омбор йўк, совуткич, шкаф ва стол-стуллар етишмайди. Шунингдек, ҳанузгача 123 та боғчага ичимлик суви ташиб келтирилади, 71 тасининг атрофи ўралмаган, 134 тасида мусиқа хоналари жиҳозланмаган, 420 тасида кичик кутубхоналар ташкил этилмаган. Шундай камчиликлар Наманган, Самарқанд, Фарғона ва Жиззах вилоятларида ҳам кузатилган.

Барча ҳудудларда учрайдиган бу каби камчиликларни босқичма-босқич бартараф этиш, мактабгача таълим ташкилотларини яхшилаш мақсадида давлатимиз томонидан катта маблағ ва ресурслар йўналтирилмоқда. 2018 йил учун тасдиқланган Инвестиция лойиҳалари рўйхатига мувофиқ, 771 миллиард сўм бюджет маблағлари ҳисобидан 60 та боғча янгидан қурилади, 295 таси реконструкция қилинади ва 176 таси мукамал таъмирланади.

Йиғилишда жорий йилда давлат мактабгача таълим ташкилотлари қуриш, таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича манзилли рўйхатни тасдиқлаш, болалар боғчаларининг моддий-техник ҳолатини ўрганиб, мебель, ошхона жиҳозлари, ўйин майдончалари ва спорт инвентарларига бўлган талабни аниқлаш ҳамда яқин 2 йилда мамлакатимиздаги барча боғчаларни жиҳозлаш бўйича ҳужжатларни тайёрлаш зарурлиги таъкидланди.

Навбатдаги муҳим масала, деди Шавкат Мирзиёев, давлат-хусусий шериклик асосида нодавлат боғчалар тармоғини кенгайтиришдир. Ҳудудларга бириктирилган тижорат банклари ва тадбиркорлар томонидан 2018 йилда жами 222 минг нафар болага мўлжалланган 3 мингдан зиёд нодавлат болалар боғчасини ташкил этиш режалаштирилган. Шундан 1 минг 200 таси янги қуриладиган бинодан, 1 минг 360 таси мавжуд биноларда ва 470 таси уй боғчаси сифатида ташкил этилади.

Жойларда бу борада қатор ишлар бошлангани, лекин Қорақалпоғистон Республикаси, Хоразм ва Навоий вилоятларида суст бораётгани қайд этилди. Айрим раҳбарларнинг узоқни кўра олмаслиги ва давлат сиёсатини тушунмаслиги оқибатида ишлаб турган давлат боғчаларини хусусийлаштириш ва тадбиркорларга бериб юборишга уриниш ҳолатлари

кузатилмоқда. Бу эса аҳолининг ўринли ва жиддий эътирозига сабаб бўлмоқда.

Шу боис тадбиркорларга ишламай турган боғчаларни бериш, бинони таъмирлаб ва жиҳозлаб ишлатиш вазифасини қўйиш зарурлиги таъкидланди.

Давлат-хусусий шериклик асосида хусусий боғчалар ташкил этиш бўйича ҳам қатор вазифалар белгиланди.

Мактабгача таълим вазирлигига давлат-хусусий шериклик асосида боғчаларни ташкил этиш моделлари, давлат ва хусусий шерикнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари, боғчаларни малакали кадрлар билан таъминлаш бўйича низом лойиҳасини ишлаб чиқишни тезлаштириш вазифаси қўйилди.

Ҳокимликлар ва банкларга 2018 йилда ташкил этиладиган 3 мингдан зиёд хусусий боғчанинг ҳар бири бўйича ер, бино ва кредит ажратиш, боғчаларни ишга тушириш муддатлари аниқ белгиланган жадвалларни ишлаб чиқиш ва тасдиқлатиш юзасидан кўрсатма берилди.

Ҳал этишимиз зарур бўлган яна бир муҳим муаммо, деди давлатимиз раҳбари, боғчаларда болаларни белгиланган меъёрлар асосида тўғри ва сифатли овқатлантиришни ташкил этишдир. Афсуски, болаларга сут маҳсулотлари ва мева тасдиқланган нормадан кам миқдорда берилмоқда, балиқ маҳсулотлари эса деярли берилмаяпти. Йиғилишда бу борада берилган топшириқларга мувофиқ, болаларни сифатли овқатлантириш, кўрпа, ёстиқ ва чойшабларини белгиланган муддатларда алмаштириш, дори-дармон ва ювиш воситалари учун ажратиладиган маблағлар миқдори етарли экани аниқ ҳисоб-китоб қилинади.

Мактабгача таълим вазирлиги ва унинг жойлардаги бўлинмалари раҳбарлари МТТларда болаларнинг белгиланган меъёрлар асосида соғлом ва тўғри овқатланишини ташкил этишга шахсан масъул бўлади. Соғлиқни сақлаш вазирлиги боғчаларда таомларни тайёрлаш, озиқ-овқат маҳсулотларини қабул қилиш ва сақлашда санитария нормалари ва гигиена қоидаларига қатъий риоя этилишини назорат қилади.

Йиғилишда мактабгача таълим ташкилотлари тарбиячиларининг савияси, билими ва кўникмалари масаласига алоҳида эътибор қаратилди. Тизимда фаолият юритаётган қарийб 60 минг тарбиячининг атиги 21 фоизи олий маълумотли, 79 фоизи эса ўрта махсус маълумотга эга экани қайд этилди.

“Болалар тарбияси жараёнига ўз ишини пухта биладиган, малакали ва ҳар бир болага индивидуал ёндаша оладиган педагог-кадрларни жалб қилган ҳолда, уларни гўдаклигидан онги ва тафаккурини тўғри шакллантириб бормасак, келажакда юксак савия, билим ва маънавиятга эга бўлган баркамол авлодни тарбиялаш қийин бўлади”, - деди Шавкат Мирзиёев.

Бу борадаги ўрганишлар натижасида келгуси 3 йилда мактабгача таълим тизимида 47 минг 300 дан зиёд олий маълумотли педагог кадрлар, жумладан, 28 минг 300 нафар тарбиячи, дефектолог, психолог, мусиқа раҳбарига эҳтиёж пайдо бўлади. Шу боис, 2018-2019 ўқув йилидан бошлаб,

олий таълим ташкилотларида “Мактабгача таълим” йўналишида кундузги шаклда 3 йиллик бакалаврлар тайёрлаш тизими жорий этилади. Бунда илғор хорижий тажриба, жумладан, Жанубий Кореянинг етакчи университетлари тажрибаси асосида янги ўқув режаси ва дастурлари ишлаб чиқилади. Шунингдек, янги ўқув йилидан бошлаб, олий таълим ташкилотларида сиртки ва кечки шаклда бакалаврлар тайёрлаш тизими йўлга қўйилади. Жорий йил март ойидан бошлаб, вилоятлардаги университет ва педагогика институтлари базасида МТТларнинг педагог ва номутахассис кадрлари учун ярим йиллик ўқув дастурлари асосида қайта тайёрлаш курслари ташкил этилади. Бу ҳақда сўз юритар экан, Президентимиз Жанубий Кореянинг Пучон университети билан ҳамкорликда Тошкент шаҳрида Мактабгача таълим университетини ташкил этиш зарурлигини таъкидлади. Йиғилишда юқори малакали, олий маълумотли кадрларни рағбатлантириш, мактабгача таълим ташкилотлари педагог ходимларининг ойлик иш ҳақини ошириш бўйича кўрсатмалар берилди. Имконияти чекланган ва жисмоний ривожланишида нуқсонли бўлган болаларга мўлжалланган боғчаларнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш ишларига ҳам эътибор қаратилди.

Мактабгача таълим ташкилотларида жиҳозлашда бир қатор талаб ва тартибларга амал қилиниши шарт.

Авваломбор, мактабгача таълим ташкилотига олиб келинган барча моддий қийматга эга жиҳозлар ҳисобхона ходимлари ва моддий жавобгар шахслар томонидан олинаётган жиҳозларга тааллуқли бўлган барча маълумотлар: қайси ташкилотдан олинди, номи, сифати, миқдори, нархи, суммаси, санаси кўрсатилади ҳамда қабул қилган моддий жавобгар шахс имзоси билан расмийлаштирилиб, кирим қилинган моддий бойликларни жойлаштириш, сақлаш ва улардан самарали фойдаланиш ҳамда ўрнини тўлдириб боришни назорат қилиш бўйича мактабнинг масъул ходимлари масъулиятини белгилаш ишларини амалга ошириши лозим.

Шунингдек, барча жиҳозлар боланинг ёшига мос бўлиши ва уларни олиб, фойдаланиш учун қулай жойлаштирилиши лозим. Мактабгача таълим ташкилотларида фойдаланиладиган жиҳозлар ҳам муайян мақсадларга қаратилган бўлиши зарур. Агарда ўйинчоқларни қарайдиган бўлсак, улар 3 хил бўлади, яъни:

- 1-хаётий ўйинчоқлар,
- 2-ижодий фикрлашга, фантазияни ривожлантиришга қаратилган ўйинчоқлар,
- 3-боладаги агрессия(ғазаб)ни чиқариб юборишга ёрдам берувчи ўйинчоқлар турига бўлинади.

Бу ҳақида кўплаб олимлар ўз фикрларини айтиб ўтганлар. Жумладан, немис педагоги Фрейд ўз тадқиқотида боланинг дунёга келган илк куниданок унинг билиш жараёнларини ривожлантириш ва албатта боланинг биринчи ўйнайдиган ўйинчоқлари юмшоқ ўйинчоқлар бўлиши кераклигини таъкидлаб ўтган.

Кичик ёшдаги болалар меҳр ва эътиборга муҳтож бўлганликлари боис уларга кўпроқ юмшоқ ўйинчоқлар олиб беришни тавсия қилган. Орадан бир

қанча вақт ўтгач америкалик психолог Г.И.Лендрет ўзининг “Ўйин терапияси муомала санъатидир” номли китобида болаларга ўйинчоқ танлашда биринчи навбатда боланинг ёшини ҳисобга олган ҳолда унга сифатли, хавфсиз ва экологик тоза маҳсулотдан тайёрланганлигига эътибор қаратиш кераклиги хақида ўз фикрларини билдирган.

Бола ҳаётида ўйинчоқлар жуда муҳим аҳамият касб этади. Ўйинчоқлар болаларнинг ривожланиши, камол топиши ва мустақил ҳаётга кириб келишида муҳим восита ҳисобланади.

Ўйинчоқларнинг асосий вазифаси болалар фаоллигини ошириб, унда атрофдагилар билан бўладиган мулоқотни шакллантириш ва тасаввурини ривожлантиришдан иборат. Болаларнинг ижодий қобилиятларини рўёбга чиқариш ва уларни атроф муҳит билан таништиришда ҳам ўйинчоқларнинг ўрни бекиёс. Ўйинчоқ танлашда болаларнинг ёши, дунёқараши, қизиқишлари ҳисобга олиниши ва уларнинг ўзига танлаш имконони бериш мақсадга мувофиқ. Бола ўсади, улғаяди шу тариқа унинг ўйинчоқлари ҳам ёшига мос келиши ва мураккаблашиб борилиши керак. 2-3-ёш болаларга турли шаклли кубиклар ёки леголлар олиб бериш фойдали, чунки бу ёшдаги болаларга ўйинчоқларнинг функцияси қизиқ бўлганлиги сабаб бола улардан турли шакллар ва кўринишлар ясайди, шу билан бирга у ўзининг меҳнат фаолиятини ҳам олиб боради.

Шу ёшдаги болаларга рангли бўёқлар, кум ва ун ёрдамида ҳар хил шакллар чизишига ҳам шароит яратиб бериш, кейинчалик болаларни расм чизишга бўлган қизиқишини ортишига ва келажакда тасвирий санъат йўналишида иш фаолиятини олиб боришида илк пойдевор бўлиб хизмат қилади. Катталар совға қилган ўйинчоқларга қараганда болаларга ўзлари танлаб олган ўйинчоқлар кадрлироқ бўлади. Шу сабабдан болаларнинг ўзларига танлаш имконини берган маъқул. Бола ўйинчоғи билан бемалол мулоқотга кириша олиши, ўйинчоғини худди катталар уни жазолагани каби жазолай олиши, унга арз қила олиши, раҳмдиллик қилиши, авайлаб асрайди. Боланинг ўзи танлаб олган ўйинчоғи унга ҳар томонлама ёрдамчи бўлади. Масалан, дейлик бола қоронғуликдан кўрқади, унга ўйинчоғи билан қоронғу хонага кириб чиқишни таклиф қилиш керак. Ёш бола бу таклифни ўйинчоғи билан қабул қилади ва кўркмай хонага кириб чиқади шу йўл билан уни кўрқувдан халос қилиш мумкин. Америкалик психолог Г.Л.Лендрет такидлаганидек, болаларга ўйинчоқ танлашда унинг сифатига ҳам алоҳида аҳамият қаратиш лозим.

Мактабгача таълим ташкилотларида жиҳозлардан самарали ва хавфсиз фойдаланиш ҳамда болалар соғлиги ва ҳаётини таъминлаш мақсадида хоналарнинг жиҳозланишига тегишли талаблар қўйилади.

1.2. Мактабгача таълим ташкилотларини жиҳозлаш меъёрлари.

Бизга маълумки, жиҳозлаш меъёри Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги, Ўзбекистон Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг қарори билан тасдиқланган ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 17 мартда 2986-рақам билан рўйхатдан ўтказилган. Жиҳозлаш меъёрида мактабгача таълим ташкилотларини ҳамда МТТдаги ҳар бир хона учун зарур жиҳозлар рўйхати ва сони тасдиқланган.

Жиҳозлаш меъёрлари **171 номдаги жиҳозларни**, жумладан мебель, ўқув кўرғазмали қуроллар, техник воситалар, ўйинчоқлар, спорт анжомлари ва бошқа ашёларни ўз ичига олади, хусусан:

43 номдаги гуруҳ жиҳозлари ясли гуруҳлари (2-3 ёш), кичик гуруҳлар (3-4 ёш), ўрта гуруҳлар (4-5 ёш), катта гуруҳлар (5-6 ёш), тайёрлов гуруҳлари (6-7 ёш) ва қисқа муддатли гуруҳлар кесимида;

махсус мактабгача таълим ташкилотлари учун **қўшимча 19 номдаги махсус жиҳозлар** кичик гуруҳлар (3-4 ёш), ўрта гуруҳлар (4-5 ёш), катта гуруҳлар (5-6 ёш) ва тайёрлов гуруҳлари (6-7 ёш) кесимида;

109 номдаги гуруҳдан ташқари жиҳозлар (маъмурий-методик хоналар, мусиқа зали, жисмоний тарбия хонаси, ошхона, озиқ-овқат сақлаш хонаси, омборхона, кирхона, ташқи ўйин майдончаси учун жиҳозлар).

Бундан ташқари, мактабгача таълим ташкилотлари жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳомийлик маблағлари, бюджетдан ташқари маблағлар, маҳаллий ва хорижий ташкилотларнинг грантлари, қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан бошқа турдаги зарур жиҳозлар билан таъминланиши мумкин.

Белгиланишича, нодавлат мактабгача таълим ташкилотларининг жиҳозланиши ушбу жиҳозлаш меъёрларидан кам бўлмаслиги талаб этилади.

Мактабгача таълим ташкилотига нафақат мураккаб жиҳозлар, ўйинчоқлар ва болалар ўйин мебеллари сотиб олинади. Болалар ва хизмат кўрсатувчи ходимлар кун бўйи ўзларини қулай ҳис қилишлари учун маиший биноларнинг жиҳозлари - ҳожатхоналар ва умумий овқатланиш бўлими, тиббиёт пункти, спорт мажмуаси ва менежер кабинетини меъёр асосида зарур мебел ва жиҳозлар билан жиҳозлаш зарур.

Қулайлик ва функционалликдан ташқари, барча мебел жиҳозлари услуб ва ранг уйғунлаштирилиб, ички маконнинг яхлитлигини яратиши керак.

Мактабгача таълим ташкилотларини жиҳозлаш жуда қийин ва машаққатли ишдир. Авваламбор МТТ учун энг муносиб бўлган жиҳоз ва ўйинчоқларни, санитар-техник воситаларни, идиш-товоқларни, кўрпачуликларни, турли хил ўйинчоқларнинг рўйхатини эҳтиёжга асосланган ҳолда шакллантириш лозим. Бунда бинонинг катталиги ва жойлашиши, турли ёш тоифасидаги тарбияланувчилар сони ва бошқа кўплаб маълумотларни инобатга олиш талаб этилади.

МТТнинг нормал ишлаши учун зарур бўлган барча нарсалар - болалар мебеллари, ахборот стендлари, юмшоқ ўйин модуллари, мактабгача таълим ташкилотидаги марказларни жиҳозлаш, кўрпачулик ва идишлар, уй-рўзғор буюмлари зарур бўлади. Ходимларнинг вазифаси мактабгача таълим ташкилотида гуруҳларни жиҳозлашни яқунлаш - барча хоналарни керакли хоналарда оқилона тартибга солишдир.

Меъёрларга мактабгача таълим ташкилотларида болаларнинг жисмонан соғлом, ақлий ва интеллектуал ривожланишлари учун лозим бўлган жиҳозлар, ўйинлар ва ўйинчоқлар ва бошқалар киритилган. Ушбу гуруҳ хоналарининг жиҳозланишига тегишли талаблар қўйилади.

Мактабгача таълим ташкилотларини жиҳозлаш 4 та гуруҳга бўлинади. Ҳар бир гуруҳда ушбу гуруҳга кирадиган хоналар учун жиҳозлар номи ва сони болалар ёшларига мос ҳолда алоҳида кўрсатилган. Бундан ташқари меъёрда МТТларда болалар учун санитар-гигиеник воситалар меъёри ҳам белгилаб берилган.

Жиҳозлаш меъёрида ҳар бир МТТ, ҳар бир гуруҳ ва ҳар бир тарбияланувчи учун жиҳозлар ҳам белгилаб берилган.

Шундай экан, мактабгача таълим ташкилотларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш бугунги кунда муҳим ва долзарб масалалардан бири ҳисобланади. Шунинг учун ҳам мактабгача таълим ташкилотларида жиҳозлаш ва улардан самарали фойдаланиш бугунги куннинг долзарб масалаларидан биридир.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 8 декабрдаги «Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлашга босқичма-босқич ўтиш чора-тадбирлари тўғрисида» 999-сон қарорига асосан 2018/2019 ўқув йилида Қорақалпоғистон Республикаси Тўрткўл туманида, Фарғона вилоятининг Фурқат тумани ва Қувасой шаҳрида ҳамда Тошкент шаҳрининг Мирзо Улуғбек, Миробод, Бектемир, Учтепа, Яшнобод, Чилонзор, Юнусобод ва Шайхонтоҳур туманларида болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлаш тизими тажриба-синов тариқасида муваффақиятли амалга оширилди.

Тажриба-синов доирасида Қорақалпоғистон Республикаси, Фарғона вилояти ва Тошкент шаҳрида ташкил этилган болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳларининг (кейинги ўринларда — тайёрлов гуруҳлари) 494 та гуруҳида 11 103 нафар бола тайёрловдан ўтди.

Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлаш бўйича дастлабки лойиҳанинг ижобий тажрибасини бошқа ҳудудларда ҳам татбиқ этиш, мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш, соғлом, фаол, баркамол, ижтимоий мослаштирилган болаларни тарбиялаш, келгусида муваффақиятли ўқув фаолияти учун шарт-шароитларни шакллантириш ва уларни бошланғич таълимга сифатли тайёрлаш ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномаси ижросини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги «Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлаш тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 132-сон қарори қабул қилинди.

Қарор билан Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлигининг болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлашни амалга ошириш борасидаги асосий вазифалари этиб қуйидагилар белгиланди:

мактабгача таълим билан **қамраб олинмаган болалар учун тайёрлов гуруҳларини шакллантириш;**

тайёрлов гуруҳларининг ўқув-тарбия жараёнига замонавий инновацион педагогик технологияларни, таълим ва тарбиянинг самарали шакллари ҳамда усулларини жорий этиш;

тайёрлов гуруҳларини миллий маданий-тарихий кадриятларни акс эттирадиган ва болалиқдан китоб ўқишга қизиқишни оширадиган **ўқув-методик, дидактик материаллар, ривожлантирувчи ўйинлар ҳамда ўйинчоқлар, бадий адабиётлар билан таъминлаш;**

илғор хорижий тажрибани ҳисобга олган ҳолда, мактабгача таълим билан қамраб олинмаган болаларнинг давлат талабларига мувофиқ ҳар

томонлама ақлий, ахлоқий, эстетик ва жисмоний камол топиши учун шарт-шароитлар яратиш;

тайёрлов гуруҳларини ташкил этишда мактабгача таълимнинг муқобил шакллари кенг жорий этиш;

давлат мактабгача таълим ташкилотлари ҳамда мактабгача таълим соҳасида ҳам таълим хизматларини кўрсатувчи бошқа давлат ташкилотларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш.

Қарор билан “Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари фаолиятини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги Низом” тасдиқланиб, унда қуйидагилар белгилаб берилган:

- тайёрлов гуруҳлари мактабгача таълим ташкилотлари билан қамраб олинмаган болаларга мактабгача таълим ва тарбия олишда ёрдам бериш, бунинг учун зарур шарт-шароитлар яратиш мақсадида ташкил этилиши белгиланган.

Тайёрлов гуруҳлари мактабгача таълим тизимининг ажралмас қисми ҳисобланади ва қуйидагилар уларнинг асосий вазифалари ҳисобланади:

болаларни умумий ўрта таълим муассасаларида ўқишга тайёрлаш;

Ўзбекистон Республикасидаги илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талабларига мувофиқ ва илғор хорижий тажрибани ҳисобга олган ҳолда, болалар ҳар томонлама ақлий, ахлоқий, эстетик ва жисмоний камол топиши учун шарт-шароитлар яратиш;

болаларнинг соғлиғини муҳофаза қилиш ва мустаҳкамлаш;

болаларни миллий маданият ва умуминсоний қадриятлар билан таништириш;

ўқув-тарбия жараёнига замонавий инновацион педагогик технологияларни, таълим ва тарбиянинг самарали шакллари ҳамда усулларини жорий этиш;

бола шахсининг асосларини шакллантириш, унда билимга қизиқишни ривожлантириш.

Бундан ташқари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги “Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлаш тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги **132-сон** қарорининг 3-иловасида бир йиллик тайёрлов гуруҳларини моддий-техник воситалар ва таълим-дидактик материаллар билан жиҳозлаш нормативлари тасдиқланган.

Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳларини моддий-техник воситалар ва таълим-дидактик материаллар билан жиҳозлаш НОРМАТИВЛАРИ

- 1 I. Мебель ва бошқа жиҳозлар
- 2 II. Ҳайвонотлар
- 3 III. Машғулотларга доир дидактик материаллар
- 4 IV. Спорт инвентари
- 5 V. Болалар адабиётлари

НОРМАТИВда 51 та номдаги жиҳозлар ва 3 та номдаги адабиётлар тавсия этилган.

”Тайёрлов гуруҳларида ўқув-тарбия жараёнини ташкил этиш”

Таълим-тарбия жараёни болаларнинг овқатланишини ташкил этиш шартисиз бир ҳафтада камида 15 соат (бир кунда 3-4 соат) ўқитишни назарда тутувчи мактабгача таълимнинг давлат таълим дастурига ҳамда илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талабларига мувофиқ ишлаб чиқилган мактабгача таълим ташкилоти дастури асосида ташкил этилади.

Тайёрлов гуруҳларида болаларнинг бўлиш вақти 3-4 соатни ташкил этади ва таълим-тарбия жараёни бир ёки икки сменада ташкил этилади.

Битта тайёрлов гуруҳидаги болалар сони 30 нафардан ошмаслиги керак.

Мактабгача таълим ташкилотига бормайдиган ва ўзига хос эҳтиёжларга эга болалар тиббий монеликлар мавжуд бўлмаганда, тайёрлов гуруҳларида ўқиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқланган тиббий монеликлар мавжуд бўлганда, ота-оналарнинг ҳозир бўлиши кўрсатилган ҳолда боланинг яшаш жойи бўйича даволаш-профилактика муассасаси томонидан тайёрлов гуруҳларига бориш учун рухсат бериш тўғрисида хулоса берилади.

Тайёрлов гуруҳларида таълим-тарбия жараёни болаларнинг ўзига хос хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда ташкил этилади.

Мактабгача таълим ташкилотларидан ташқарида ташкил этилган тайёрлов гуруҳлари энг яқин жойдаги мактабгача таълим ташкилотларининг таркибий қисми ҳисобланади ҳамда барча ҳужжатларни расмийлаштириш мазкур мактабгача таълим ташкилоти раҳбари томонидан олиб борилади ва назорат қилинади.

Тайёрлов гуруҳларида педагог кадрлар меъёри ҳар бир гуруҳ учун тарбиячи — 0,5 штат бирлиги, тарбиячи ёрдамчиси — 0,5 штат бирлиги ҳамда мусиқа раҳбари — 0,25 штат бирлиги миқдоридан белгиланади.

Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳларини моддий-техник воситалар ва таълим-дидактик материаллар билан жиҳозлаш

НОРМАТИВЛАРИ

Т/р	Номи	Ўлчов бирлиги	Сони
I. Мебель ва бошқа жиҳозлар			
1.	Қаттиқ жинсли ёғочдан ёки қатлам-қатлам ёғочдан ясалган 4 ўринли болалар столи (10 мм дан 18 мм гача)	дона	8
2.	Қаттиқ жинсли ёғочдан ёки қатлам-қатлам ёғочдан ясалган болалар стули (10 мм дан 18 мм гача)	дона	30
3.	Тарбиячи учун бир тумбочкали стол	дона	1
4.	Тарбиячи учун ярим юмшоқ стул	дона	2
5.	Ўқув материаллари учун жавон	дона	1
6.	Ўйинчоқлар учун жавон	дона	4
7.	Яшил доска	дона	1
8.	Гилам	кв.м.	60
9.	Илгак	дона	30
II. Ўйинчоқлар			
10.	Ўғил бола кўғирчоқ	дона	2
11.	Қиз бола кўғирчоқ	дона	2
12.	Машиналар (ёнғин машинаси, тез ёрдам машинаси, милиция машинаси, юк машинаси, енгил машина, экскаватор, кўтариш крани)	комплект	1
13.	Уй ҳайвонлари ва уларнинг болалари	тўплам	2
14.	Ёввойи ҳайвонлар ва уларнинг болалари	тўплам	2
15.	Болалар идишлари тўплами	тўплам	4
16.	Конструктор	тўплам	4
17.	Болалар лотоси	тўплам	2
18.	«Дорихона» тўплами	тўплам	2
19.	Қурилиш воситалари тўплами	тўплам	2
20.	Топишмоқлар (пазллар)	дона	20
21.	Терма нақш	тўплам	4
22.	Қурилиш кубиклари тўплами	тўплам	2
23.	Мевалар қолипи	тўплам	2
24.	Сабзавотлар қолипи	тўплам	2

25.	«Сартарошхона» тўплами	тўплам	2
III. Машғулотларга доир дидактик материаллар			
26.	Ҳисоб чўплари	тўплам	30
27.	Геометрик шакллар	тўплам	30
28.	Рақамлар тўплами	тўплам	30
29.	Йил фасллари тасвири туширилган расмлар туркуми	тўплам	30
30.	Уй ҳайвонлари ва уларнинг болалари тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
31.	Ёввойи ҳайвонлар ва уларнинг болалари тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
32.	Уй паррандалари тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
33.	Қушлар тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
34.	Сабзавотлар тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
35.	Мева ва резавор мевалар тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
36.	«Алифбо» юмшоқ ривожлантирувчи кубиклар	тўплам	1
37.	«Ҳаёт хавфсизлиги асоси» карточкалари	тўплам	1
38.	«Қасблар» карточкалари	тўплам	4
39.	«Ўзбекистон рамзлари» тўплами	комплект	1
40.	Ўзбекистон мутафаккирлари ва атоқли шахслари портретлари	тўплам	1
41.	«Идиш-товоқ» карточкалари	тўплам	4
42.	«Мебель» карточкалари	тўплам	4
43.	Соат	дона	1
44.	Дидактик ўйинлар	комплект	1
45.	Глобус	дона	1
46.	Танграм	тўплам	4
IV. Спорт инвентари			
47.	Болалар арғамчилари	дона	10
48.	Болалар боулинг-кегли	тўплам	2
49.	Турли катталиқдаги тўплар	дона	6
50.	Турли ҳажмдаги чамбараклар	дона	6
51.	Кольцеброс	дона	2
V. Болалар адабиётлари			
52.	Жаҳон халқлари эртақлари	дона	10
53.	Ўзбек халқ эртақлари	дона	10
54.	Шеърлар, топишмоқлар	дона	10

1.3. Жихозларга қўйиладиган умумий талаблар

Мактабгача таълим ташкилотларида жихозлардан самарали ва хавфсиз фойдаланиш ҳамда болалар соғлиги ва ҳаётини таъминлаш мақсадида хоналардаги жихозларга муайян талаблар қўйилади.

Жумладан:

Ўйинчоқ ва ривожлантирувчи ўйинлар, кўргазмали қуролларга қуйидаги талаблар қўйилади:

➤ **Дидактик талаблар:**

- бола ёшига мос бўлиши;
- миллий ўзига хослиги намоён бўлиши;
- таълим-тарбия вазифасига қаратилган бўлиши;
- ўйин фаолиятида кенг қўлланилиши.

➤ **Психологик талаблар:**

- боланинг руҳий ҳолатига салбий таъсир кўрсатмаслиги;
- зўравонликка ундамаслиги;
- болани ижодкорликка ундаши;
- боланинг руҳий жараёнларини ривожлантириши;
- боланинг психологик саломатлигини муҳофаза қилиши.

➤ **Дизайн талаблари:**

- тинчлантирувчи ранглارнинг танланиши;
- миллий ва замон талабига мос бўлиши;
- миллий услубда бажарилиши;
- ҳажм ва катталигининг болага мос келиши;
- конструкциялари (лойиҳа)нинг мустаҳкам бўлиши лозим.

Мактабгача таълим ташкилотида болаларни қабул қилиш хонаси, гуруҳ хоналари, мусиқа зали, ётоқхоналар, компьютер хоналари, психолог-логопед ва маъмурият хоналари мебель, жиҳоз, ўйинчоқлар, асбоб, кўрғазмали ҳамда техника воситаларидаги жиҳозларга ва уларнинг сақланишига талаблар белгиланган.

Гуруҳ хонасида – болалар ёшига мос болалар шоирлари ва ёзувчилари портрети ва асарлари, ўзбек халқ эртаклари, чет эл шоирлари ва ёзувчилари асарлари, турли халқ эртаклари, ривожлантирувчи ўйин ва ўйинчоқлар, тарбиячи учун махсус журнал, методик адабиётлар, ахборот-маълумот йўналишидаги адабиётлар бўлиши керак.

Мактабгача таълим бўйича қўшимча материаллар – дидактик тарқатма материал ва карточкалар, кўрғазмалар, турли йўналишдаги машғулотлар учун материаллар, йил давомида ўтказиладиган тадбир ва танловлар ишланмалари ва бошқалар.

Гуруҳда болаларнинг столи, стули, намойиш столи, доска, магнит доскаси бўлиши зарур.

Болаларнинг таълим олиши, ўйин жараёнини ташкил этиш, тажрибалар ўтказиши, мустақил фаолиятни ташкил қилишлари, кун давомида турли ташкилий ишлар (овқатланиш, меҳнат, дам олишлари) учун гуруҳ хонасида етарли жой бўлиши керак.

Машғулот жараёнида ишлатиладиган кўрғазмали қуроллар ва жиҳозлари болалар бемалол фойдаланишлари учун қулай жойлаштирилиши лозим.

Гуруҳ хоналарининг масъул шахсларига қўйилган талаблар:

Таълим ташкилоти раҳбари буйруғи билан турли ёш гуруҳ хонаси, ундаги анжом, жиҳоз ва техника воситаларнинг сақланиши учун жавобгар шахс тайинланади.

Тарбиячи белгиланган меъёрий ҳужжатларга асосан мактабгача таълим ташкилотларининг турли ёш гуруҳлари учун (рўйхатларда) етказиб берилган ҳамда мавжуд жиҳозлар ва асбоб-ускуналарни ташкилотнинг ички буйруғи билан “Қирим-чиқим далолатномаси” асосида мудира ва хўжалик ишлари бўйича масъул ходимдан қабул қилиб олади.

Тарбиячи гуруҳ хонасига ажратилган барча мебель ва жиҳозларни тартиб асосида рақамланишини (инвентар рақами) таъминлайди.

Жиҳозлар номи ёзилган маълумотлар дафтари тутади ва унга гуруҳ хонасидаги барча жиҳозларнинг номларини инвентар рақамлари билан мос ҳолда тартиб асосида ёзиб қўяди ҳамда шу рўйхат асосида сақланишини назорат қилиб боради.

Гуруҳ хонасида мавжуд жиҳозларни гуруҳ паспорти асосида рўйхатини тузади ва унинг нусхаси гуруҳ хонаси эшигининг ён томонига илиб қўйилади.

Гуруҳ хонасидаги ўқув жиҳоз ва ўйинчоқлардан самарали фойдаланиш ва уларнинг сақланишига қўйилган талаблар:

Таълимнинг замонавий педагогик технологиялари ва техника воситаларидан машғулотлар жараёнида унумли фойдаланишни ташкил этиш лозим.

Мавжуд жиҳозлардан самарали фойдаланиш ва уларни сақлаш ҳолатини таълим ташкилотининг ишлаб-чиқариш мажлисида ҳар йили камида бир марта атрофлича муҳокама қилиш ва самарали фойдаланиш бўйича берилган таклифларни инобатга олиш керак.

Гуруҳ хоналари жиҳозларидан мақсадли фойдаланиш ва уларнинг сақланишини самарали ташкил этиш юзасидан ташкилот миқёсида кўрик-танловлар ташкил этиш зарур.

Гуруҳ хонасига масъул шахснинг жиҳоз, анжом ва ўйинчоқлардан самарали фойдаланиш ҳолати ўрганилиб, ижобий натижаларга эришганларни рағбатлантириш масаласи таълим ташкилот раҳбарияти томонидан кўриб чиқилиб, йил якуни бўйича моддий ва маънавий рағбатлантириш чораларини кўриш лозим.

Турли сабабларга кўра хато ва камчиликларга йўл қўйиб, мебель ва жиҳозларнинг ишлаш муддатларини қисқаришига, қисмларини ишдан чиқишга, яроқсиз ҳолатга олиб келган шахсларга нисбатан ўрнатилган тартибда интизомий чоралар кўриш керак.

Гуруҳ хонасидаги тарбиячи болалар столлари, стуллари, жавон ва бошқа турдаги жиҳозларнинг қирилиши, чизилиши каби ҳолатлари ва унинг тозалиги учун масъул шахс ва таълим ташкилотининг раҳбарияти шахсан жавобгар ҳисобланади.

Жиҳозлар гуруҳларда фойдаланганда қуйидаги талабларга жавоб бериши керак:

- кичик, ўрта ва катта гуруҳларда иш жойи девордан чап томондан ёритилиши керак;

- чап қўлли болалар учун иш жойи ўнг томондан ёритиш билан алоҳида ташкил этилади.

Столларнинг ишчи юзалари оч рангли матли қопламага эга бўлиши керак. Стол ва стуллар қопламалари учун ишлатиладиган материаллар паст иссиқлик ўтказувчанлиги ва илиқ сув, ювиш воситалари ва дезинфекцияловчи юқори қаршиликли бўлиши зарур.

Деворий досканинг ўлчами 0,75-1.5 м, досканинг пастки қиррасининг баландлиги пол устидан 0.8 м. бўлиши лозим.

Бўр билан ёзиш учун ишлатиладиган досканинг материали юқори ёпишқоқликка эга бўлган, нам шимгич(материал) билан яхши тозаланадиган,

емирилишга бардошли, тўқ яшил рангли ва аксил матли қопламага эга бўлган материаллардан тайёрланади.

Машғулотларни ташкил этишда болалар бўйи ва саломатлик ҳолатини ҳисобга олган ҳолда ўтирғизилади.

Фойдаланадиган ўйинчоқлар болалар саломатлиги учун зарарсиз бўлган ва нам ишлов бериш (ювиш) ва дезинфекция қилиш мумкин бўлган гигиеник талабларга жавоб бериши керак. Мактабгача ёшдаги болалар учун юмшоқ ядроли ва кўпиклатекс ўйинчоқлар фақат дидактик кўрсатма сифатида ишлатилади.

Гуруҳ хоналарида алоҳида ухлаш хоналари назарда тутилади.

Ётоқ хоналари стационар кароватлар билан жиҳозланади.

3 ёшгача бўлган болалар учун кароват узунлиги-120 см; кенглиги-60 см; полдан кароват тўсиғининг баландлиги-95 см.

3 – 7 ёшли болалар учун стационар кароватнинг узунлиги 140 см, кенглиги-60 см ва баландлиги-30 см.

Кароватлар минимал оралиқлар билан жойлаштирилади: кароватларнинг узун томонлари орасида-0.65 м, ташқи деворлардан-0.6 м, иситиш мосламаларидан-0.2 м, иккита кароватнинг бош тахталари орасида-0.3 м.

Кароват тайёрлашда ишлатилган материаллар болалар саломатлиги учун зарарсиз ўлиши шарт.

Болалар индивидуал кўрпа-гўшак, сочиқ ва шахсий гигиена буюмлари билан таъминланади.

Болаларнинг ва ёрдамчи хоналарнинг қаватлар бўйича жойлаштирилиши қуйидагича:

- **3-қаватда** хизмат, маиший хоналар ва тўғарак ишлари учун кўшимча хоналар, психолог ва логопед хоналари;
- **2-қаватда** 5 ёшдан 7 ёшгача бўлган катта ва тайёрлов гуруҳлар;
- **1-қаватда** 5 ёшгача бўлган кичик ва ўрта гуруҳлар ҳамда тиббиёт хонаси жойлаштирилади.
- **ертўлада** болаларни ҳамда тиббиёт хонасини жойлаштиришга рухсат этилмайди, бошқа мақсадларда фойдаланиш мумкин.

МТТлардаги санитар-гигиеник талаблар:

- Қўл ювиш жўмраги ва душхонага берилаётган иссиқ сув ҳарорати - 37 градусдан ошмаслиги керак.
- Иситиш мосламаларининг юзаси 70°C-дан юқори бўлмаслиги керак

- Махсус машғулотлар хонасида, ечиниш хонаси, муסיқа ва гимнастика залларида розеткалар полдан 1,8 метрдан юқорида жойлашган бўлиши керак
- МТТ худудида асосий бинодан 20 метрдан ичкарида чиқинди майдонини жойлаштириш қатъиян ман этилади.

Санитар-гигиеник талаблар

			
<p>Кўл ювиш жўмраги ва душхонага берилган иссиқ сув ҳарорати - 37 градусдан ошмаслиги керак.</p>	<p>Иситиш мосламаларининг юзаси 70°C-дан юқори бўлмаслиги керак</p>	<p>Махсус машғулотлар хонасида, ечиниш хонаси, муסיқа ва гимнастика залларида розеткалар полдан 1,8 метрдан юқорида жойлашган бўлиши керак</p>	<p>МТТ худудида асосий бинодан 20 метрдан ичкарида чиқинди майдонини жойлаштириш қатъиян ман этилади</p>

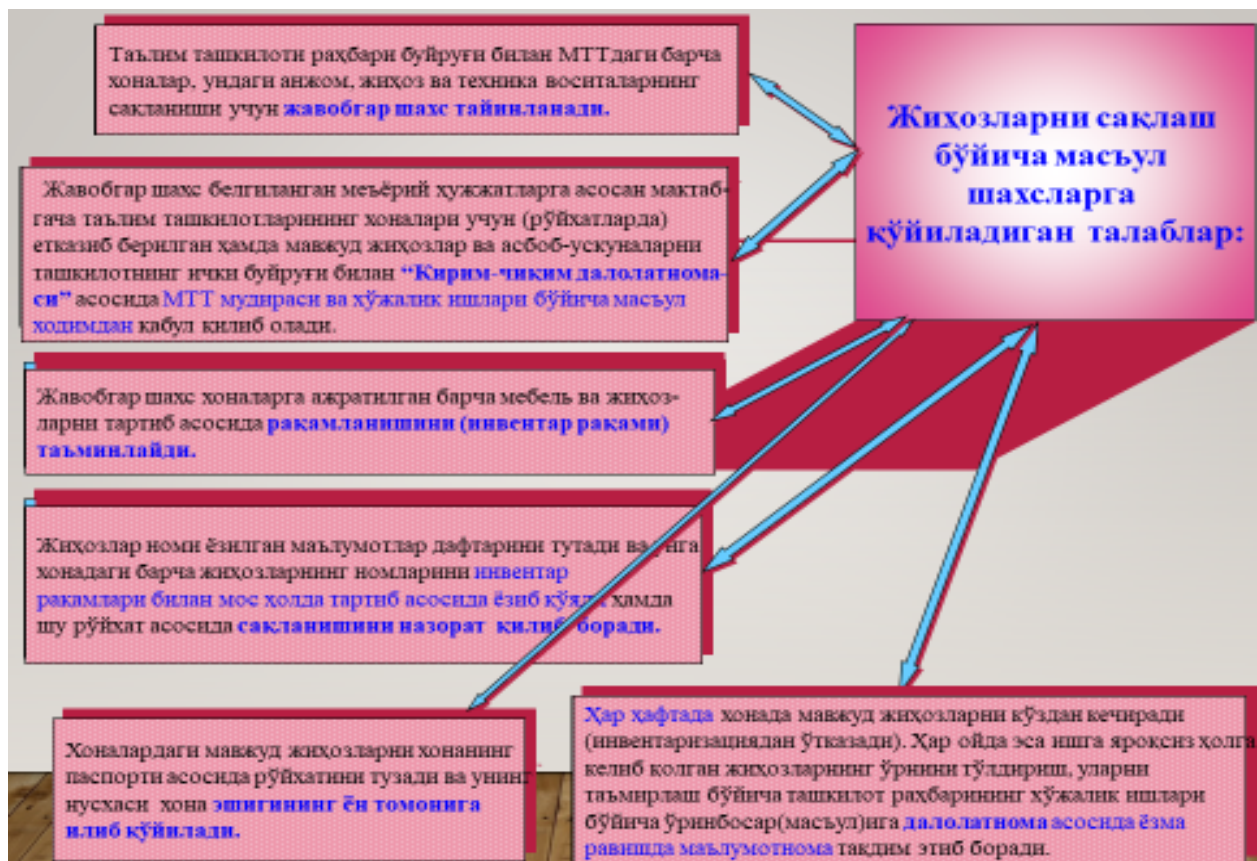
Мактабгача таълим ташкилотлари биноларида жиҳозларга қўйиладиган талаблар ва уларни жойлаштириш

Мактабгача таълим ташкилотлари(МТТ)да асосий биноларнинг жиҳозланиши болаларнинг ўсиши ва ёшига мос келиши, гигиеник ва педагогик талабларни ҳисобга олиши керак. Ўриндиқлар ва столлар (овқат ва таълим) учун сотиб олинган ва фойдаланиладиган болалар (мактабгача) мебелларининг функционал ўлчамлари техник регламент ёки (ва) миллий стандартларда белгиланган мажбурий талабларга жавоб бериши керак.

Кийиниш хонасида ўйинчоқлардан фойдаланиш учун жавонлар ўрнатиш мумкин.

Болалар учун тахта ўйинларини ташкил этиш учун дераза ойналари лентаси ва ўқув столларидан фойдаланишга рухсат этилади. Гуруҳларда болалар учун спорт бурчаги берилиши керак.

МТТда мавжуд моддий қийматликларни сақлаш ва фойдаланиш бўйича масъул шахслар бириктирилиши шарт. Масъул шахсларга тегишли талаблар қўйилади, улар қуйида батафсил келтирилган.

Гуруҳ жиҳозларида қуйидаги талабларга риоя қилинади:

- катта ва тайёрлов гуруҳлари синфлари учун столлар иш жойини мажбурий чап томондан ёритиш билан девор ёнига ўрнатилади;
- чап қўлли болалар учун иш жойини ўнг томондан ёритиш билан алоҳида иш жойлари ташкил этилади.

Столлар қуйидагича ўрнатилади:

- тўрт кишилик столлар - болалар максимал сони учун ён ёритишни таъминлашни ҳисобга олган ҳолда кўпи билан 2 қатор;
- жуфт столлар-кўпи билан 3 қатор;
- столлар қаторлари орасидаги масофа камида 0.5 м бўлиши керак;
- биринчи қатордаги столларнинг ёруғлик келтирувчи девордан узоқлиги 1 м бўлиши керак;
- биринчи столдан девор тахтасигача бўлган масофа 2.5-3 м бўлиши керак.

Досканинг ўлчами 0.75-1.5 м, досканинг пол устидаги пастки киррасининг баландлиги 0.7-0.8 м.

Мактабгача таълим ташкилотлари болалар саломатлиги учун зарарсиз бўлган ва намлаб ишлов бериш (ювиш) ва дезинфекция қилиш мумкин бўлган гигиеник талабларга жавоб берадиган ўйинчоқлардан фойдаланадилар. Мактабгача ёшдаги болалар учун юмшоқ ядроли ва кўпик-латекс ўйинчоқлар фақат ўқув кўргазмалар сифатида ишлатилиши керак. Телевизорлар дастурлар ва видеоларни кўриш учун ишлатилади. Уларни ўрнатиш баландлиги 1,1 бўлиши керак. Телекўрсатувларни томоша қилишда болалар 2-3 м. дан яқин бўлмаган ва 5 м. дан ортиқ бўлмаган масофада жойлаштирилади. Стуллар 4-5 қатор (бир гуруҳ асосида) ўрнатилади; стуллар қаторлари орасидаги масофа 0.5-0.6 м бўлиши керак. Болалар уларнинг ўсишини ҳисобга олган ҳолда ўтирғизилади.

Алоҳида хоналарда ёки алоҳида жойларда табиат бурчаклари ва хоналарини, фито-шаҳар, фито-бар ва бошқаларни ташкил этиш мумкин.

Уларни ташкил этишда қуйидаги талабларга риоя қилинади:

- ҳайвонлар ва ўсимликлар болалар ва катталар учун хавфсиз бўлиши керак;

- касал, тажовузкор ва хулқ-атворида олдиндан айтиб бўлмайдиган ҳайвонлар, шунингдек заҳарли ва тиканли ўсимликларга йўл қўйилмайди;

- ҳайвонлар ветеринария назорати органлари рухсати билан қабул қилинади (рўйхатга олиш, ўз вақтида емлашлар, гигиена тартиблари). Аквариумлар, ҳайвонлар ва қушлар гуруҳ хоналарида рухсат этилмайди.

Мавжуд мактабгача таълим ташкилотларда, лойиҳага кўра ётоқхоналари бўлмаса, мактабгача ёшдаги болалар учун қаттиқ тўшакда ётоқларда кундузги уйқуни ташкил этишга рухсат берилади. Йиғма кўрпалардан фойдаланилганда ҳар бир гуруҳ уларни сақлаш учун, шунингдек кўрпа ва чойшабларни индивидуал сақлаш учун жой бўлиши керак.

Ўқув жиҳозлари, жиҳозлар ва ўйинчоқлардан таълим-тарбия жараёнида самарали фойдаланиш ва уларнинг талаблар даражасида ҳам муайян талаблар қўйилади. Ушбу талаблар қуйида келтирилган бўлиб, асосий масала МТТга олинган жиҳозлардан унумли ва самарали фойдаланиш ва моддий қийматликларга ходимларнинг тўғри муносабатларни шакллантиришдан иборат.

Ўқув жихоз ва ўйинчоқлардан самарали фойдаланиш ва уларнинг сақланишига қўйилган талаблар:

Таълимнинг замонавий педагогик технологиялари ва техника воситаларидан машғулотлар жараёнида унумли фойдаланишни ташкил этиш лозим.

Маъруза жихозлардан самарали фойдаланиш ва уларни сақлаш ҳолатини таълим ташкилотининг мажлисларида ҳар йили камдада бир марта атрофича муҳокама қилиш ва самарали фойдаланиш бўйича берилган тақлифларни инобатга олиш керак.

Хоналардаги жихозлардан мақсадли фойдаланиш ва уларнинг сақланишини самарали ташкил этиш юзасидан ташкилоти миқёсида кўрик-танловлар ташкил этиш зарур.

Хоналарда маъсул шахснинг жихоз, инвентар ва ўйинчоқлардан самарали фойдаланиш ҳолати бўлиши, исқобий нақшаларга эришганларни рағбатлантириш масаласи таълим ташкилоти раҳбарияти томонидан кўриб чиқилиб, йил якуми бўйича моддий ва маънавий рағбатлантириш чораларини кўриш лозим.

Турли сабабларга кўра хато ва камчиликларга йўл қўйиб, мебель ва жихозларнинг яшилш муддатларини кичкарашига, қисملарини ишдан чиқаришга, яроқсиз ҳолатга олиб келган шахсларга инобатан ўрнатилган тартибда шартномавий чоралар кўриш лозим.

Хоналардаги столлари, стуллари, жавон ва бошқа турдаги жихозларнинг кирилиши, чизилиши каби ҳолатлари ва унинг тозалиги учун маъсул шахс ва таълим ташкилотининг раҳбарияти шахсан жавобгар ҳисобланади.

II. МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ТАШКИЛОТЛАРИДА ЖИҲОЗЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ, САҚЛАШ, ФОЙДАЛАНИШ ВА ҲИСОБДАН ЧИҚАРИШ ТАРТИБИ.

2.1. Мактабгача таълим ташкилотларида жиҳозларни қабул қилиш тартиби.

Мактабгача таълим ташкилотларидаги мебель, ўқув-лаборатория асбоб-ускуналари, компьютер техникаси, спорт анжомлари ва бошқа инвентарлардан таълим жараёнида самарали фойдаланиш уларни сақлаш тизимини яратиш, уларни ҳар йили инвентаризациялардан ўтказиш жараёнида паспортини янгилаш, яроқсизлари ва ишдан чиққанларини янгисига алмаштириш бўйича талабномаларнинг ишлаб чиқилиши муҳим вазифаларданг биридир.

МТТга жиҳозларни қабул қилиш энг масъулиятли ва жавобгарликка эга ишлардан бири ҳисобланади. МТТ ҳар йили зарур жиҳозлар бўйича талабномани шакллантиради. Жиҳозлаш меъёри бунга асос ҳисобланади. Жиҳозлаш меъёри асосида МТТнинг жиҳозланиш даражаси ва эҳтиёжи аниқланади. Талабнома шакллантириганда МТТ томонидан жиҳозларнинг техник тавсифини ҳам ишлаб чиқилиши зарур. Ишлаб чиқилган техник тавсифнома асосида тендер савдолари ўтказилади ва жиҳозларни қабул қилиб олиш техник тавсиф талаблари асосида амалга оширилади.

МТТга жиҳоз ва бошқа моддий қийматликларни олиб келиш ва қабул қилиш қуйидагича амалга оширилади: Жиҳоз ва бошқа моддий қийматликларни олиб келиш учун моддий жавобгар шахсга ишончнома берилади. МТТ ишончнома берган моддий жавобгар шахсга ташкилот томонидан юк хати (накладная счет-фактура) асосида шартномада белгиланган моддий қийматликлар берилади.

Жиҳозларни етказиб берувчилар рўйхатини шакллантириш учун олдиндан маркетинг ишлари олиб борилади, шунингдек бу хизматда бозордаги нархлар ва техник кўрсаткичлар анализи таққосланади.

Асосий моддий қийматликларни етказиб берувчилар рўйхатига энг паст нархлар ва юқори сифатли маҳсулотлар таклифини берган таъминотчилар киритилади.

Асосий таъминотчилар рўйхатига кирган ташкилотлар, шунингдек савдо ярмаркаларида маҳсулот турларининг намуна ва моделларини тақдим этган, каталоги, проспекти ва рекламалари бўйича белгиланган нархларга амал қилган ташкилотлар билан ҳам бевосита моддий қийматликларни сотиб олиш учун шартномалар тузилиши мумкин.

Таълим ташкилотига олиб келинган барча моддий қийматга эга асосий воситалар ҳисобхона ходимлари ва моддий жавобгар шахслар томонидан унга тааллуқли бўлган барча маълумотлар асосида қабул қилиш ишлари Яъни, жавобгар шахс имзоси билан расмийлаштирилиб, кирим қилинган

моддий бойликларни жойлаштириш, сақлаш ва улардан самарали фойдаланиш бўйича масъул ходимлар белгиланади.

МТТга жиҳоз ва бошқа моддий қийматликларни олиб келиш учун моддий жавобгар шахсга ишончнома берилади. Ташкилот томонидан МТТ ишончнома берган моддий жавобгар шахсга юк хати (накладная счет-фактура) асосида шартномада белгиланган моддий қийматликлар берилади

**Ишончнома
Доверенность № _____**

Берилган вақти
Дата выдачи « _____ » _____ 20 ____ й./г.
Куйидаги санагача амал қилади
Доверенность действительно по « _____ » _____ 20 ____ й./г.

_____ корхона номи ва манзили / наименование предприятия и его адрес
Ишончнома берилди
Доверенность выдана _____ лавозими ва Ф.И.Ш. / должность и Ф.И.О.

Паспорт серияси
Паспорт серия _____ № _____
Ким томонидан
берилди _____
Кем выдан
Берилган сана
Дата выдачи « _____ » _____ 20 ____ й./г.
Куйидаги таъминотчидан
олиш учун _____
На получение от _____ таъминотчи номи / наименование поставщика

**Қабул қилиниши керак бўлган товар-материал бойлик рўйхати
Перечень материальных ценностей, подлежащих получению**

№	Материал бойликлар номи Наименование материальных ценностей	Ўлчов бирлиги Ед.изм.	Сони (сўз билан) Количество (прописью)
1	2	3	4

Ишончнома олувчи шахс имзосини _____ тасдиқлаймиз
Подпись лица получившего доверенность _____ удостоверяем

_____ ф.и.ш./ ф.и.о.
имзо / подпись
М.Ў.
М.П.
_____ ф.и.ш./ ф.и.о.
имзо / подпись

Етказиб берувчи ташкилотдан қабул қилиб олинган моддий қийматликлар қабул қилиш далолатномаси асосида МТТ омборхонасига топширилади ҳамда товар-моддий бойликларни ҳисобга олиш ва рўйхатдан чиқариш дафтарига кирим қилинади, кейинчалик ушбу дафтарда товар-моддий бойликлар сарф-харажатининг ҳисоблари олиб борилади.

Накладной ҳисоб-фактура № _____ « ____ » _____ 20__ й
 Жўнатиладиган-товарга ҳужжат № _____ « ____ » _____ 20__ й

“СОТУВЧИ”	“СОТИБ ОЛУВЧИ”

№	Товар номи	Ўлчов бирлиги	Сони	Нархи	Етказиб бериш нархи	Акциз солиғи		ҚҚС		ҚҚСни ҳисобга олган ҳолда етказиб бериш нархи
						Ставка	Нархи	Ставка	Нархи	
ЖАМИ:										
ЖАМИ										
ТЎЛОВ:										

Раҳбар _____
 (Ф.И.Ш, имзо)

Қабул қилувчи _____
 (Ф.И.Ш, имзо)

Бош ҳисобчи _____
 « ____ » _____ 201__ й
 (Ф.И.Ш, имзо)

Ишоннома.№ _____

Юк берувчи _____
 (юк берувчи масъул имзоси)

_____ (Юк олувчининг Ф.И.Ш.)

Жиҳозларни топшириш ва қабул қилиш тўғрисидаги гувоҳнома - ташкилотлар ўртасидаги асосий воситаларнинг ҳаракатини тасдиқловчи мажбурий ҳужжат. Қоида тариқасида, у етказиб бериш, сотиш, ижарага бериш шартномасига илова қилинади. ва унинг ажралмас қисми ҳисобланади.

Бажарилган ишончнома № _____
« _____ » _____ 201__ йил
моддий бойликлар ҳисобчиси _____

Қабул қилиш далолатномаси № _____

Ушбу далолатнома _____
Келиб тушган мол-мулкга тузилган юк хати № _____ « _____ » _____ 201__ йил
_____ орқали

№	Номи Наименование	Ўлчов бирилиги Ед.изм	Сони Кол-во	Нархи Цена	Қиймати Сумма

Топширди _____ (Ф.И.Ш.)
(имзо)

Қабул қилди _____ (Ф.И.Ш.)
(имзо)

Жиҳозларни топшириш ва қабул қилиш

Мақтабгача таълим ташкилотларида олди-сотди битимини тузишда томонлар шартнома шартларида белгиланган ҳуқуқ ва мажбуриятларни ўз зиммаларига оладилар: молиявий талабларнинг бир қисмини бажариб, қабул қилувчи ташкилот сотиб олинган мол-мулкдан фойдаланиш ҳуқуқини олади. Етказиб бериш фактини топшириш далолатномаси тасдиқлайди, аммо ускунага келсак, уни харидор томонидан қабул қилишнинг махсус тартиби мавжуд.

Мулкни жойига етказиб бериш ва тушириш кифоя қилмайди: барча объектлар иккала томоннинг вакиллари томонидан синчковлик билан текширилиши керак (баъзи ҳолларда учинчи шахслар жалб қилиниши мумкин) ва керак бўлганда синовдан ўтказилиши керак. Худди шундай, ўрнатиш ва ишга тушириш учун ўрнатиш ташкилотининг ускуналари узатилади.

Жиҳозлар корхонада асосий воситаларни қабул қилишга ваколатли махсус комиссия томонидан олинади. Комиссия аъзолари зарур процедураларни амалга ошириб, зарарнинг мавжудлиги/йўқлиги, бузилишлар, мол-мулкнинг миқдори, номлари, моделининг шартнома предметига мувофиқлиги, барча илова қилинадиган ҳужжатлар мавжудлигини аниқлайдилар.

Тўғри бажарилган акт кейинчалик бухгалтерия ҳисобига ўтказилади ва бухгалтерия балансида асосий воситаларни ҳисобга олиш (олиб ташлаш) учун асос бўлиб хизмат қилади.

Ҳар қандай шаклдаги ҳужжатда қуйидаги маълумотлар бўлиши керак:

ҳужжатнинг номи;

акт рақами;

тузилган сана ва жой;

асосий ҳужжатга ҳавола (масалан, олди-сотди шартномасининг рақами ва санаси);

томонларнинг маълумотлари (етказиб берувчининг ва олувчининг номи, агар мавжуд бўлса, пудратчининг номи); банк реквизитлари - ўз хоҳишига кўра;

мулкни олувчига олиш вақти;

объектлар рўйхати (номи, ишлаб чиқарувчиси, миқдори, серия рақамлари ва бошқалар);

ускунани текшириш натижаси (ташқи кўриниши, маҳсулотнинг шартномага мувофиқлиги, нуқсонлар);

комиссия таркибига кирган шахсларнинг, етказиб берувчининг вакили, учинчи томон ишчиси, мулкни сақлаш учун жавобгар бўлган ходимларнинг имзолари.

Комиссия иши тугагандан сўнг, унинг натижалари корхона директори, бош бухгалтер томонидан тасдиқланади, шундан сўнг бир нусхаси асосий воситаларни сотиб олиш учун қабул қилувчи компаниянинг бухгалтерия бўлимига юборилади, иккинчиси етказиб берувчига берилади.

2.2. Моддий жавобгар шахслар тайинлаш ва улар билан шартномалар тузиш.

МТТларда барча моддий-қийматликлар педагог-ходимларнинг иш фаолиятдан келиб чиққан ҳолда масъул шахсларга моддий жавобгарлик асосида бириктирилган бўлиши шарт. ҳар бир хонадан фойдаланувчи шахс ўз хонаси учун жавобгардир, хона эгаси хонадаги керакли жиҳозларни санокдан ўтказиб, шартнома асосида қабул қилиш қондасига риоя қилиб, талаб даражасида сақланишини ва таълим жараёнида самарали фойдаланишини таъминлайди.

Барча асосий воситалар ташкилот раҳбарининг буйруғи билан тайинланган моддий жавобгар шахсларнинг масъул жавобгарлигида бўлиши керак. Асосий воситаларни сақлаш учун моддий жавобгар бўлган шахслар асосий воситаларнинг инвентарь рўйхатини юритиши керак. Моддий жавобгар шахслар асосий воситаларнинг сақланишини кузатиб борадилар ва барча ўзгаришлар ҳисобини юритадилар. Моддий жавобгар шахс алмашган тақдирда унинг жавобгарлигида бўлган асосий воситаларнинг инвентаризацияси ўтказилади ва бу ҳақда қабул қилиш-топшириш далолатномаси тузилади. Бу далолатнома ташкилот раҳбари томонидан тасдиқланади.

Гуруҳ хоналари, ўқув машғулот хоналари, таълим ташкилоти ҳудуди ва майдончаларида хавфсизлик техникаси ва ишлаб чиқариш санитарияси қондаларига амал қилиш ҳамда болаларнинг ҳаёти ва соғлиғини ҳимоя қилишга таълим ташкилоти раҳбари, бу ишга бевосита раҳбарлик қилувчи масъул шахслар жавобгар бўладилар.

Меҳнат кодекси бўйича ходимнинг моддий жавобгарлиги белгилаб қўйилган, яъни:

203-модда. Ходимнинг махсус ёзма шартнома асосида унга ишониб топширилган қимматликларнинг сақланишини таъминламаганлиги учун тўлиқ моддий жавобгарлиги

Бевосита пул ёки товар қимматликлари билан муомала қилаётган ходим махсус ёзма шартнома асосида унга ишониб топширилган қимматликларнинг сақланишини таъминламаганлиги учун тўлиқ моддий жавобгар бўлади. Пул ёки товар қимматликлари билан муомала қилиш хизмат вазифасига кирмайдиган ходим билан тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида тузилган шартнома ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

Бевосита пул ёки товар қимматликлари билан муомала қилувчи ўн саккиз ёшга тўлган ходим билан ишга қабул қилиш пайтида ҳам, кейинчалик ҳам меҳнат шартномасига қўшимча тарзда тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида махсус ёзма шартнома тузилиши мумкин.

Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузиладиган ходимларнинг тоифалари рўйхати жамоа шартномасида белгилаб қўйилади, агар у тузилмаган бўлса, — иш берувчи билан касаба уюшмаси қўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи ўртасидаги келишувга биноан

белгиланади. Бевосита пул ёки товар бойликлари билан муомала қилувчи ходимлар томонидан ишлар биргаликда бажариладиган, жамоа (бригада) моддий жавобгарлиги жорий этилиши мумкин бўлган бўлинмаларнинг рўйхати ҳам худди шундай тартибда белгиланади.

Агар ходим талабгор бўлаётган иш (лавозим) тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузишни талаб қилса, ходим эса бундай шартнома тузишга рози бўлмаса, иш берувчи уни ишга қабул қилишни рад этишга ҳақлидир.

Якка тартибдаги тўлиқ ёки жамоанинг тўлиқ моддий жавобгарлиги тўғрисидаги шартномада меҳнат шартномаси тарафларининг ходимга, жамоага ишониб топширилган қимматликларнинг сақланишини таъминлаш бўйича вазифалари аниқ кўрсатилади ҳамда уларнинг кўшимча ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва жавобгарлиги белгилаб қўйилади.

Якка тартибдаги тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақидаги шартномага биноан қимматликлар уларнинг сақланишини таъминламаганлиги учун шахсан жавобгар бўладиган аниқ бир ходимга топширилади. Бундай шартнома тузган ходим жавобгарликдан озод бўлиш учун ўзининг айби йўқлигини исботлаб бериши керак.

Жамоа моддий жавобгарлиги ҳақидаги шартномага мувофиқ қимматликлар уларнинг сақланишини таъминламаганлиги учун тўлиқ моддий жавобгарлик юклатиладиган, олдиндан белгиланган шахслар гуруҳига (бригадага) топширилади. Бригаданинг айрим аъзоси жавобгарликдан озод бўлиш учун ўзининг айби йўқлигини исботлаб бериши лозим.

Зарар ихтиёрий равишда тўланганда (206-модда) бригада ҳар бир аъзосининг айби даражаси бригаданинг барча аъзолари билан иш берувчи ўртасидаги келишувга асосан белгиланади. Зарар суд тартибида ундирилганда бригада ҳар бир аъзосининг айби даражаси суд томонидан аниқланади.

Қимматликларга оид хизмат (сақлаш, сотиш, ташиш, қайта ишлаш) билан шуғулланувчи корхоналарда иш берувчи билан касаба уюшмаси кўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи ўртасидаги келишувга биноан таҳлика (таваккалчилик) жамғармаси тузилиши мумкин, камомадларни шу жамғарма ҳисобидан қоплашга йўл қўйилади.

Ходим билан тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида ёзма шартнома тузилмаган, шунингдек бундай шартнома пул ёки товар қимматликлари билан муомала қилиш хизмат вазифасига кирмайдиган ходим билан, ўн саккиз ёшга тўлмаган шахс билан ёки ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган ходимлар тоифаси рўйхатига кирмайдиган шахс билан тузилган ҳолларда иш берувчига етказилган зарар учун ходимга чекланган моддий жавобгарлик юклатилиши мумкин. Бундай ҳолларда ходимга тўлиқ моддий жавобгарлик, ушбу Кодекснинг 202-моддаси биринчи қисмининг 2 — 7-бандларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлсагина юклатилиши мумкин.

Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида
ШАРТНОМА №.....

_____ га тегишли бўлган
(корхонанинг номи)

моддий қимматликларнинг сақланганлигини таъминлаш мақсадида, унинг номидан

_____ (лавозими, Ф.И.Ш)
(кейинги ўринларда “Иш берувчи” деб аталади), бир томондан, ҳамда

_____ (лавозими, Ф.И.Ш.)
(кейинги ўринларда “Ходим” деб аталади), бошқа томондан қуйидагилар ҳақида шартнома туздилар:

1. Қимматликларга оид хизмат (сақлаш, сотиш, ташиш, қайта ишлаш) билан бевосита боғлиқ _____ лавозимини эгаллаб турган
(лавозимнинг номи)

ёки _____ ишни бажараётган ходим
(ишнинг номи)

унга корхона томонидан ишониб топширилган моддий қимматликларнинг бутунлигини таъминламаганлик учун **тўлиқ моддий жавобгарликни ўз зиммасига олади ва шунга мувофиқ ҳолда:**

а) унга сақлаш учун ёки бошқа мақсадларда топширилган корхонанинг моддий қимматликларини асраб авайлаш ва уларга зарар етказилишини олдини олиш чораларини кўриш;

б) унга ишониб топширилган моддий қимматликлар бутунлигининг таъминланишига хавф солувчи барча ҳолатлар ҳақида иш берувчига хабар бериш;

в) унга ишониб топширилган моддий қимматликларнинг ҳаракати ва қолдиқлари ҳисобини юритиш ва товар –пул ва бошқа ҳисоботларни белгиланган тартибда тузиш ва тақдим этиш;

г) унга ишониб топширилган моддий қимматликларнинг инвентаризациясида иштирок этиш мажбуриятини олади.

2. Иш берувчи:

а) ходимга нормал ишлаши ва унга ишониб топширилган барча моддий қимматликларнинг тўлиқ сақланишини таъминлаш учун зарур шарт шароитларни яратиб бериш;

б) ходимни корхона, муассаса ва ташкилотга етказилган зарар учун тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақидаги амалдаги қонунчилик билан, шунингдек унга ишониб топширилган қимматликларни сақлаш, сотиш, ташиш, қайта ишлаш ёки ишлаб чиқариш жараёнида улардан фойаланиш бўйича йўриқномалар, нормативлар ва қоидалар билан таништириш мажбуриятини олади.

3. Ходимнинг айби билан унга топширилган моддий қимматликларнинг бутунлигини таъминламаган тақдирда корхонага етказилган зарар миқдорини аниқлаш ва уни қоплаш амалдаги қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади.

4. Агар зарар етказилишида ходимнинг айби бўлмаса, у моддий жавобгарликка тортилмайди.

5. Мазкур шартнома ходим унга ишониб топширилган корхона моддий қимматликлари билан ишлаган барча вақтда амал қилади.

6. Мазкур шартнома уч нусхада тузилган, биринчи нусхаси иш берувчида, иккинчиси хўжалик ишлари бўйича масъулда сақланади, учинчиси эса ходимга берилади.

Шартнома тарафлари реквизитлари:

Иш берувчи:

Ходим:

Шартнома тарафлари имзолари:

Иш берувчи:

Ходим:

М.Ў.

Шартнома тузилган сана

20.... й “ ___ ” _____.

Моддий жавобгарлик бўйича бошқа моддаларда ҳам ҳолатлар белгиланган, жумладан:

204-модда. Иш берувчининг зарар миқдорини белгилаш ва унинг келиб чиқиш сабабини аниқлаш мажбурияти

Иш берувчи зарарни муайян ходимлардан ундириш тўғрисида қарор қабул қилишдан олдин етказилган зарар миқдорини белгилаш ва унинг келиб чиқиш сабабини аниқлаш мақсадида текшириш ўтказиши шарт. Бундай текшириш ўтказилиши учун иш берувчи тегишли мутахассислар иштирокида комиссия тузишга ҳақли.

Зарарнинг келиб чиқиш сабабини аниқлаш учун ходимдан тушунтириш хати талаб қилиниши шарт. Ходимнинг тушунтириш хати беришдан бўйин товлаши иш берувчи уни етказилган зарар учун моддий жавобгарликка тортишига моне бўла олмайди. Ходим барча текшириш материаллари билан танишиш ҳуқуқига эга.

205-модда. Иш берувчининг мол-мулкига етказилган зарар миқдорини белгилаш

Иш берувчига етказилган зарар миқдори ҳақиқий йўқотишлар бўйича бухгалтерия ҳисоби маълумотлари асосида белгиланади.

Иш берувчининг асосий фондларга (воситаларга) тааллуқли мол-мулкига етказилган зарар миқдори моддий қимматликларнинг баланс қийматидан (таннархидан) эскириш қийматини белгиланган нормалар бўйича чегириб ташлаган ҳолда ҳисоблаб чиқарилади.

Иш берувчининг асосий воситаларга тааллуқли мол-мулки талон-торож қилинган, камомад бўлган, қасддан йўқ қилинган ёки қасддан бузилган тақдирда, шунингдек бошқа ҳолларда зарар миқдори ваколатли орган томонидан иш кўрилган куни шу жойда амалда бўлган бозор нархлари бўйича ҳисобланади.

Мол-мулкнинг ва бошқа қимматликларнинг айрим турларини талон-торож қилиш, камомад ёки йўқ қилиш билан иш берувчига етказилган зарарнинг ҳақиқий миқдори унинг номинал миқдоридан ошиб кетган ҳолларда бундай зарар миқдорини аниқлашнинг, шу жумладан қарралаш йўли билан ҳисоблаб чиқишнинг алоҳида тартиби қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилиши мумкин.

206-модда. Ходим томонидан зарарни ихтиёрий равишда тўлаш

Иш берувчига зарар етказишда айбдор бўлган ходим уни ихтиёрий равишда қисман ёки тўлиқ тўлашга ҳақли.

Зарарни ихтиёрий равишда тўлаш ушбу Кодексда назарда тутилган доирада амалга оширилади.

Ходим ва иш берувчининг келишувига биноан зарарни тўлаш муддати кечиктириб қопланишига йўл қўйилади. Бундай ҳолда ходим иш берувчига тўлов муддатларини аниқ кўрсатиб зарарни қоплаш ҳақида ёзма мажбурият беради. Агар зарарни ихтиёрий равишда тўлаш ҳақида ёзма мажбурият берган ходим меҳнатга оид муносабатларни бекор қилса ва зарарни тўлашдан бўйин товласа, қарзнинг узилмай қолган қисми нотариал идораларнинг ижро ҳужжатлари асосида ундирилади.

Иш берувчининг розилиги билан ходим етказилган зарарни қоплаш учун унга баҳоси тенг мол-мулк бериши ёки бузилган мол-мулкни тузатиб бериши мумкин.

207-модда. Зарарни ундириш тартиби

Ўртача ойлик иш ҳақидан ортиқ бўлмаган миқдорда етказилган зарар суммаси айбдор ходимдан иш берувчининг фармойишига мувофиқ ундирилади. Фармойиш зарар етказилганлиги аниқланган кундан бошлаб бир ой ичида чиқарилиши мумкин.

Етказилган зарарнинг ходимдан ундирилиши лозим бўлган суммаси унинг ўртача ойлик иш ҳақидан ошиб кетса ёки зарар аниқланган кундан кейин бир ойлик муддат ўтган бўлса, зарар суд тартибида ундирилади.

208-модда. Корхонага унинг раҳбари томонидан етказилган зарарнинг тўланиши

Корхона мулкдори ёки у ваколат берган орган билан тузилган меҳнат шартномаси бўйича ишлаётган корхона раҳбари томонидан корхонага етказилган зарар ушбу Кодексда белгиланган қоидаларга риоя этилган ҳолда тўланади.

Корхона раҳбаридан етказилган зарарни ундириб олиш суд тартибида амалга оширилади.

209-модда. Зарарни ундириш ҳақидаги қарор устидан шикоят қилиш ҳуқуқи

Иш берувчининг мол-мулкига етказилган зарарни ундириш ҳақидаги қарор устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

210-модда. Ходимдан ундириладиган зарар миқдорининг суд томонидан камайтирилиши

Суд айбнинг даражаси ва шаклини, аниқ ҳолатларни ва ходимнинг моддий аҳволини ҳисобга олиб ундириладиган зарар миқдорини камайтириши мумкин.

Суд ундириладиган зарар миқдорини камайтириш ҳақидаги келишув битимини тасдиқлашга ҳақлидир.

Ходимдан ундириладиган зарарнинг миқдорини, агар зарар ғаразли мақсадлар билан содир қилинган жиноят натижасида етказилган бўлса, камайтиришга йўл қўйилмайди.

2.3. Жиҳозларни ҳисобдан чиқариш тартиби

МТТларда асосий воситаларни тугатиш муносабати билан уларни ҳисобдан чиқариш тўғрисида қарор қабул қилиш учун МТТ мудирининг раислигида комиссия тузилади. Комиссия таркибига МТТнинг тегишли педагог-ҳодимлари, бухгалтерия ҳодимлари ва моддий жавобгар шахслари киритилиши керак. Комиссия МТТ мудирининг буйруғи билан тузилади.

Жиҳозларни ҳисобдан чиқариш: Бюджет ташкилотларида - юқори ташкилот билан келишган ҳолда, юқори ташкилот мавжуд бўлмаганда - конун ҳужжатларига мувофиқ мустақил равишда.

МТТларда белгиланган хизмат муддатини ўтаб бўлган (тўлиқ эскириш ҳисоблаб ёзилган), жисмонан ва маънан эскирган, тикланиши мумкин бўлмаган ёки иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ бўлмаган, яроқсиз ҳолатга келиб қолган асосий воситалар кўплаб учрайди. Ушбу воситаларни ўрнатилган тартибда ўз вақтида ҳисобдан чиқариш ва ўрнига янги замановий жиҳозларни сотиб олиш зарур бўлади.

Мазкур талаб мулкчилик шакли ва идоравий бўйсунушидан қатъи назар, барча корхона ва ташкилотларга (банклар ва кредит уюшмаларидан ташқари) татбиқ этилади.

Асосий воситалар баланسدан:

- а) тугатиш;
- б) сотиш;
- в) айирбошлаш;
- г) бепул (текинга) бериш;
- д) устав капиталига таъсис улуши кўрунишида бериш;
- е) молиявий ижара шартномаси бўйича бериш;
- ж) камомад ёки талафот аниқланиши;
- з) иштирокчининг юридик шахс иштирокчилари таркибидан чиқишида асосий воситалар билан ҳисоб-китоб қилиш натижасида ҳисобдан чиқарилади.

Асосий воситаларни балансдан чиқариш

Асосий воситаларни тугатиш муносабати билан балансдан ҳисобдан чиқариш

Асосий воситалар қуйидаги ҳолларда уларни тугатиш муносабати билан балансдан ҳисобдан чиқарилиши мумкин:

а) белгиланган хизмат муддати тугаганидан (тўлиқ эскириш ҳисоблаб ёзилганидан) кейин;

б) жисмоний эскириш, ҳалокатлар, табиий офатлар, фойдаланишнинг рисоладаги шарт-шароитларини бузиш оқибатида яроқсиз ҳолга келганлари;

в) маънан эскирганлари**;

г) тегишли давлат органларининг қарорлари бўйича чиқиб кетадиганлари;

д) корхона ва ташкилотларнинг қурилиши, кенгайтирилиши, реконструкция қилиниши, замонавийлаштирилиши ва техник қайта жиҳозланиши муносабати билан чиқиб кетадиганлари.

Тикланиши мумкин бўлмаган ёки иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ бўлмаган асосий воситалар тугатилиши керак.

Адлия вазирлигида 2004 йил 29 августда 1401-сон билан рўйхатга олинган **Асосий воситаларни баланسدан чиқариш тартиби тўғрисида ННЗОМ**
(Янги тахрирда)

Асосий воситалар қуйидаги ҳолларда уларни тугатиш муносабати билан баланسدан ҳисобдан чиқарилиши мумкин:

а) белгиланган хизмат муддати тугаганидан (тўлиқ эскириш ҳисоблаб ёзилганидан) кейин;

б) жисмоний эскириш, ҳатокятлар, табиий офатлар, фойдаланишнинг рисоладаги шарт-шароитларнинг бузилиш оқибатида яроқсиз ҳолга келганлари

в) маънан эскирганлари**

г) тегишли давлат органларининг қарорлари бўйича чиқиб кетадиганлари;

д) корхона ва ташкилотларнинг қурилиши, кенгайтирилиши, реконструкция қилиниши, замонавийлаштирилиши ва техник қайта жиҳозланиши муносабати билан чиқиб кетадиганлари.

Тикланиши мумкин бўлмаган ёки иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ бўлмаган асосий воситалар тугатилиши керак.

** - Янада мазкур ва тежамкор турларини талаб қилми натижасида ҳарсизланаётган асосий воситалар.

Асосий воситаларни тугатишни қуйидагилар амалга оширадилар:

а) бюджет ташкилотлари - юқори ташкилот билан келишган ҳолда, юқори ташкилот мавжуд бўлмаганда - қонун ҳужжатларига мувофиқ мустақил равишда;

б) унитар корхоналар томонидан хўжалик юрителиш ҳуқуқи билан уларга тегишли бўлган кўчмас асосий воситалар - корхона мол-мулкининг мулкдори розилиги билан, қолган асосий воситалар эса - қонун ҳужжатларига асосан мустақил равишда;

в) тезкор бошқарув ҳуқуқига асосланган давлат унитар корхоналари томонидан (бундан кейин давлат корхоналари) корхона муассисининг розилиги билан;

г) бошқа корхона ва ташкилотлар - қонун ҳужжатларига мувофиқ мустақил равишда.

Корхона ва ташкилотларда асосий воситаларни тугатиш муносабати билан уларни ҳисобдан чиқариш тўғрисида қарор қабул қилиш учун раҳбар (раҳбар ўринбосари) ёки бош муҳандис раислигида комиссия тузилади. Комиссия таркибига корхона ва ташкилотнинг тегишли мутахассислари,

бухгалтерия ходимлари ва моддий жавобгар шахслари киритилиши керак. Комиссия корхона ва ташкилот раҳбарининг буйруғи билан тузилади.

Асосий воситаларни тугатиш муносабати билан уларни ҳисобдан чиқариш тўғрисида қарор қабул қилиш учун тузиладиган комиссия қуйидаги ваколатларга эгадир:

а) ҳисобдан чиқариш керак бўлган асосий воситаларнинг бевосита кўригини амалга оширади, бунда зарур техник ҳужжатлар (паспорт, босқич режалари ва бошқа ҳужжатлар), шунингдек, бухгалтерия ҳисоби маълумотларидан фойдаланади;

б) уларни тиклашнинг мумкин эмаслигини ёки иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқ эмаслигини аниқлайди;

в) асосий воситаларни ҳисобдан чиқариш сабабларини (тўлиқ эскиришни ҳисоблаб ёзиш, жисмоний эскириш, реконструкция қилиш, фойдаланишнинг рисоладаги шарт-шароитлари бузилиши, табиий офатлар, фалокатлар ва ҳоказони) аниқлайди;

г) асосий воситаларнинг муддатидан олдин фойдаланишдан чиқиб кетишига айбдор бўлган шахсларни аниқлайди, ушбу шахсларни Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларида белгиланган жавобгарликка тортиш тўғрисида таклифлар киритади;

д) тугатилаётган асосий воситаларнинг айрим узеллари, деталлари, материаллари, рангли ва қимматбаҳо металлларидан фойдаланиш имкониятини белгилайди ва уларни баҳолайди;

е) тугатилаётган асосий воситалардан яроқли узеллар, деталлар, материаллар, рангли ва қимматбаҳо металлларни олиш устидан назоратни амалга оширади, уларнинг миқдори, оғирлигини белгилайди ва тегишли омборга топширилишини назорат қилади.

Корхона ва ташкилотларнинг қурилиши, кенгайтирилиши, реконструкция қилиниши, замонавийлаштирилиши ва техник қайта жиҳозланиши муносабати билан асосий воситалар тугатиладиган ҳолларда комиссия ҳисобдан чиқаришга тақдим этилган асосий воситаларнинг юқори ташкилот ёхуд корхона ёки ташкилот мол-мулкнинг мулкдори томонидан тасдиқланган корхона ва ташкилотларнинг қурилиши, кенгайтирилиши, реконструкция қилиниши, замонавийлаштирилиши ва техник қайта жиҳозланиши режасига мувофиқлигини текшириши керак. Бундай режа бўлмаган тақдирда корхона ёки ташкилотни бошқариш органларининг қарори бўлиши керак.

Бунда комиссия асосий воситаларни тугатиш далолатномасида тасдиқланган режа ёки тегишли қарорнинг банди ва санасига ҳавола қилади.

Асосий воситаларни уларнинг тугатилиши сабабли ҳисобдан чиқариш тўғрисида комиссия томонидан қабул қилинган қарор натижалари асосий воситаларни тугатиш тўғрисидаги далолатнома билан (АВ-4-сон шакл), шу жумладан транспорт воситалари бўйича Низомга 2-сон иловага асосан транспорт воситаларини тугатиш тўғрисидаги далолатнома (АВ-4а-сон шакл) билан расмийлаштирилади.

Асосий воситаларни тугатиш далолатномаларида тугатилаётган асосий воситаларни тавсифлайдиган қуйидаги маълумотлар кўрсатилади:

асосий воситани тайёрлаш ёки барпо этиш йили, унинг корхона ёки ташкилотга келиб тушиш санаси, фойдаланишга топшириш санаси, асосий воситанинг дастлабки (қайта баҳоланганлари учун - тиклаш) қиймати, бухгалтерия ҳисоби маълумотлари бўйича фойдаланишнинг бутун муддати учун ҳисоблаб ёзилган эскириш суммаси, асосий воситани тугатиш сабаблари ва қисмларга бўлишдан олиниши мумкин бўлган яроқли узеллари, деталлари, материаллари, рангли ва қимматбаҳо металланинг борлиги ва улардан кейинчалик фойдаланиш имкониятлари.

Транспорт воситасини тугатишда, бундан ташқари, транспорт воситаси бажарган ишларнинг ва кўрсатган хизматларнинг ҳажми ёки у босиб ўтган йўл кўрсатилади.

Фалокатлар ёки фойдаланишнинг рисоладаги шарт-шароитлари бузилган тақдирда чиқиб кетган асосий воситаларни балансдан ҳисобдан чиқаришда тугатиш далолатномасига фалокат ёки фойдаланишнинг рисоладаги шарт-шароитлари бузилганлиги тўғрисидаги далолатноманинг кўчирма нусхаси илова қилинади, шунингдек фалокат ёки фойдаланишнинг рисоладаги шарт-шароитлари бузилишига олиб келган сабаблар аниқланади ва айбдор шахсларга нисбатан кўрилган чоралар кўрсатилади.

Табиий офатлар оқибатида чиқиб кетган асосий воситаларни балансдан ҳисобдан чиқаришда тугатиш далолатномасига махсус ҳукумат комиссиясининг хулосаси илова қилиниши мумкин.

Асосий воситаларни тугатиш комиссияси томонидан тузилган асосий воситаларни тугатиш далолатномалари уларнинг балансида асосий воситалар қайд этилган корхона ёки ташкилот раҳбари томонидан:

а) бюджет ташкилотларида - тегишли юқори ташкилотлар билан, юқори ташкилот мавжуд бўлмаганда - қонун ҳужжатларига мувофиқ мустақил равишда;

б) унитар корхоналарда хўжалик юритиш ҳуқуқи билан уларга тегишли бўлган кўчмас асосий воситалар бўйича - корхона мол-мулкининг мулкдори билан;

в) давлат корхоналарида - корхона муассисининг билан келишгандан сўнг тасдиқланади.

Тугатиш жараёни якунланганидан сўнг корхона ёки ташкилот бухгалтерияси томонидан асосий воситаларни тугатиш билан боғлиқ харажатлар ва уларни тугатишдан моддий бойликларнинг келиб тушиши тўғрисида мазкур Низомга 3-сон иловага асосан маълумотнома тайёрланади.

Қисмларга бўлинган ва демонтаж қилинган асосий воситанинг бошқа асосий воситани таъмирлаш учун яроқли бўлган барча узеллари, деталлари, материаллари, рангли ва қимматбаҳо металлари улар ҳисобга олинган тегишли ҳисобварақларга асосий воситаларни тугатиш комиссияси томонидан белгиланган эҳтимолий фойдаланиш нархи бўйича кирим қилинади. Яроқсиз узеллар, деталлар, материаллар, рангли ва қимматбаҳо металллар иккиламчи хом ашё (темир-терсак, қийқинди ёки ўтин) сифатида кирим қилинади ҳамда корхона ёки ташкилотнинг хоҳиши бўйича қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ишлатилади.

Бюджет ташкилотлари учун тугатилган асосий воситаларни қисмларга ажратиш ва демонтаж қилишдан олинган товар-моддий бойликларни сотишдан олинган маблағлар қонун ҳужжатларига мувофиқ тақсимланади.

ТАСДИҚЛАЙМАН

раҳбарнинг Ф.И.Ш. _____ имзо
200__ й. " __ " _____

**Асосий воситаларни тугатиш тўғрисида
__-сон ДАЛОЛАТНОМА**

Корхона, ташкилот, _____

Таркибий бўлинма	Тузилган санаси	Операция тури коди	Асосий воситаларнинг сақланишига жавобгар шахснинг коди

Асосий воситанинг номи	Тури	Коди	Дастлабки (тикланиш) қиймати	Жамланган эскириш суммаси	Чиққан (барпо этилган) йили	Фойдаланишга топширилган сана	Рақами	
							Инвертарь	Тайёрловчи
1	2	3	4	5	6	7	8	9

20__ йил " __ " _____ даги _____-сон буйруқ билан тайинланган комиссия _____ объектни кўздан кечиришни
(объект номи)

амалга оширди.

_____, унинг агрегатлари, узел
(объект номи)

ва механизмларини кўздан кечириш ва ҳужжатлар (паспорт, формуляр) билан танишиш натижасида комиссия қуйидагиларни аниқлади:

1. Ташкилотга келиб тушган: 20__ йил " __ " _____
2. Объектнинг паспорт бўйича оғирлиги _____
3. Яроқли узеллар, деталлар, метериаллар, рангли ва қимматбаҳо металллар ва ҳоказоларнинг борлиги тўғрисида маълумотлар.

Рақами			Номи	Ўлчов бирлиги	Миқдори	Нархи	Сумма
Тартиб бўйича	Каталог бўйича	Номенклатура бўйича					
1	2	3	4	5	6	7	8
Жами							

4. Ҳисобдан чиқариш сабаби _____

5. Техник ҳолати _____

Комиссия ҳулосаси: _____

Илова қилинаётган ҳужжатлар рўйхати _____

Комиссия раиси

лавозим

имзо

имзо расшифровкаси

Комиссия аъзолари

лавозим

Имзо

имзо расшифровкаси

М.Ў.

лавозим

имзо

имзо расшифровкаси

лавозим

имзо

имзо расшифровкаси

ТАСДИҚЛАЙМАН

раҳбарнинг Ф.И.Ш.

имзо

20__ йил " __ " _____

Транспорт воситаларини тугатиш тўғрисида
___-сон ДАЛОЛАТНОМА

Корхона, ташкилот, _____

Таркибий бўлинма	Тузилган санаси	Операция тури коди	Транспорт воситаларнинг сақланишига жавобгар шахснинг коди

Транспорт воситанинг номи	Моделли , тури	Коди	Дастлабки (тикланиш) қиймати	Жамланг ан эскириш суммаси	Чиқ- қан йили	Фойдалани шга топширил- ган санаси	Рақами		Бажарилган ишлар ҳажми ёки босиб ўтил- ган йўл ҳажми
							Инвер- тарь	Тайёр- ловчи	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

20__ йил " ____ " _____ да _____ -сон буйруқ билан тайинланган
комиссия _____ модели

(маркаси)

_____ туридаги двигатель рақами _____ давлат рақам
белгиси _____ бўлган _____ транспорт
воситасини кўздан кечиришни амалга оширди.

_____, унинг агрегатлари, узеллари
(маркаси)

ва механизмларини кўздан кечириш, ҳужжатлар (паспорт, формуляр)
билан танишиш натижасида комиссия қуйидагиларни аниқлади:

1. Ташкилотга келиб тушган: 20_____ йил " ____ " _____
2. Объектнинг паспорт бўйича оғирлиги _____
3. Яроқли узеллар, деталлар, метериаллар, рангли ва қимматбаҳо
металлар ва ҳоказоларнинг борлиги тўғрисида маълумотлар

Рақами	Номи	Ўлчов	Миқдори	Нархи	Сумма
--------	------	-------	---------	-------	-------

Тартиб бўйича	Каталог бўйича	Номенклатура бўйича		бирлиги				
1	2	3	4	5	6	7	8	
Жами								

4. Ҳисобдан чиқариш сабаби _____
5. Техник ҳолати _____
6. _____ дан
ҳисобдан олинганлиги тўғрисидаги маълумотлар
Комиссия хулосаси _____
- Илова қилинаётган ҳужжатлар рўйхати _____

Комиссия раиси

лавозим имзо имзо расшифровкаси

Комиссия аъзолари

лавозим Имзо имзо расшифровкаси

М.Ў.

лавозим имзо имзо расшифровкаси

лавозим имзо имзо расшифровкаси

Фойдаланилган адабиёт ва манбалар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикасининг “Мактабгача таълим ва тарбия тўғрисида”ги ЎРҚ-595-сонли Қонуни (2019 йил 16 декабрь).
2. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат Кодекси.
3. Каримов И.А. “Юксак маънавият – енгилмас куч”.— Т.: Маънавият, 2008.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 29 декабрдаги “2017 – 2021 йилларга мўлжалланган мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2707-сон қарори.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947- сонли Фармони.
6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги “Мактабгача таълим тизими бошқарувини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5198 сонли Фармони.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги “Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ-3305-сонли қарори.
8. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 18 декабрдаги “Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги ва унинг тизимидаги ташкилотларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ҳамда нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини қўллаб-қувватлаш тўғрисида”ги 991-сон қарори.
9. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2018 йил 8 декабрдаги «Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлашга босқичма-босқич ўтиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 999-сон қарори.
10. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 майдаги “Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПҚ-4312-сон қарори.
11. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 802
- 12.
- 13 майдаги “Мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 391-сон қарори.
13. Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирининг 2019 йил 20 майдаги “Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 13 майдаги “Мактабгача таълим ташкилотлари фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 391-сон қарорини ўз вақтида ва сўзсиз бажариш тўғрисида”ги 82-сонли буйруғи.
14. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги “Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлаш тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги **132-сон қарори.**
15. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 23 июлдаги “Болалар ўйинчоқларининг хавфсизлиги тўғрисидаги умумий техник регламентни тасдиқлаш ҳақида”ги **451-сон қарори.**

16. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 22 декабрдаги “Мақтабгача таълим ва тарбиянинг давлат стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 802-сонли қарори.

17. Ўзбекистон Республикаси Мақтабгача таълим вазирлиги, Ўзбекистон Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 2018 йил 7 мартдаги к-6, 14, 58-сон “таълим ташкилотларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш меъёрларини тасдиқлаш тўғрисида”ги қарори. [Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 17 мартда рўйхатдан ўтказилган, рўйхат рақами 2986].

18. Ўзбекистон Республикаси Мақтабгача таълим вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2018 йил 30 апрелдаги 20/1, 10-ққ-сон “Мақтабгача таълим ташкилотларида болаларнинг ҳаёти ва соғлигини муҳофаза қилишни ташкил этиш тартиби тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш ҳақида”ги қарори. [Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 14 майда рўйхатдан ўтказилган, рўйхат рақами 3012].

19. Ўзбекистон Республикаси Мақтабгача таълим вазирининг 2019 йил 1 июлдаги “Ўзбекистон Республикаси Мақтабгача таълим вазирлиги марказий аппаратининг янги таҳрирдаги таркибий бўлинмалар Низомлари, лавозим йўриқномалари ҳамда Мақтабгача таълим вазирлиги тизимидаги бошқарув органлар раҳбарларининг лавозим йўриқномалари ва ходимларнинг асосий лавозимларининг малака тавсифларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 109-сонли буйруғи.

20. А.Э.Парманов, Д.О.Химматалиев, Н.Ф.Абдуназарова, Ж.А.Парманов, Қ.С.Мухаммадиев, С.Тожиев. “Мақтабгача таълим ташкилотларини жиҳозлаш меъёрлари” ўқув модулининг ўқув мажмуасидан электрон дастур. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги интеллектуал мулк агентлиги. Электрон ҳисоблаш машиналари учун яратилган дастурнинг расмий рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисида гувоҳнома. № DGU 07382. 23.12.2019 й.

21. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирининг 2004 йил 16 августдаги 101-сон буйруғи. “Асосий воситалар қийматини балансдан чиқариш тартиби тўғрисидаги Низом”. Адлия вазирлигида 2004 йил 29 августда 1401-сон билан рўйхатдан ўтган.

22. СанПиН №0303-12. Санитарные правила устройства, оборудования, содержания и режима работы компьютерных классов в учебно-воспитательных учреждениях Республики Узбекистан. Утверждены: 17 февраля 2012 г.

23. СанПиН №0354-18. Гигиенические требования к безопасности игрушек (игр) для детей. Утверждены: 06.03.2018 г.

24. СанПиН №0355-18. “Санитарно-гигиенические требования к содержанию, устройству и организации режима работы дошкольных образовательных учреждений в Республике Узбекистан”. Утверждены: 27.04.2018 г.

25. Ведомственные строительные нормы, «Дошкольные образовательные учреждения», ИКН 03 – 18. МДО РУз. Приказ МДО за №95, от 7 мая 2018 г.

Интернет манбалар:

<http://google.co.uz>,
<http://www.lex.uz>,
<http://www.MDO.uz>,
<http://www.mdomoi.uz>,
<http://www.ziyonet.uz>.

АТАМАЛАР ВА ТАЪРИФЛАР

мактабгача таълим ва тарбия — болаларга таълим ва тарбия беришга, уларни интеллектуал, маънавий-ахлоқий, этик, эстетик ва жисмоний жиҳатдан ривожлантиришга, шунингдек болаларни умумий ўрта таълимга тайёрлашга қаратилган узлуксиз таълим тури;

давлат мактабгача таълим ташкилоти — давлат томонидан молиялаштириладиган ва бошқариладиган ҳамда мактабгача таълим ва тарбиянинг давлат стандартига мувофиқ мактабгача таълим ва тарбия хизматлари кўрсатувчи ташкилот;

инклюзив таълим ва тарбия — болаларнинг алоҳида таълим олишга бўлган эҳтиёжларини ҳамда индивидуал имкониятларини ҳисобга олган ҳолда таълим ва тарбия олиши учун тенг имкониятларни таъминлайдиган жараён;

мактабгача бўлган ёш — болаларнинг туғилган пайтидан етти ёшгача, то уларга умумий ўрта таълим ташкилотларида таълим бериш бошланган пайтга қадар бўлган ёши;

алоҳида таълим олиш эҳтиёжлари бўлган болалар — ногиронлиги бўлганидан ёки бўлмаслигидан қатъи назар, оила, педагоглар, мутахассислар, жамият ва давлатнинг алоҳида эътиборига муҳтож бўлган индивидуал эҳтиёжларга эга болалар;

мактабгача таълим ташкилоти — мактабгача таълим ва тарбия соҳасида таълим ва тарбия хизматлари кўрсатувчи давлат ва нодавлат ташкилоти;

нодавлат мактабгача таълим ташкилоти — нодавлат таълим хизматларини кўрсатиш соҳасидаги фаолиятни амалга оширишга доир лицензия асосида мактабгача таълим ва тарбия соҳасида таълим ва тарбия хизматларини кўрсатувчи юридик шахс;

таълим ва тарбиянинг муқобил шакли — мактабгача таълим ва тарбия тизимидаги инновацион таълим-тарбия жараёнини ташкил этиш модели.

бола компетенцияси — маълум бир ёш даврига хос бўлган вазифаларни мақсадли бажариш учун етарли бўлган боланинг билими, кўникмаси ва малакалари ҳамда қадриятлари;

давлат шериги — Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги;

давлат-хусусий шериклик — хусусий шерикка тегишли ер ва бино-иншоотларда нодавлат мактабгача таълим ташкилотини ташкил этиш шаклидаги давлат шериги ва хусусий шерикнинг аниқ муддатга юридик расмийлаштирилган мактабгача таълим соҳасидаги ўзаро самарали ҳамкорлиги;

давлат-хусусий шериклик лойиҳаси (кейинги ўринларда лойиҳа деб аталади) — хусусий шерикка тегишли бўш турган ер участкалари, қурилиши тугалланмаган, реконструкция қилинадиган, капитал таъмирланадиган ёки жиҳозланадиган бино ва иншоотлар негизида нодавлат мактабгача таълим ташкилотини ташкил этиш;

жиҳоз — мактабгача таълим ташкилотларининг гуруҳ хоналари, машғулот заллари, ҳудуди ва ўйин майдончалари учун мўлжалланган ўйинчоқлар, асбоб-ускуна ва техник воситалар.

жихозлаш меъёрлари — мактабгача таълим ташкилотларининг гуруҳ хоналари, машгулот заллари, худуди ва ўйин майдончалари учун стандарт талаблари асосида зарур бўладиган ўйинлар, ўйинчоқлар, асбоб-ускуна ва техник воситалар рўйхати.

ижтимоий кўмакка муҳтож оилалар — кам таъминланган оилалар, оила аъзолари ногирон бўлган оилалар, боқувчисини йўқотган оилалар, боланинг ота-онаси квоталар бўйича минтақаларга ишга юборилган ижтимоий соҳа ходимлари бўлган оилалар.

инклюзив таълим — болаларнинг алоҳида таълим эҳтиёжлари ва индивидуал имкониятларини инобатга олган ҳолда таълим ва тарбия олинишини тенг таъминловчи жараён;

интеграция — бола таълими ва ривожланишидаги мазмун таркибий қисмлари ўртасидаги боғлиқлик;

кутилаётган натижа — болаларда кутилаётган билим, кўникма ва малакалар кўрсаткичи;

мактабгача таълим — мактабгача ёшдаги болалар қизиқиши, иқтидори, индивидуал руҳий ва жисмоний хусусиятлари, маданий эҳтиёжларини инобатга олган ҳолда ҳамда болада маънавий меъёрларни шаклланиши, ҳаётий ва ижтимоий тажриба эгалланишини кўзда тутган ҳар томонлама ривожлантиришга қаратилган яхлит жараён;

«Мен» концепцияси — болани ўзи ҳақидаги анланган тасаввурлари тизими, унинг рефлексив фаолиятини бир қисми;

рефлексив фаолият — болада ўз тушунчалари ва хатти-ҳаракатларини англаш ва мустақил таҳлил қилиши асосида хулосалар шаклланиши жараёни.

ривожланиш — инсон танаси тузилиши, руҳияти ва хулқида биологик жараёнлар ҳамда атроф муҳит таъсирида рўй берадиган ўзгаришлар;

ривожланиш соҳаси — бола ривожланишидаги аниқ бир йўналишлар;

хусусий шерик — давлат-хусусий шериклик асосида нодавлат мактабгача таълим ташкилотини ташкил этиш бўйича битим тузган ёки битим тузиш истагини билдирган юридик шахс. Давлат ташкилотлари хусусий шерик бўла олмайди, шунингдек, хусусий шерик тарафида иштирок эта олмайди;

алангаланиш — ёнғин ҳосил қилувчи манба таъсирида аланганинг ҳосил бўлиши;

бажарадиган вазифасига кўра қўлланилиши — ўйинчоқдан ишлаб чиқарувчининг ўйинчоқда ёки ишлатиш тартиби қайд қилинган ҳужжатларда бажарадиган вазифасига кўра фойдаланиш;

болалар — ўн саккиз ёшга тўлмаган (вояга етмаган) шахслар;

болалар ўйинчоғи — болалар ўйнаши учун мўлжалланган буюм ёки материал;

стол усти йиғма ўйинчоқ — тўлиқ полиграфик усулда тайёрланган, кўшимча ўйин элементлари қўлланилган ёки қўлланилмаган ўйинчоқ;

ишлаб чиқарувчи — Техник регламент асосида ўйинчоқларни ўз номидан хавфсизлик талабларига риоя қилинган ҳолда ишлаб чиқаришга масъул бўлган ва сотишни амалга оширувчи юридик ёки жисмоний шахс сифатидаги тадбиркор;

кавшарлаш — материал қисмларини эритилган қўлом билан бирига улаш;

кимёвий ўйинчоқ — болаларнинг кимёвий тажрибаларни бажаришлари учун мўлжалланган бир ёки бир неча кимёвий моддалардан ва (ёки) кимёвий реактивлардан иборат бўлган тажриба ускуналари билан таъминланган ёки тажриба ускуналарисиз кимёвий тўплам;

кимёвий моддаларни ўз ичига олган (кимёвий тажрибалар ўтказишга мўлжалланмаган) ўйин тўплами — гипсли қўймаларни ишлаб чиқаришга мўлжалланган қолиплар; кичик ҳунармандчилик устахоналарини жиҳозлашда қўлланиладиган сопол материаллар ва қотирувчи эмаллар; пластифицили поливинилхлорид асосидаги массани қолипловчи тўпламлар (печда тобланадиган), бадий қўймаларни ҳосил қилишда қўлланиладиган тўпламлар; пломбалар учун қўлланиладиган тўпламлар; фотосуратларни чиқаришда қўлланиладиган тўпламлар; конструкторлик ишларига мўлжалланган елимловчи моддалар, бўёқлар, лаклар, аралаштиргичлар ва тозалагичлар (эритгичлар) тўпламлари;

конструкторлик тўплами — турли ўйинчоқларни йиғиш учун мўлжалланган, механик ва (ёки) электр (электрон) таркибий қисмлардан иборат бўлган тўплам;

модел-нусха ўйинчоқ — ўлчамлари реал техник қурилманинг масштаби бўйича кичрайтилган нусхасидан иборат бўлган ўйинчоқ;

ўйинчоқ – 14 ёшгача бўлган болаларнинг ўйнаши учун мўлжалланган буюм ёки материал;

оптик ўйинчоқ — ишлаш принципи геометрик оптика принципларидан фойдаланишга асосланган ўйинчоқ;

ўйинчоқлар материали — ўйинчоқ таркибига кирувчи барча материаллар;

ўйин тўплами — болаларнинг ижодкорлигини оширишга ва қўл меҳнати кўникмаларини ривожлантиришга хизмат қилувчи турли предметлар, материаллар, моддалардан ташкил топган ўйинчоқ;

фойдаланувчи — ўйинчоқдан ўз мақсадига кўра фойдаланувчи бола ва болага қаровчи шахс;

функционал ўйинчоқ — катталар томонидан фойдаланиладиган буюм ёки қурилманинг ишлаши ва унинг бажарадиган вазифаларига тақлид қилиб ясалган ўйинчоқ;

хавф — боланинг ҳамда унга қаровчи шахснинг ҳаёти ва соғлиғига зарар келтирувчи сабаблар, бу зарарлар оқибатларининг эҳтимоллик даражаси;

электр ўйинчоқ — бирор-бир функцияси электр энергияси ҳисобига ишловчи ўйинчоқ;

Билиш — обектив борлиқнинг онгда акс этишининг олий шакли, ҳақиқий билимлар ҳосил қилиш жараёни. Билиш қуйидаги даражаларда бўлади: **Ҳиссий билиш** - сезгилар, идрок, тасаввур орқали.

Вербал -сўзлар билан ифодаланадиган ахборотлар. Вербал мулоқот шакллари ҳар хил бўлиб, уларнинг асосийлари нутқ сўзлаш, маъруза, суҳбатлашиш, савол сўраш, саволга жавоб бериш, баҳс, мунозара, музокара, хабар бериш, кенгаш, маслаҳат, насиҳат, танбех, табрик, саломлашиш, хайрлашиш кабиларни ўз ичига

олади. Бу жараёнда ўқувчилар диққатни жамлаш, тинглаш, эшитиш, англаш, тушуниш, идрок қилиш, мантикий фикрлаш (таҳлил қилиш, қиёслаш, умумлаштириш), хотирада сақлаш, қайта эслаш фаолиятлари билан банд бўладилар. Бунда ўқувчининг қизиқиши, ҳаваси, эҳтиёжи, манфаатдорлиги, қобилият, истеъдод, иқтидори унинг муваффақияти асоси бўлади.

Инновация — янгиланишни, ўзгаришни амалга жорий этиш, киритиш жараёни ва фаолияти.

Интерфаол - («Inter» - бу ўзаро, «act» - ҳаракат қилмоқ) - ўзаро ҳаракат қилмоқ ёки ким биландир суҳбат, мулоқот тартибида бўлишни англатади. Бошқача сўз билан айтганда, ўқитишнинг интерфаол услубиётлари - билиш ва коммуникатив фаолиятни ташкил этишнинг махсус шакли бўлиб, унда таълим олувчилар билиш жараёнига жалб қилинган бўладилар, улар биладиган ва ўйлаётган нарсаларни тушуниш ва фикрлаш имкониятига эга бўладилар. Интерфаол дарсларда ўқитувчининг ўрни қисман талаба (ёки ўқувчи)ларнинг фаолиятини дарс мақсадларига эришишга йўналтиришга олиб келади.

Интерфаол машғулот — ўқитувчи ва ўқувчилар ўзаро фаол иштирок этадиган машғулот; жараён ҳамкорликда кечади.

Интеллект (1) — шахснинг турли фаолият шакллари муваффақият билан ўзлаштиришини белгилайдиган туғма ва ўзлашма барча ақлий қобилиятлар мажмуи.

Интеллект (2) — инсоннинг умуман билиш фаолияти, фикрлаш қобилияти; тушуниш, мулоҳаза, тафаккур, ақл.

Педагогик ўйин — билим олишга қаратилган ва маълум бир педагогик натижани кўзлаган ҳамда таълим жараёнида муайян мақсадни амалга оширувчи фаолият тури.

Ирсий омил - ота-оналардаги айрим сифат ва хусусиятларнинг болаларга ўтишидир.

Мотив — кишининг маълум эҳтиёжларини қондириш учун асос бўладиган кишининг ички фаолият мазмуни.

Мотивлар - бу ички кучлар бўлиб, эҳтиёжлар билан боғланган ва у шахсни белгили фаолиятга ундайди.

Мотив — аниқроқ тушунча бўлиб, у шахсдаги у ёки бу хулқ-атворга нисбатан турган мойиллик, ҳозирликни тушунтириб берувчи сабабни назарда тугади.

Мотивация — одамни ўқишга ёки бирор ҳаракатни бажаришга ундовчи турли сабаблар йиғиндиси.

Салбий мотив — бу мажбурлаб ўқитиш, лекин бунда ўқувчининг ўқишга нисбатан бефарқлиги ҳамма ҳаракатимизни йўққа чиқаради.

Тарбия - ўсиб келаётган авлодларда ҳосил қилинган билимлар асосида ақлий камолот ва дунёқарашни, инсоний эътиқод, бурч ва масъулиятни жамиятимиз кишиларига хос бўлган ахлоқий фазилатларни яратишдаги мақсадни ифодалайди.

Тарбиянинг асосий мақсади - ҳар томонлама маънавий ривожланган, ақлий ва ахлоқий баркамол шахсни шакллантиришдан иборат. Шунга кўра тарбиявий фаолиятнинг мазмуни, ташкилий шакллари ва методлари шу мақсадга эришишни кўзда тутади.

Тарбия воситалари-бирон-бир тарбиявий масалани мақсадга мувофиқ тарзда ҳал қилиш учун қўлланади. Яна ўқувчилар жалб қилинган фаолият турлари ҳам тарбия воситаси бўлиши мумкин. Кинофилмлар, санъат асарлари, ўқитувчининг жонли сўзи, болалар ўйини, меҳнат, спорт, бадиий ҳаваскорлик, ижтимоий ва бошқа фаолият турлари тарбия воситалари ҳисобланади. Тарбияни демократиялаш-бу маъмурий эҳтиёж ва қизиқишлардан шахснинг эҳтиёж ва қизиқишларини юқори қўйиш, демакдир.

Тарбия методи - тарбиячи ва тарбияланувчиларнинг ҳамкорликдаги фаолият ва ўзаро таъсир кўрсатиш усуллари дир. Шахсни шакллантириш мақсадида, боланинг онги, ҳис-туйғулари, иродаси, хулқ-атвори ва муносабатлари тизимига таъсир кўрсатиш учун тарбия методлари ишлатилади. Таълим - махсус тайёрланган кишилар раҳбарлигида ўтказиладиган, ўқувчиларни билим, кўникма ва малакалар билан қуроллантирадиган, билиш қобилиятларини ўстирадиган, уларнинг дунёқарашини таркиб топтирадиган жараён дир.

ИЛОВАЛАР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
ЎЗБЕКИСТОН СТАНДАРТЛАШТИРИШ, МЕТРОЛОГИЯ ВА
СЕРТИФИКАТЛАШТИРИШ АГЕНТЛИГИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МОЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ
ҚАРОРИ

**МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИНИ ЎЙИНЛАР,
ЎЙИНЧОҚЛАР, МЕБЕЛЬ, ЖИҲОЗЛАР ВА БОШҚА ТЕХНИК
ВОСИТАЛАР БИЛАН ЖИҲОЗЛАШ МЕЪЁРЛАРИНИ
ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА**

[Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2018 йил 17
мартда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2986]

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги ПҚ-3305-сон «Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида»ги қарорига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим вазирлиги, Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда Молия вазирлиги қарор қилади:

1. Мактабгача таълим муассасаларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш меъёрлари иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Мазкур қарор расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга киради.

Мактабгача таълим вазири А. ШИН

Тошкент ш.,
2018 йил 7 март,
7-сон

**Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги бош директори А. КАРИМОВ**

Тошкент ш.,
2018 йил 7 март,
К-6-сон

Соғлиқни сақлаш вазири А. ШАДМАНОВ

Тошкент ш.,
2018 йил 7 март,
14-сон

Молия вазири Д. КУЧКАРОВ

Тошкент ш.,
2018 йил 7 март,
58-сон

Мақтабгача таълим муассасаларини ўйинлар, ўйинчоқлар, мебель, жиҳозлар ва бошқа техник воситалар билан жиҳозлаш

МЕЪЁРЛАРИ

1. ГУРУХ ЖИҲОЗЛАРИ

Т/р	Жиҳоз номи	Ўлчов бирлиги	Гуруҳлар кесимида сони					
			Илк ёш гуруҳи (2-3 ёш)	Кичик гуруҳ (3-4 ёш)	Ўрта гуруҳ (4-5 ёш)	Катта гуруҳ (5-6 ёш)	Тайёрлов гуруҳ (6-7 ёш)	Қисқа муддатли гуруҳ
Кириш йўлакча учун жиҳозлар								
1.	Кийим жавони ¹	дона	1	1	1	1	1	1
2.	Кийим жавони (бешталиқ)	дона	4	5	5	5	5	5
3.	Болалар учун скамейка	дона	2	2	2	2	2	2
4.	Жавон (табиат бурчаги учун)	дона	1	1	1	1	1	1
5.	Кўзгули жавон (трюмо)	дона	1	1	1	1	1	1
6.	Тумба (оёқ кийимлар учун)	дона	1	1	1	1	1	1
7.	Гилам поёндоз	метр	Хона ўлчамига мувофиқ					
8.	Гиламча (эшиқ остонасига)	дона	1	1	1	1	1	1
9.	Банкалар (термометр учун)	дона	2	2	2	2	2	2
10.	Термометр ¹	дона	1	1	1	1	1	1
Ўйин майдони учун жиҳозлар								
1.	Гилам	дона	Хона ўлчамига мувофиқ					
2.	Релаксацион кресло	дона	2	2	2	2	2	2
3.	Болалар пуфиклари	дона	2	2	2	2	2	2
4.	Болалар компьюттери	дона				1	1	1
5.	Сенсор столи	дона	1	1	1			
6.	Парда	м ²	Хона ўлчамига мувофиқ					
7.	Карниз	метр	Хона ўлчамига мувофиқ					
8.	Ўйин маркази «Шифохона»							
	стол	дона	1	1	1	1	1	1
	стул	дона	1	1	1	1	1	1
	ширма	дона	1	1	1	1	1	1
	аптечка	тўплам	1	1	1	1	1	1
	шифокор жиҳозлари	тўплам	2	2	2	2	2	2
9.	Орасталлик бурчаги							
	рўмол	дона		1	1	1	1	1
	фартук	дона		1	1	1	1	1
	сарафан кўйлақчалар	дона		1	1	1	1	1
	болалар тақинчоқлари	дона		1	1	1	1	1
10.	Ўйин маркази «Гўзаллик салони»							
	кўзгули жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	стул	дона	1	1	1	1	1	1

	сартарош жиҳозлари	тўплам	1	1	1	1	1	1
11.	Ўйин маркази «Ошхона»							
	ошхона мебеллари тўплами	тўплам	1	1	1	1	1	1
	ошхона идиш ва анжомлари	тўплам	2	2	2	2	2	2
	рўмол	дона		1	1	1	1	1
	фартук	дона		1	1	1	1	1
12.	Ўйин маркази «Ателье»							
	болалар дазмоли	дона			1	1	1	1
	дазмол столи	дона			1	1	1	1
	болалар тикув машинаси	дона			1	1	1	1
	болалар тикувчи жамланмаси	тўплам			2	2	2	2
13.	Ўйин маркази «Кир ювиш»							
	Кир ювиш машинкаси	дона		1	1	1	1	1
	дазмол столи	дона		1	1	1	1	1
	дазмол	дона		1	1	1	1	1
	кир учун сават	дона		1	1	1	1	1
14.	Ўйин маркази «Банк»							
	Банк картаси	дона			1	1	1	1
	Касса аппарати	дона			1	1	1	1
	Монитор	дона			1	1	1	1
15.	Ўйин маркази «Почта»							
	Почта бўлими	дона			1	1	1	1
	Пасылка, бандироль,	дона			1	1	1	1
	Муҳр, сургуч (пластилин)	дона			1	1	1	1
	Телефонлар (ҳар хил)	тўплам			1	1	1	1
	Фотоаппарат	дона			1	1	1	1
	Телевизор макети	дона			1	1	1	1
	Рация	дона			1	1	1	1
16.	Ўйин маркази «Ферма»							
	Ферма макети	дона			1	1	1	1
	Одамлар макети	тўплам			1	1	1	1
	Ҳайвонлар макети	тўплам			1	1	1	1
	Дарахтлар	тўплам			1	1	1	1
	Балиқ ҳовузи	дона			1	1	1	1
17.	Ўйин маркази «Автомобиль тураргоҳи»							
	Йиғма тураргоҳ	дона			1	1	1	1
	Одамчалар макети	тўплам			1	1	1	1
	ўйин маркази мини шаҳарча (макет)	тўплам			1	1	1	1
18.	«Болалар кутубхонаси» фаолият бурчаги							
	китоблар учун жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	диван ўриндиғи билан	тўплам	1	1	1	1	1	1
	китоблар	дона	15	15	25	30	30	25
19.	«Табиат ва биз» фаолият бурчаги							
	жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	табиат бурчаги	дона	1	1	1	1	1	1

	болалар меҳнат куруллари	тўплам	2	2	2	2	2	2
20.	«Тасвирий фаолият» бурчаги							
	жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	мольберт	дона	2	2	2	2	2	2
	магнит доска	дона	1	1	1	1	1	1
	қумда чизиш учун стол	дона		1	1	1	1	1
	рангли қумлар	тўплам		2	2	2	2	2
	рангли ва мумли бўрлар	тўплам			6	6	6	4
	пластилин (лой) ва маҳсуслар тахтачалар ¹	дона	1	1	1	1	1	1
	қаламдонлар	дона	5	6	6	6	6	
21.	Кўп функцияли саҳна							
	саҳна ширмаси	дона	1	1	1	1	1	1
	жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	болалар пианиноси	дона	2	2	2	2	2	2
	миллий мусиқа асбоблари	тўплам	1	1	1	1	1	1
	жаҳон мусиқа асбоблари	тўплам	1	1	1	1	1	1
	эртак қаҳрамонлари ниқоблари (маска)	тўплам			3	3	4	3
	саҳнага мос қаҳрамонлар кийимлари	тўплам	2	2	3	4	4	3
22.	Ўйин маркази «Супермаркет»							
	жавон (сотувчи учун пештахта)	дона			1	1	1	1
	тарози	дона			1	1	1	1
	сотув маҳсулотлари муляжи	тўплам			2	2	3	2
	болалар кассаси	дона			1	1	1	1
	кутичалар	дона			6	8	8	6
23.	Жисмоний тарбия бурчаги							
	жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	болалар учун қиялик	дона	1					
	коптоқлар (катта)	дона	5	5	5	10	10	5
	коптоқлар (кичик)	дона	5	10	10	10	10	5
	футбол тўплари	дона			1	1	1	1
	баскетбол тўплари	дона			1	1	1	1
	гимнастика ҳалқалари	дона	8	10	10	10	10	8
	қум ҳалталари	дона		1	1	1	1	1
	теннис ракеткаси (тўплари билан)	тўплам			4	4	4	4
	ҳалқа ташлагич	тўплам		4	4	4	4	3
	бадминтон	тўплам			2	2	2	2
	гимнастик таёқлар	дона		1	1	1	1	1
	кегли	тўплам	4	4	4	4	4	3
	сават (мўлжалга олиш учун)	дона	2	2	2	2	2	2
	сакраш учун арқон	дона			10	10	10	10
	шашка	тўплам			6	6	6	2
	шахмат	тўплам				4	4	2
	чирмандалар	дона	4	4	4	4	4	2

	майда пластмассали коптокчалар (рангли)	тўплам	16	20	20	20	20	16
	чиниқтириш ва ясси оёқликни олдини олиш учун йўлакча	дона	1	1	1	1	1	1
24.	Қуриш-ясаш маркази							
	қуриш-ясаш маркази (қурилиш ўйинлари)	тўплам	4	6	6	6	6	4
25.	Илғор ривожлантирувчи ўйинлар бурчаги							
	жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	пазл гиламча	дона	2	1	1	1	1	1
26.	Столда ўйналадиган дидактик ўйинлар маркази							
	стол	дона	1	1	1	1	1	1
27.	Миллий бурчак							
	жавон	дона	1	1	1	1	1	1
	миллий айвонча	дона	1	1	1	1	1	1
	болалар хонтахтаси (дастурхон билан)	дона	1	1	1	1	1	1
	кўрпача	дона	4	4	4	4	4	4
	буюк сиймолар буклети	тўплам	1	1	1	1	1	1
	миллий қўғирчоқлар	дона	6	6	6	6	6	6
	миллий ҳайкалчалар	дона	6	6	6	6	6	6
28.	Навбатчилик бурчаги							
	навбатчилик пештахтаси	дона			1	1	1	1
	фартук	дона			2	2	4	2
	махсус шапка ёки рўмол	дона			2	2	4	2
Машғулотлар ўтказиш майдони учун жиҳозлар								
	Мебеллар ва жиҳозлари							
1.	Стол бир тумбали	дона	1	1	1	1	1	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	1	1	1	1	1	1
3.	Болалар столи (стули билан)	тўплам	5	7	7	7	7	4
4.	Ўқув қуроллари ва спорт жиҳозлари учун жавон	дона	1	1	1	1	1	1
5.	Қўғирчоқнинг уйи (мебель гарнитураси қўғирчоқлар учун)	тўплам	1	1	1	1	1	1
6.	Телевизор (деворга қотириш мосламаси билан)	дона	1	1	1	1	1	1
7.	Магнитола (DVD плеер)	дона	1	1	1	1	1	1
8.	Проектор (экран билан)	дона					1	
9.	Стерилизатор	дона	1	1	1	1	1	1
10.	Ҳаво тозалагич (рециркулятор)	дона	1	1	1	1	1	1
	Ўйин ва ўйинчоқлар							
11.	Юк ва енгил ўйинчоқ автомобиллар	дона	1	1	2	2	2	2
12.	Ўйинчоқ қурилиш транспорт турлари: (кўтарма кран, трактор, экскаватор)	тўплам			1	1	1	1
13.	Ўйинчоқ самолёт	дона	1	1	2	2	2	2

14.	Ўйинчоқ вертолёт	дона	1	1	2	2	2	2
15.	Ўйинчоқ кема (пароход)	дона	1	1	2	2	2	2
16.	Ўйинчоқ поезд (йўл ўйини билан)	дона		2	2	2	2	2
17.	Пилдиروق (юла ўйинчоқ)	дона	4	4				
18.	Ўт ўчирувчилар ўйини	дона			1	1	1	1
19.	Ёввойи ҳайвонлар	тўплам	1	1	1	1	1	1
20.	Уй ҳайвонлари	тўплам	1	1	1	1	1	1
21.	Кўғирчоқлар (турли хилда)	дона	5	5	7	7	7	5
22.	Ҳайвончалар (турли хилда)	дона	3	3	3	3	3	3
23.	Қурилиш ўйинлари (илк ва кичик гуруҳлар учун)	дона	5	5				
24.	Қурилиш ўйинлари (ўрта ва катта гуруҳлар учун)	дона			5	5	5	2
25.	Йиғма кублар (модуль)	тўплам			1	1	1	1
26.	Қурилиш асбоб-ускуналари	тўплам			1	1	1	1
27.	Пирамидалар	дона	3	3	3	2	2	2
28.	Резинали миниладиган ҳайвонлар	дона	1	1	1	1	1	1
29.	Сенсорикани ривожлантириш бурчаги (уйча, кубик, автомобиль)	тўплам	2	2				
30.	Шаклли тахтачалар (сеген доскаси)	дона	2	2				
31.	Муляжлар: мева, сабзавот ва озик-овқат маҳсулотлари	тўплам	1	1	1	1	1	1
32.	Ҳайвонот боғи макети (ҳайвонлари билан)	тўплам	1	1	1	1	1	1
33.	Қурилиш материаллари макети (йирик)	тўплам	1	1	1	1	1	1
34.	Суратли кубиклар	тўплам			1	1	1	1
35.	Стол театри учун эртақ қаҳрамонлари	тўплам	1	1	1	1	1	1
36.	Соя театри ва эртақ қаҳрамонлари	тўплам			1	1	1	
37.	Конструкторлар	тўплам			1	1	1	1
38.	Болғача	дона	1	1	1	1	1	1
39.	Мазайкалар (турли шаклдаги)	дона			8	8	8	8
40.	Чой учун идишлари (сервис)	тўплам	1	1	1	1	1	1
41.	Аравача (кўғирчоқ учун)	дона	1	1	1	1	1	1
42.	Бураб юрғазиладиган ўйинчоқ	дона	1	1	1	1	1	1
43.	Қолипчалар (қум билан ўйнаш учун)	тўплам	2	2	3	3	3	3
44.	Ювинтириш жиҳозлари (кўғирчоқ учун)	тўплам	1	1	1	1	1	1
45.	Куракча	дона	5	5	5	5	5	5
46.	Мантаний ўйинлар	тўплам			3	3	3	3
47.	Домино	тўплам	1	2	3	3	3	3
48.	Никитин кубиклари	тўплам				4	4	4
49.	Бошқотирма ўйинлар	тўплам				4	4	4

50.	Математик ўйинлар	тўпلام			2	5	6	5	
51.	Дидактик ўйинлари	тўпلام	2	3	4	5	5	5	
52.	Экологик ўйинлар	тўпلام	1	1	1	1	1	1	
53.	Лото ўйинлари	тўпلام	3	3	5	7	9	5	
54.	Монтисори ўйинлари	тўпلام	4	4	4	4	4	4	
55.	Катта гуруҳлар учун ўйинлар	тўпلام				5	7	5	
56.	Болалар ўқув қуроллари учун болалар сумкаси ¹	дона	1	1	1	1	1	1	
57.	Рангли қаламлар ва бўёқлар ¹	тўпلام	1	1	1	1	1	1	
58.	Сон ва санок учун турли кўринишдаги жиҳозлар	тўпلام		4	4	4	4	4	
59.	Геометрик шакллар учун пенал ¹	дона	1	1	1	1	1	1	
60.	Санок чўплар ¹	тўпلام			1	1	1	1	
61.	Кўргазмали қуроллар (Давлат талаблари йўналишларига доир)	тўпلام	1	1	1	1	1	1	
62.	Геометрик шаклларнинг яси кўринишлари	тўпلام	1	1	1	1	1	1	
63.	Кўғирчоқнинг уйи	тўпلام			1	1	1		
64.	Лупа, бинокль, телескоп, компас	тўпلام	1	1	1	1	1	1	
65.	Микроскоп	тўпلام	1	1	1	1	1	1	
66.	Эксперимент ўтказиш учун жиҳозлар	тўпلام				1	1	1	
Ётоқхона учун жиҳозлар									
1.	Каравот (бир қаватли) ¹ ва ³	дона	1	1					
2.	Каравот (бир қаватли)	дона	20	25					
3.	Каравот (икки қаватли)	дона			13	13	13		
4.	Каравот (уч қаватли)	дона			9	9	9		
5.	Юмшоқ жиҳозлар учун жавон	дона	1	1	1	1	1		
6.	Кийим жавони	дона	1	1	1	1	1		
7.	Ёстиқ ¹	дона	1	1	1	1	1		
8.	Тўшак ¹	дона	1	1	1	1	1		
9.	Кўрпа (жун ёки пахтали адёл) ¹	дона	1	1	1	1	1		
10.	Ётоқ оқликлари (ёстиқ жилди, чойшаб, кўрпа жилди) ¹	тўпلام	3	3	3	3	3		
11.	Чойшаб ¹	дона	1	1	1	1	1		
12.	Парда	м ²	Хона ўлчамига мувофиқ						
13.	Карниз	метр	Хона ўлчамига мувофиқ						
14.	Гилам	м ²	Хона ўлчамига мувофиқ						
Идиш-товоқ ювиш хонаси учун жиҳозлар (гуруҳларда)									
1.	Идиш-товоқлар учун жавон	дона	1	1	1	1	1		
2.	Идиш-товоқ ювиш хонаси учун мослама	тўпلام	1	1	1	1	1		
3.	Бак идиш-товоқ ивитиш учун	дона	1	1	1	1	1		
4.	Идиш-товоқ қуритиш учун мослама	дона	1	1	1	1	1		
5.	Идиш-товоқлар тўплами ¹	тўпلام	2	2	2	2	2		
6.	Челак	дона	1	1	1	1	1		

7.	Кастрюлка	дона	1	1	1	1	1	
8.	Чойгум	дона	1	1	1	1	1	
9.	Контейнер (нон учун)	дона	1	1	1	1	1	
10.	Чўмич, капкир	тўплам	1	1	1	1	1	
11.	Қошиқ ¹	дона	1	1	1	1	1	
12.	Санчқи (вилка) ¹	дона				1	1	
13.	Овқат қолдиқлари учун қопқокли идиш	дона	1	1	1	1	1	

Гигиена хонаси учун жиҳозлар

1.	Болалар туваги учун жавон	дона	1	1				
2.	Хўжалик жиҳозлари учун жавон	дона	1	1	1	1	1	1
3.	Сочиқ илғич ¹	дона	1	1	1	1	1	1
4.	Сочиқ ¹	дона	1	1	1	1	1	1
5.	Болалар туваги ¹	дона	1	1				
6.	Бак болалар тувагини ивитиш учун	дона	1	1				
7.	Кўзгу деворга ўрнатиш учун	дона	1	1	1	1	1	
8.	Квачи	дона	9	9	9	9	9	9
9.	Швабра	дона	1	1	1	1	1	1
10.	Қоғоз ташланадиган қути (урна)	дона	3	3	3	3	3	3
11.	Пол ювиш учун латга	метр	12	12	12	12	12	12
12.	Челак	дона	1	1	1	1	1	1

Гуруҳ учун хўжалик жиҳозлари

1.	Жавон	дона	1	1	1	1	1	1
2.	Тоғора (ўйинчоқлар ювиш учун)	дона	1	1	1	1	1	1
3.	Бак (идишларни дезинфекция қилиш учун)	дона	1	1	1	1	1	1
4.	Челак	дона	3	3	3	3	3	3
5.	Қоғоз ташланадиган қути (урна)	дона	3	3	3	3	3	3
6.	Швабра	дона	2	2	2	2	2	2
7.	Супурги	дона	6	6	6	6	6	6
8.	Хокандоз	дона	1	1	1	1	1	1
9.	Ўйингоҳларни супуриш учун катта супурги	дона	6	6	6	6	6	6
10.	Оёқ артиладиган гиламча	дона	1	1	1	1	1	1
11.	Чангютгич	дона	1	1	1	1	1	1

2. МАХСУС ГУРУҲЛАРНИНГ ЖИҲОЗЛАШ МЕЪЁРИ

Т/р	Жиҳоз номи	Ўлчов бирлиги	Гуруҳлар кесимида сони					
			Кичик гуруҳ (3-4 ёш)	Ўрта гуруҳ (4-5 ёш)	Катта гуруҳ (5-6 ёш)	Тайёрлов гуруҳ (6-7 ёш)	Қисқа муддатли гуруҳ	
Ақли заиф ва оғир нутқ нуқсони бўлган болалар мактабгача таълим муассасалари учун								
1.	Дефектолог кўзгуси	дона	1	1	1	1	1	1
2.	Болалар столи (якка шуғулланиш учун)	дона	1	1	1	1	1	1

3.	Болалар стули	дона	1	1	1	1	1
4.	Болалар пуфиги	дона	1	1	1	1	1
5.	Бир тумбали стол	дона	1	1	1	1	1
6.	Ярим юмшоқ стул	дона	1	1	1	1	1
7.	Тиббиёт кушеткаси	дона	1	1	1	1	1
8.	Жавон (ўйинчоқ ва дидактик ўйинлар учун)	дона	1	1	1	1	1
9.	Китоб жавони	дона	1	1	1	1	1
10.	Логопедик зонд	тўплам	1	1	1	1	1
11.	Нафас машқи учун ўйинчоқлар	тўплам	1	1	1	1	1
12.	Сенсо-мотор ривожлантирувчи ўйинчоқлар	тўплам	1	1	1	1	1
13.	Стерилизатор	дона	1	1	1	1	1
14.	Рециркулятор (ҳаво тозалагич)	дона	1	1	1	1	1
Таянч-ҳаракат аъзоларида нуқсони бўлган болалар мактабгача таълим муассасалари учун							
1.	Дефектолог кўзгуси	дона	1	1	1	1	1
2.	Болалар столи (якка шуғулланиш учун)	дона	1	1	1	1	1
3.	Болалар стули	дона	1	1	1	1	1
4.	Болалар пуфиги	дона	1	1	1	1	1
5.	Бир тумбали стол	дона	1	1	1	1	1
6.	Ярим юмшоқ стул	дона	1	1	1	1	1
7.	Тиббиёт кушеткаси	дона	1	1	1	1	1
8.	Жавон (ўйинчоқ ва дидактик ўйинлар учун)	дона	1	1	1	1	1
9.	Китоб жавони	дона	1	1	1	1	1
10.	Логопедик зонд	тўплам	1	1	1	1	1
11.	Нафас машқи учун ўйинчоқлар	тўплам	1	1	1	1	1
12.	Сенсо-мотор ривожлантирувчи ўйинчоқлар	тўплам	1	1	1	1	1
13.	Махсус ходуноклар	дона	1	1	1	1	1
14.	Махсус ползуноклар	дона	1	1	1	1	1
15.	Болалар велотреножори	дона	1	1	1	1	1
16.	Болалар юриш йўлакчаси	дона	1	1	1	1	1
17.	Улкан гимнастик тўплар	дона	1	1	1	1	1
18.	Модулли тетрис	дона	2	2	2	2	2
19.	Қуруқ бассейн	дона	1	1	1	1	1
20.	Функционал курси	дона	2	2	2	2	2
21.	Рангли махсус курси	дона	1	1	1	1	1
22.	Вертикализатор	дона	1	1	1	1	1
23.	Дьенеш блоклар	тўплам	2	2	2	2	2
24.	Ипли боғлағичлар	тўплам	3	3	3	3	3
25.	Сенсор ва массаж коптокчалари ¹	дона	1	1	1	1	1
26.	Монтесори кутиси	тўплам	1	1	1	1	1
27.	Тактиль доска	дона	1	1	1	1	1
28.	Текстураланган роликлар	тўплам	1	1	1	1	1
29.	Вибро массажорлар	тўплам	2	2	2	2	2
30.	Жамланган махсус ўйинлар тўплами	тўплам	2	2	2	2	2
31.	Ортопедик пазллар	тўплам	2	2	2	2	2

32.	Махсус спорт бурчаги	тўплам			1	1	1
33.	БЦФ болалар учун махсус кийим (комбинзон)	дона	2	2	2	2	2
34.	Логопедик ва умумий электромассажёрлар	тўплам	1	1	1	1	1
35.	Қўл моторикасини ривожлантирувчи махсус китоб	тўплам	2	2	2	2	2
36.	Интерактив доска	дона			1	1	1
37.	Сузиш мосламаси учун махсус жиҳозлар ¹	тўплам	1	1	1	1	1
38.	Стерилизатор	дона	1	1	1	1	1
39.	Рециркулятор (ҳаво тозалагич)	дона	1	1	1	1	1
40.	Чиниктириш ва ясси оёқликни олдини олиш учун йўлакча	дона	1	1	1	1	1
41.	Гимнастика таёқчалари	дона	1	1	1	1	1
Кар ва заиф эшитувчи болалар мактабгача таълим муассасалари учун							
1.	Дефектолог кўзгуси	дона	1	1	1	1	1
2.	Болалар столи (якка шуғулланиш учун)	дона	1	1	1	1	1
3.	Болалар стули	дона	1	1	1	1	1
4.	Болалар пуфиги	дона	1	1	1	1	1
5.	Бир тумбали стол	дона	1	1	1	1	1
6.	Ярим юмшоқ стул	дона	1	1	1	1	1
7.	Тиббиёт кушеткаси	дона	1	1	1	1	1
8.	Жавон (ўйинчоқ ва дидактик ўйинлар учун)	дона	1	1	1	1	1
9.	Китоб жавони	дона	1	1	1	1	1
10.	Логопедик зонд	тўплам	1	1	1	1	1
11.	Нафас машқи учун ўйинчоқлар	тўплам	1	1	1	1	1
12.	Сенсо-мотор ривожлантирувчи ўйинчоқлар	тўплам	1	1	1	1	1
13.	Муляжлар	дона	1	1	1	1	1
14.	Таълимий ўйинлар	тўплам	1	1	1	1	1
15.	Ўйинчоқлар ¹	тўплам	1	1	1	1	1
16.	Модулли тетрис	дона	2	2	2	2	2
17.	Қурук бассейн	дона	1	1	1	1	1
18.	Сенсор ва массаж копточчалари ¹	дона	1	1	1	1	1
19.	Монтесори кутиси	тўплам	1	1	1	1	1
20.	Жамланган махсус ўйинлар тўплами	тўплам	2	2	2	2	2
21.	Интерактив доска	дона				1	1
22.	Турли овозли ўйинчоқлар	дона	1	1	1	1	1
23.	Овоз кучайтиргич мослама (умумий машғулотлар учун)	тўплам	1	1	1	1	1
24.	Овоз кучайтиргич мослама (якка тартибдаги машғулотлар учун) ¹	тўплам	1	1	1	1	1
25.	Календар (Йил фасллари)	дона	1	1	1	1	1
26.	Садоли мусиқа асбоблари	тўплам	1	1	1	1	1
27.	Сурдо-педагог хонасида ишлатиладиган якка эшитув аппарати	дона	1	1	1	1	1

28.	Стол усти овозли ўйинлари	тўплам	1	1	1	1	1
29.	Қўғирчоқ театри	тўплам	1	1	1	1	1
30.	Соя театри	тўплам	1	1	1	1	1
31.	Бармоқ театри	тўплам	1	1	1	1	1
32.	Стерилизатор	дона	1	1	1	1	1
33.	Рециркулятор (ҳаво тозалагич)	дона	1	1	1	1	1
Кўзи ожиз ва заиф кўрувчи болалар мактабгача таълим муассасалари учун							
1.	Бир тумбали стол	дона	1	1	1	1	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	1	1	1	1	1
3.	Китоб жавони	дона	1	1	1	1	1
4.	Амблиотренер	дона	1	1	1	1	1
5.	Синоптофор (пластикалари билан)	дона	1	1	1	1	1
6.	Компьютер техникаси (принтер билан)	дона	1	1	1	1	1
7.	Офтальмолог ойнаси	тўплам	1	1	1	1	1
8.	Орлов ойнаси (электрон)	дона	1	1	1	1	1
9.	Авторефрактометрия	дона	1	1	1	1	1
10.	Электр офтальмоскоп	дона	1	1	1	1	1
11.	Шелевая лампа	дона	1	1	1	1	1
12.	Ультратовуш аппарати	дона	1	1	1	1	1
13.	тренажёр кўзойнаклар	дона	1	1	1	1	1
14.	Логопедик зондлар	тўплам	1	1	1	1	1
15.	Махсус катталаштирувчи қурилма	дона	1	1	1	1	1
16.	Мўлжал олиш (ориентир олиб юриш) портатив қурилмаси	тўплам	1	1	1	1	1
17.	Брайл алифбоси асосидаги калодка ва штифтлар (6 нуқтали)	тўплам	1	1	1	1	1
19.	Брайл алифбоси асосидаги ҳарфли кубиклар (6 нуқтали)	тўплам	1	1	1	1	1
20.	Брайл тизими асосида саводга тайёрлаш учун ёзув мосламаси (прибор)	тўплам	1	1	1	1	1
21.	Ёзув учун грифеллар	дона	1	1	1	1	1
22.	Мавзуларга оид бўртма тасвирлар	тўплам	1	1	1	1	1
23.	Ёрқин, катта шаклдаги кўргазмалар	тўплам	1	1	1	1	1
24.	Мавзуга оид предметли ва сюжетли расмлар, жадваллар	тўплам	1	1	1	1	1
25.	Тактиль доска	дона	1	1	1	1	1
26.	Текстураланган роликлар	тўплам	1	1	1	1	1
27.	Турли овозли ўйинчоқлар	тўплам	1	1	1	1	1
28.	Стерилизатор	дона	1	1	1	1	1
29.	Рециркулятор (ҳаво тозалагич)	дона	1	1	1	1	1

3. ГУРУҲДАН ТАШҚАРИ ЖИҲОЗЛАРИ

Т/р	Жиҳоз номи	Ўлчов бирлиги	Сони
Муסיқа зали учун зарур бўлган анжомлар			
1.	Китоб жавони	тўплам	1
2.	Бир тумбали стол	дона	1
3.	Ярим юмшоқ стул	дона	30
4.	Болалар стули	дона	25
5.	Пианино	дона	1

6.	Стул (пионино учун айланма)	дона	1
7.	Рангли пуфиклар	дона	25
8.	Телевизор (деворга осиш мосламаси билан)	дона	1
9.	Муסיқа маркази	дона	1
10.	Овоз кучайтиргич (микрофон билан)	тўплам	1
11.	Компьютер техникаси	дона	1
12.	Проектор (экрани билан)	дона	1
13.	Мультимедия доскаси	дона	1
14.	Миллий муסיқа асбоблари	тўплам	1
15.	Жаҳон муסיқа асбоблари	тўплам	1
16.	Кўғирчоқлар	дона	8
17.	Театр ширмаси	дона	1
18.	Театр кўғирчоқлари	дона	12
19.	Кўзгу (деворга ўрнатиш учун)	м ²	хона ўлчами асосида
20.	Гилям	м ²	хона ўлчами асосида
21.	Карниз	м ²	дераза ўлчами асосида
22.	Парда	м ²	дераза ўлчами асосида
23.	Кондиционер	дона	1
Жисмоний тарбия зали учун зарур бўлган анжомлар			
Спорт анжомлари			
1.	Ботиргимнастика жиҳоз тўплами	тўплам	1
2.	Гимнастика тўшаклари (мат)	дона	2
3.	Гимнастика скамейкалари	дона	2
4.	Гимнастика ҳалқачалари	дона	10
5.	Гимнастика таёқчалари	дона	25
6.	Волейбол сеткаси (троси билан)	дона	1
7.	Футбол сеткаси	тўплам	1
8.	Футбол тўплари	дона	4
9.	Баскетбол тўплари	дона	4
10.	Коптоқлар (резина)	тўплам	10
11.	Баскетбол учун шит (болалар учун)	дона	2
12.	Икки ғилдиракли велосипед	дона	2
13.	Уч ғилдиракли велосипед	дона	2
14.	Самокат	дона	2
15.	Чиниқтириш ва ясси оёқликни олдини олиш йўлакчаси	дона	1
16.	Гардиш (обруч)	дона	25
17.	Ленталар (4 хил рангли)	дона	50
18.	Манеж	дона	2
19.	Гантеллар	тўплам	4
20.	Боулинг кегли	тўплам	2
21.	Ўйинчоқ штанга	дона	2
22.	Сакраш учун арқон	дона	10
23.	Турли хил арқонлар	дона	3
24.	Байроқчалар (турли рангдаги)	дона	50
25.	Баланс ушлаш учун доска	дона	1

26.	Массаж коптоклари	тўплам	1
27.	Интерактив ўйини «Балиқ ови» (магнитли)	тўплам	1
28.	Серсо ўйини	тўплам	1
29.	Сакраш учун қоп (ушлагичлар билан)	дона	10
30.	Пазл гиламчалари (ҳар хил мазмундаги)	тўплам	6
31.	Бураш учун ҳар хил элементлар (бизбордлар)	дона	1
32.	ўйин рангли гайкалар	тўплам	1
33.	ўйин «Валиология» (одам танаси билан танишиш пазллар, куб ва макетлар)	тўплам	1
34.	Яхши-ёмон ўйинлари (пазллар, куб ва макетлар)	тўплам	1
35.	ўйин тиш шифокори	тўплам	1
36.	Магнитли доска соғлом овқатланиш (магнитли кургазмалари билан)	тўплам	1
37.	Мумкин-мумкин эмас ўйини (истеъмол қилинадиган маҳсулотлар)	тўплам	1
38.	Спорт ўйинлари учун (бумеранг, фризби, ракетка кичик коптокчалар билан)	тўплам	2
39.	Кубиклар (кичик пластмассали)	дона	50
Қўшимча жиҳозлар⁵			
1.	Бир тумбали стол	дона	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	1
3.	Обручларни илиш учун тахта	дона	1
4.	Гимнастика учун ойна	м ²	хона ўлчами асосида
Маъмурий-методик хоналар учун жиҳозлар			
Т/р	Жиҳоз номи	Ўлчов бирлиги	Сони
Раҳбар хонаси			
1.	Кабинет тўплами	дона	1
2.	Ярим юмшоқ стуллар	дона	7
3.	Темир жавон (сейф)	дона	1
4.	Гилам (хона ўлчами бўйича)	дона	1
5.	Компьютер техникаси	тўплам	1
6.	Принтер	дона	1
7.	Жалюзи (дераза ўлчами бўйича)	метр кв.	1
8.	Кондиционер	дона	1
Метод хонаси			
1.	Стол бир тумбали	дона	1
2.	Стол мажлислар учун	дона	1
3.	Компьютер учун стол	дона	1
4.	Ярим юмшоқ стуллар	дона	13
5.	Кўргазмали қуроллар учун жавон	дона	2
6.	Доска	дона	1
7.	Гилам (хона ўлчами бўйича)	дона	1
8.	Компьютер техникаси	тўплам	1
9.	Принтер (3 в 1)	дона	1
10.	Жалюзи (дераза ўлчами бўйича)	метр кв.	6
11.	Кондиционер	дона	1

Психологик хизмат хонаси			
1.	Бир тумбали стол	дона	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	1
3.	Китоб жавони	дона	1
4.	Ўйинчоқлар ва кўрғазмали қуроллар учун жавон	дона	1
5.	Болалар учун стол ва стуллар	тўплам	1
6.	Болалар учун кресло	дона	2
7.	Журнал учун стол	дона	1
Дефектолог хонаси			
1.	Бир тумбали стол	дона	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	1
3.	Китоб жавони	дона	1
4.	Ўйинчоқлар ва кўрғазмали қуроллар учун жавон	дона	1
5.	Болалар учун стол ва стуллар	тўплам	1
6.	Логопедик зондлар	тўплам	1
7.	Тиббий кушетка	дона	1
8.	Стерилизатор	дона	1
9.	Кўзгу (деворга)	дона	1
Ходимлар учун кийиниш хонаси			
1.	Кийим жавони	дона	4
2.	Скамейка	дона	4
Ходимлар учун хона			
1.	Стол (айлана)	дона	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	16
3.	Китоб жавони	дона	6
Хўжалик мудир хонаси			
1.	Бир тумбали стол	дона	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	1
3.	Кийим жавони	дона	1
4.	Китоб жавони	дона	1
5.	Темир жавон (сейф)	дона	1
Кир ювиш хонаси			
Мебеллар			
1.	Жавон	дона	2
2.	Дазмол учун стол	дона	1
3.	Скамейка	дона	4
Асбоб-ускуналар			
1.	Кир ювадиган машина	дона	3
2.	Центрифуга	дона	1
3.	Дазмол	дона	2
4.	Тикув машинаси	дона	1
Қўшимча жиҳозлар			
5.	Тоғора	дона	4
6.	Бак (кир ивитиш учун)	дона	1
7.	Дорли мослама (кир қуритиш учун)	метр	200
8.	Қисқич	дона	100
Ёнгин хавфсизлиги бурчаги			
1.	Ўт ўчириш мосламаси	дона	1
2.	Узун дастали илгак (багор пожарный)	дона	1

3.	Болта	дона	1
4.	Лом	дона	1
5.	Бочка (сув ва кум учун)	тўплам	1
6.	Фонарлар	дона	2
7.	Темир шкаф (ўт ўчириш мосламалари учун)	дона	1
8.	Белкурак	дона	1
9.	Конус челаги	дона	2
Хўжалик ва бино ишчилари учун жиҳозлар			
1.	Хўжалик қайчилари	дона	2
2.	Ёғоч белкурак	дона	2
3.	Темир хаскаш	дона	2
4.	Болта	дона	2
5.	Омбур	дона	2
6.	Ясси жиғли омбур	дона	2
7.	Отвёртка	дона	2
8.	Искана бигиз	дона	2
10.	Арра	дона	1
11.	Ахлатдон	дона	2
12.	Шифт ва деворларни супуриш учун щётка	дона	2
13.	Метр	дона	2
14.	Михлар	кг	10
15.	Белкурак	дона	4
16.	Шуруплар	кг	10
17.	Сув ўтказгич	дона	6
18.	Ўчириш ёқиш мосламаси	тўплам	6
22.	Жавон (хўжалик жиҳозлари учун)	дона	1
24.	Супурги	дона	50
26.	Кетмон	дона	4
29.	Теша	дона	6
30.	Челак	дона	6
31.	Шланг	метр	100
32.	Хокандоз	дона	6
34.	Махсус кийим	дона	2
Тиббий хизмат кўрсатиш хоналари			
Шифокор хонаси			
1.	Бир тумбали стол	дона	1
2.	Ярим юмшоқ стул	дона	1
3.	Тиббиёт жавони	дона	1
4.	Китоб жавони	дона	1
5.	Бўй ўлчагич	дона	1
6.	Қон босимини ўлчаш (танометр)	дона	1
7.	Кўриш ўткирлигини текшириш жадвали	дона	1
8.	Мослама муз учун	дона	1
9.	Жгут	дона	1
10.	Тиббиёт тарози	дона	1
Муолажа хонаси			
1.	Тиббий кушетка	дона	1
2.	Биринчи тиббий ёрдам столи	дона	1
3.	Совутгич (Музлатгич дори-дармонлар учун)	дона	1

4.	Биринчи тиббий ёрдам кутиси	дона	1	
5.	Бикс	тўплам	1	
6.	Тиббий асбоб-ускуналар тўплами	тўплам	1	
7.	Кварц лампаси (кўчирма)	дона	3	
Ошхона учун жиҳозлар				
Овқатланиш хонаси⁷				
Мебеллар				
1.	Овқатланиш стол стули билан (МТМ қувватидан келиб чиққан ҳолда)	тўплам	7-30	
2.	Идиш-товоқлар учун жавон ²	дона	1	
Асбоб-анжомлар				
1.	Идиш-товоқ ювиш хонаси учун мослама (мойка)	тўплам	тарбияланувчилар сони	
			150 тагача	150 тадан ошганда
			2	3
2.	Бак идиш-товоқ ивитиш учун	дона	2	
3.	Идиш-товоқлар тўплами ¹	тўплам	2	
4.	Челак ²	дона	1	
5.	Кастрюлка ²	дона	1	
6.	Чойгум ²	дона	1	
7.	Контейнер (нон учун) ²	дона	1	
8.	Чўмич ²	дона	1	
9.	Капгир ²	дона	1	
10.	Қошиқ ¹	дона	1	
11.	Санчки (вилка) ¹	дона	1	
12.	Овқат қолдиқлари учун қопқоқли идиш	дона	2	
Овқат тайёрлаш хонаси				
Мебеллар ва жиҳозлар				
1.	Жавон (нон учун)	дона	1	
2.	Иш столи (темир)	дона	6	
3.	Идиш-товоқ учун жавон	дона	1	
4.	Овқат тарқатиш столи	дона	1	
5.	Электр плита (6 комфорали)	дона	1	
6.	Электр қозон	дона	1	
7.	Электр това	дона	1	
8.	Титан чой қайнатадиган	дона	1	
Асбоб-анжомлар				
9.	Гўшт қиймалагич	дона	2	
10.	Қаскон (80 тали)	дона	4	
11.	Кастрюлча (40 литр)	дона	4	
12.	Челак	дона	4	
13.	Хамир қориш учун ёғоч куракча	тўплам	1	
14.	Пичоқ (турли маҳсулотлар учун)	дона	8	
15.	Ёғ, туз ва бошқа масаллиқларни сақлаш идиши	тўплам	2	
16.	Қирғич	дона	4	
17.	Човил	дона	4	
18.	Капгир	дона	2	
19.	Чўмич	дона	2	

20.	Элак	дона	2	
21.	Ғалвир	дона	2	
22.	Човгум	дона	2	
23.	Това	дона	6	
24.	Тахтакач	дона	6	
25.	Ўқлов	дона	2	
26.	Жува	дона	4	
27.	Тоғора	тўплам	10	
28.	Ўлчов кружкаси	тўплам	2	
29.	Тарози	дона	1	
Озиқ-овқат сақлаш учун жиҳозлар				
1.	Совутгич (музлатгич)	дона	гуруҳлар сони	
			6 та гача	6 тадан ошганда
			2	3
2.	Маҳсулот сақлаш учун идиш	дона	8	
3.	Сут учун бидон	дона	2	
4.	Сув учун бидон	дона	2	
Омборхона жиҳозлари				
1.	Совутгич (музлатгич)	дона	гуруҳлар сони	
			6 та гача	6 тадан ошганда
			2	3
2.	Сабзавотлар учун жавон	дона	2	
3.	Тарози	дона	1	

**4. МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУАССАСАСИ ҲУДУДИ ВА ТАШҚИ ҲИЙИ
МАЙДОНЧАЛАРИ УЧУН ЖИҲОЗЛАР**

Т/р	Жиҳоз номи	Ўлчов бирлиги	Сони
Ҳар бир гуруҳ учун			
1.	Айвонча скамейкали	дона	1
2.	Қум яшиқлари (соябони билан)	дона	1
3.	Қум яшиқлари учун қум	кг	500
4.	Эртакли уйчалари	дона	1
5.	Сирпанчиқ тўплами	дона	1
6.	Арғимчоқ	дона	1
7.	Тарози арғимчоқ	дона	1
8.	Баланд паст ходалар (Илк ёш гуруҳи учун керак эмас)	дона	1
Ҳар бир мактабгача таълим муассасаси учун			
9.	Очиқ турдаги сув ҳавзаси	дона	1
10.	Йўл ҳаракати майдончаси	дона	1
11.	Турник тўплами	дона	1
12.	Баскетбол шити	жуфт	1
13.	Футбол дарвозаси	жуфт	1
14.	Болалар учун арғимчоқ	дона	4
15.	Болалар майдончалари учун турли баландликдаги кублар	дона	4
16.	Қўл билан осилиб юриш учун турник	дона	2
17.	Болалар майдончаларида эмаклаш учун дугалар (камалак)	дона	6
18.	Оралаб ўтиш учун вертикал деворчалар	дона	2

19.	Гимнастика девори	дона	2
20.	Хари (перекладина)	дона	3
21.	Эмаклаш учун жиҳозлар тўплами	тўплам	1
22.	Арқон ва тўрлар тортиш учун устун	жуфт	1
23.	Спорт анжомлари ва арғимчоқлар илиш учун мослама	жуфт	1
24.	Майдонни ўлчаш учун конуслар	дона	6
25.	Майдонни ўлчаш учун фишкалар	дона	6
26.	Мўлжалга олиш учун илинадиган щит	дона	2
27.	Муқобил энергия мосламалари	МТМ кувватидан келиб чиққан ҳолда	
28.	Интернет орқали кузатиш имкониятига эга бўлган видео кузатув техникаси	тўплам	1

Мактабгача таълим муассасаларида болалар учун санитар-гигиеник воситаларнинг меъёрлари

Т/р	Номлари	Ўлчов бирлиги	Бир бола учун бир кунлик	Бир бола учун бир ойлик	Бир бола учун бир йил давомида
Ювувчи ва тозаловчи воситалар					
1.	Хўжалик совуни	гр.	2	42	506
2.	Кир ювиш кукуни	гр.	4	84	1012
3.	Совун ёки кўл ювиш учун гелъ	гр.	2	42	506
4.	Истеъмол содаси	гр.	4	84	1012
5.	Гипохлорид кальций (ёки хлорамин) ⁶	гр.	2	42	506
6.	Оқартирувчи ювиш воситаси	гр.	2	42	506
7.	Ҳожатхонани ювиш воситаси	гр.	3	66	792
8.	Санитар-гигиеник қоғози	дона	0	0	4
9.	Ёғсизлантирувчи восита	гр.	1	21	253
10.	Чой содаси (идишлар учун)	гр.	1	21	253

Изоҳ:

¹ Гуруҳдаги ҳар бир тарбияланувчи учун белгиланади.

² Ҳар бир гуруҳ учун белгиланади.

³ Махсус, мактабгача таълим муассасаларининг барча гуруҳлари тарбияланувчилари фақат бир қаватли каравотлар билан таъминланади.

⁴ Гуруҳдаги ҳар икки тарбияланувчи учун (бир) донадан белгиланади.

⁵ Мактабгача таълим муассасаларида алоҳида жисмоний тарбия хонаси мавжуд бўлса қўшимча жиҳоз билан таъминланади

⁶ Ёки соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан рухсат этилган замонавий ювиш дезинфекция маҳсулотлари

⁷ Овқатланиш хонаси алоҳида бўлган мактабгача таълим муассасалар учун.

1. Мактабгача таълим муассасалари жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳомийлик маблағлари, бюджетдан ташқари маблағлар, маҳаллий ва хорижий ташкилотларнинг грантлари, шунингдек қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан бошқа турдаги зарур жиҳозлар билан ҳам таъминланиши мумкин.

2. Жиҳозлар амалдаги техник жиҳатдан тартибга солиш бўйича норматив ҳужжатлар талабларига мувофиқ бўлиши лозим.

3. Нодавлат мактабгача таълим муассасаларининг жиҳозланиши мазкур жиҳозлаш меъёридан кам бўлмаслиги лозим.

Мазкур жиҳозлаш меъёрлари Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ҳамда Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси билан келишилган.

Ички ишлар вазири П. БОБОЖОНОВ

2018 йил 7 март

Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси раиси Б. ЗОКИРОВ

2018 йил 7 март

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ
ҚАРОРИ

**БОЛАЛАРНИ БОШЛАНҒИЧ ТАЪЛИМГА МАЖБУРИЙ БИР
ЙИЛЛИК ТАЙЁРЛАШ ТИЗИМИНИ ЯНАДА РИВОЖЛАНТИРИШ
ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА**

Вазирлар Маҳкамасининг «Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлашга босқичма-босқич ўтиш чора-тадбирлари тўғрисида» 2018 йил 8 декабрдаги 999-сон қарорига асосан 2018/2019 ўқув йилида Қорақалпоғистон Республикаси Тўрткўл туманида, Фарғона вилоятининг Фурқат тумани ва Қувасой шаҳрида ҳамда Тошкент шаҳрининг Мирзо Улуғбек, Миробод, Бектемир, Учтепа, Яшнобод, Чилонзор, Юнусобод ва Шайхонтоҳур туманларида болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлаш тизими тажриба-синов тариқасида муваффақиятли амалга оширилди.

Тажриба-синов доирасида Қорақалпоғистон Республикаси, Фарғона вилояти ва Тошкент шаҳрида ташкил этилган болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳларининг (кейинги ўринларда — тайёрлов гуруҳлари) 494 та гуруҳида 11 103 нафар бола тайёрловдан ўтди.

Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлаш бўйича дастлабки лойиҳанинг ижобий тажрибасини бошқа худудларда ҳам татбиқ этиш, мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш, соғлом, фаол, баркамол, ижтимоий мослаштирилган болаларни тарбиялаш, келгусида муваффақиятли ўқув фаолияти учун шарт-шароитларни шакллантириш ва уларни бошланғич таълимга сифатли тайёрлаш ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномаси ижросини таъминлаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликларининг 2019/2020 ўқув йилидан бошлаб Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳрида болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлаш тизимини тўлиқ жорий этиш тўғрисидаги таклифига розилик берилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлигининг болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлашни амалга ошириш борасидаги асосий вазифалари этиб қуйидагилар белгилансин:

мактабгача таълим билан қамраб олинмаган болалар учун тайёрлов гуруҳларини шакллантириш;

тайёрлов гуруҳларининг ўқув-тарбия жараёнига замонавий инновацион педагогик технологияларни, таълим ва тарбиянинг самарали шакллари ҳамда усулларини жорий этиш;

тайёрлов гуруҳларини миллий маданий-тарихий кадриятларни акс эттирадиган ва болалиқдан китоб ўқишга қизиқишни оширадиган ўқув-методик, дидактик материаллар, ривожлантирувчи ўйинлар ҳамда ўйинчоқлар, бадиий адабиётлар билан таъминлаш;

илғор хорижий тажрибани ҳисобга олган ҳолда, мактабгача таълим билан қамраб олинмаган болаларнинг давлат талабларига мувофиқ ҳар томонлама ақлий, ахлоқий, эстетик ва жисмоний камол топиши учун шарт-шароитлар яратиш;

тайёрлов гуруҳларини ташкил этишда мактабгача таълимнинг муқобил шакллари кенг жорий этиш;

давлат мактабгача таълим ташкилотлари ҳамда мактабгача таълим соҳасида ҳам таълим хизматларини кўрсатувчи бошқа давлат ташкилотларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш.

3. Белгилансинки:

тайёрлов гуруҳлари учун 2019/2020 ўқув йили 2020 йил 10 мартдан бошланади ва 20 августда тугайди. 2020/2021 ўқув йилидан бошлаб, тайёрлов гуруҳлари учун ўқув йили ҳар йили 2 сентябрдан бошланади ва кейинги йилнинг 25 майда тугайди;

давлат ва нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари томонидан ҳамда улардан ташқари тўлиқ ёки тўлиқ бўлмаган кун (бир ҳафтада камида 15 соат таълим-тарбия жараёни ташкил этилган ҳолда) режимида ташкил этиладиган тайёрлов гуруҳлари тарбияланувчилари бошланғич таълимга тайёргарликдан ўтган деб ҳисобланади ва мажбурий бепул бир йиллик тайёрловдан озод этилади;

давлат ва нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари томонидан ҳамда улардан ташқари ташкил этилган тайёрлов гуруҳларида бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёргарликдан ўтган болаларга бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик тўғрисида давлат намунасидаги сертификат берилади.

4. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари давлат мактабгача таълим ташкилотларида ҳамда бошқа давлат ташкилотларида тайёрлов гуруҳлари учун хоналарни тайёрлаш, зарур бўлганда, янги бинолар, хоналар қуриш ёки мавжудларини капитал таъмирлаш, сув ва электр энергияси ҳажмини ўлчайдиган ҳамда ҳисобга оладиган алоҳида мосламалар ўрнатиш чораларини кўрсин.

5. Куйидагилар:

2020 — 2025 йилларда болаларни мажбурий мактабгача таълим билан қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичлари 1-иловага мувофиқ;

Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари фаолиятини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги низом 2-иловага мувофиқ;

Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳларини моддий-техник воситалар ва таълим-дидактик материаллар билан жиҳозлаш нормативлари 3-иловага мувофиқ;

Бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик тўғрисида сертификат бериш тартиби тўғрисидаги низом 4-иловага мувофиқ тасдиқлансин.

6. Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги:

а) тайёрлов гуруҳлари хоналарини ушбу қарорга 3-иловага мувофиқ мебель, анжомлар, ўқув-методик, дидактик материаллар, бадиий адабиётлар, ривожлантирувчи ўйинлар ва ўйинчоқлар билан таъминласин;

б) бир ой муддатда:

тайёрлов гуруҳларини малакали педагог кадрлар билан таъминлаш чораларини кўрсин;

манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда ўзлари қабул қилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни ушбу қарорга мувофиқлаштирасин.

7. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси Мактабгача таълим вазирлиги билан биргаликда тайёрлов гуруҳларидаги таълим-тарбия жараёнининг сифатини назорат қилсин ҳамда давлат ва нодавлат мактабгача таълим ташкилотлари томонидан, шунингдек, бошқа ташкилотларда ташкил этиладиган тайёрлов гуруҳлари фаолиятининг мониторингини олиб борсин.

8. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги:

ҳар йили Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети харажатларини шакллантиришда ушбу қарор доирасидаги тадбирларни амалга ошириш учун зарур маблағларни назарда тутсин;

заруратга кўра жорий этилаётган штат бирликларидан ва тайёрлов гуруҳларини жиҳозлашдан келиб чиққан ҳолда, «2020 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш бўйича Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

9. Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг «Давлат белгиси» давлат унитар корхонаси Мактабгача таълим вазирлигининг буюртмасига мувофиқ ҳар йили бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик тўғрисида давлат намунасидаги сертификат бланкаларининг белгиланган тартибда тайёрланишини таъминласин.

10. Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 15 мартдаги 140-сон қарори (Ўзбекистон Республикаси ҚТ, 2017 йил, 3-сон, 29-модда) билан тасдиқланган Умумий ўрта таълим тўғрисидаги низомнинг 43-бандига қуйидаги мазмундаги хатбоши қўшилсин:

«2027/2028 ўқув йилидан бошлаб — бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик тўғрисида давлат намунасидаги сертификат».

11. Вазирлар Маҳкамасининг «Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрлашга босқичма-босқич ўтиш чора-тадбирлари

тўғрисида» 2018 йил 8 декабрдаги 999-сон қарорининг 5-банди ва ушбу қарорга 2 — 4 иловалар ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

12. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси мактабгача таълим вазири А.В. Шин зиммасига ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Таълим ва соғлиқни сақлаш масалалари котибиятига юклансин.

Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А. АРИПОВ

Тошкент ш.,
2020 йил 9 март,
132-сон

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги 132-сон қарорига
1-ИЛОВА

2020 — 2025 йилларда болаларни мажбурий мактабгача таълим билан қамраб олишнинг МАҚСАДЛИ КЎРСАТКИЧЛАРИ

Т/ Р	Параметрлар	шу жумладан ўқув йиллар бўйича:					
		2019/2 020	2020/2 021	2021/2 022	2022/2 023	2023/2 024	2024/2 025
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	630 281	658 799	691 621	709 318	726 926	744 532
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	341 816	494 069	567 129	638 386	690 580	744 532
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	54,2	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	91 243	152 253	73 060	71 257	52 194	53 952
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	266	263	128	127	94	98
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	559	768	373	365	269	278
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	2 535	4 051	1 940	1 888	1 384	1 431
1. АНДИЖОН ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	58 405	61 695	64 504	65 925	67 333	68 746
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	32 350	46 271	52 893	59 333	63 966	68 746
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	55,4	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	4 597	13 921	6 622	6 440	4 633	4 780
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	18	24	12	11	8	8
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	31	70	34	33	24	24

3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	132	371	175	171	123	128
2. БУХОРО ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	33 853	36 032	37 280	38 192	39 142	40 086
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	21 480	27 024	30 570	34 373	37 185	40 086
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	63,5	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	4 327	5 544	3 546	3 803	2 812	2 901
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	14	10	6	7	5	5
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	30	28	18	20	15	15
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	121	147	95	100	74	77
3. ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	25 650	26 580	28 033	28 959	29 886	30 810
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	14 417	19 935	22 987	26 063	28 392	30 810
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	56,2	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	2 479	5 518	3 052	3 076	2 329	2 418
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	13	10	6	6	4	5
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	20	28	16	16	12	13
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	72	146	80	81	62	63
4. ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	68 592	70 303	72 170	73 991	75 805	77 626
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	27 323	52 727	59 179	66 592	72 015	77 626
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	39,8	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	9 789	25 404	6 452	7 413	5 423	5 611
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	26	43	11	13	10	10
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	57	128	33	38	28	29
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	270	676	172	197	143	149
5. ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	38 426	37 643	38 778	39 461	40 143	40 826
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	24 659	28 232	31 798	35 515	38 136	40 826

3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	64,2	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	6 619	3 573	3 566	3 717	2 621	2 690
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	20	6	6	7	5	5
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	43	18	18	19	14	14
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	183	96	95	98	69	71
6. НАВОЙ ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	18 064	19 092	19 794	20 460	21 126	21 792
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	8 748	14 319	16 231	18 414	20 070	21 792
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	48,4	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	3 046	5 571	1 912	2 183	1 656	1 722
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	11	10	4	4	3	3
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	20	28	10	11	9	9
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	86	148	50	58	44	46
7. НАМАНГАН ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	50 003	55 942	61 170	63 355	65 494	67 637
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	29 612	41 957	50 159	57 020	62 219	67 637
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	59,2	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	5 494	12 345	8 202	6 861	5 199	5 418
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	16	21	14	12	9	10
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	33	62	42	35	26	28
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	154	329	218	182	139	143
8. САМАРҚАНД ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	75 849	78 414	82 381	84 218	86 026	87 833
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	43 800	58 811	67 552	75 796	81 725	87 833
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	57,7	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	20 392	15 011	8 741	8 244	5 929	6 108
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	43	26	15	14	10	11
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	111	76	44	42	30	31

3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	552	399	233	219	158	162
9. СИРДАРЁ ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	15 700	16 368	17 018	17 370	17 724	18 075
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	10 244	12 276	13 955	15 633	16 838	18 075
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	65,2	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	1 839	2 032	1 679	1 678	1 205	1 237
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	11	4	3	3	3	3
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	16	11	9	9	7	7
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	53	53	44	44	31	32
10. СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	53 795	54 071	58 070	59 806	61 541	63 275
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	23 619	40 553	45 191	53 825	58 464	63 275
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	43,9	75	78	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	8 992	16 934	4 638	8 634	4 639	4 811
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	21	29	8	15	8	9
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	52	85	24	44	24	25
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	247	451	123	229	123	127
11. ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	66 537	72 095	74 904	76 719	78 536	80 347
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	34 816	54 071	60 421	69 047	74 609	80 347
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	52,3	75	81	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	6 086	19 255	6 350	8 626	5 562	5 738
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	20	33	11	15	10	10
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	40	97	32	44	28	29
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	174	512	169	229	148	153
12. ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	34 299	37 192	39 462	40 706	41 949	43 193
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	12 526	27 894	32 359	36 635	39 852	43 193

3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	36,5	75	82	90	95	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	3 923	15 368	4 465	4 276	3 217	3 341
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	13	26	8	8	6	6
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	25	77	23	22	17	17
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	109	410	118	113	85	89
13. ТОШКЕНТ ШАҲРИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	38 743	40 105	41 862	43 026	44 189	45 352
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	32 307	34 806	37 754	40 267	42 858	45 352
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	83	86,8	90,2	93,6	97	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	6 436	2 499	2 948	2 513	2 591	2 494
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	17	5	5	5	5	5
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	37	13	15	13	13	13
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	178	66	79	66	69	66
14. ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ							
1.	Жами 6 ёшдаги болалар сони	52 365	53 267	56 195	57 130	58 032	58 934
2.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (сони)	25 915	35 193	46 080	49 873	54 251	58 934
3.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг мақсадли кўрсаткичи (%)	49,5	66,1	82	87,3	93	100
4.	6 ёшдаги болаларни қамраб олишнинг ўсиши суръати	7 224	9 278	10 887	3 793	4 378	4 683
<i>шу жумладан қуйидагилар ҳисобига:</i>							
1.	Тўлиқ кунлик тайёрлов гуруҳлари	23	16	19	7	8	8
2.	Қисқа муддатли тайёрлов гуруҳлари	44	47	55	19	22	24
3.	Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари	204	247	289	101	116	125

**Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов
гуруҳлари фаолиятини ташкил этиш тартиби тўғрисида**

НИЗОМ

1-боб. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов гуруҳлари (кейинги ўринларда — тайёрлов гуруҳлари) фаолиятини ташкил этиш тартибини белгилайди.

2. Тайёрлов гуруҳлари мактабгача таълим ташкилотлари билан қамраб олинмаган болаларга мактабгача таълим ва тарбия олишда ёрдам бериш, бунинг учун зарур шарт-шароитлар яратиш мақсадида ташкил этилади.

3. Тайёрлов гуруҳлари мактабгача таълим тизимининг ажралмас қисми ҳисобланади ва қуйидагилар уларнинг асосий вазифалари ҳисобланади:

болаларни умумий ўрта таълим муассасаларида ўқишга тайёрлаш;

Ўзбекистон Республикасидаги илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талабларига мувофиқ ва илғор хорижий тажрибани ҳисобга олган ҳолда, болалар ҳар томонлама ақлий, ахлоқий, эстетик ва жисмоний камол топиши учун шарт-шароитлар яратиш;

болаларнинг соғлиғини муҳофаза қилиш ва мустаҳкамлаш;

болаларни миллий маданият ва умуминсоний қадриятлар билан таништириш;

ўқув-тарбия жараёнига замонавий инновацион педагогик технологияларни, таълим ва тарбиянинг самарали шакллари ҳамда усулларини жорий этиш;

бола шахсининг асосларини шакллантириш, унда билимга қизиқишни ривожлантириш.

2-боб. Тайёрлов гуруҳларини ташкил этиш ва уларга болаларни қабул қилиш

4. Қорақалпоғистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги, вилоят мактабгача таълим бошқармалари, Тошкент шаҳар мактабгача таълим бош бошқармаси (кейинги ўринларда — ҳудудий бошқармалар) томонидан ҳар йили июнь, июль ойларида ҳудуддаги мактабгача таълим ташкилотларига қамраб олинмаган болаларнинг мавжуд контингенти ўрганилади.

Бундай болалар контингенти аниқланган тақдирда, ҳудудий бошқармалар тайёрлов гуруҳларини ташкил этиш тўғрисида асосланган таклиф билан Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлигига мурожаат қилади.

Мактабгача таълим вазирлиги таклифни ўрганиб чиқиб, бир ой муддатда тайёрлов гуруҳларини ташкил этишга қўйилган талабларни ҳисобга олган ҳолда ҳудудий бошқармаларга тегишли топшириқ беради.

5. Тайёрлов гуруҳларини ташкил этиш тўғрисидаги буйруқ туман (шаҳар) мактабгача таълим бўлими томонидан Мактабгача таълим вазирлигининг тегишли топшириғи келиб тушган кундан бошлаб икки ҳафта муддатда қабул қилинади.

6. Тайёрлов гуруҳларига тегишли йилнинг 1 сентябрида 5 ёшу 6 ойлик бўлган, мактабгача таълим ташкилотларига бормаётган болалар уларнинг ота-оналари ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларнинг (кейинги ўринларда — ота-оналар) аризаси ва бола соғлиғи ҳолати тўғрисидаги тиббий хулоса асосида қабул қилинади.

7. Тайёрлов гуруҳларига қабул қилинган болалар мактабгача таълим ташкилоти раҳбарларининг буйруғи билан расмийлаштирилади.

8. Тайёрлов гуруҳлари мактабгача таълим ташкилотларида ташкил этилади.

Мактабгача таълим ташкилотлари мавжуд бўлмаган ёки уларда тайёрлов гуруҳларини ташкил этиш учун етарли шароит бўлмаган тақдирда тайёрлов гуруҳлари умумий ўрта таълим муассасалари, коллежлар, «Баркамол авлод» марказлари, маҳалла фуқаролар йиғинлари, маданият марказлари, болалар мусиқа ва санъат мактабларида, шунингдек, бошқа мос бино ҳамда иншоотларда ташкил этилади.

9. Мактабгача таълим ташкилотларида тайёрлов гуруҳлари учун алоҳида хоналар ажратилади ва улардан фақат мақсадли фойдаланилади, зарур бўлса, уларга алоҳида эшикдан кириш ташкил этилади.

10. Тайёрлов гуруҳларини ташкил этиш учун ажратилган хоналар белгиланган санитария-гигиена талабларига мувофиқ бўлиши керак.

3-боб. Тайёрлов гуруҳларида ўқув-тарбия жараёнини ташкил этиш

11. Таълим-тарбия жараёни болаларнинг овқатланишини ташкил этиш шартисиз бир ҳафтада камида 15 соат (бир кунда 3-4 соат) ўқитишни назарда тутувчи мактабгача таълимнинг давлат таълим дастурига ҳамда илк ва мактабгача ёшдаги болалар ривожланишига қўйиладиган давлат талабларига мувофиқ ишлаб чиқилган мактабгача таълим ташкилоти дастури асосида ташкил этилади.

12. Тайёрлов гуруҳларида болаларнинг бўлиш вақти 3-4 соатни ташкил этади ва таълим-тарбия жараёни бир ёки икки сменада ташкил этилади.

13. Битта тайёрлов гуруҳидаги болалар сони 30 нафардан ошмаслиги керак.

14. Мактабгача таълим ташкилотига бормайдиган ва ўзига хос эҳтиёжларга эга болалар тиббий монеликлар мавжуд бўлмаганда, тайёрлов гуруҳларида ўқиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқланган тиббий монеликлар мавжуд бўлганда, ота-оналарнинг ҳозир бўлиши кўрсатилган ҳолда боланинг яшаш жойи бўйича даволаш-

профилактика муассасаси томонидан тайёрлов гуруҳларига бориш учун рухсат бериш тўғрисида хулоса берилади.

15. Тайёрлов гуруҳларида таълим-тарбия жараёни болаларнинг ўзига хос хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда ташкил этилади.

16. Мактабгача таълим ташкилотларидан ташқарида ташкил этилган тайёрлов гуруҳлари энг яқин жойдаги мактабгача таълим ташкилотларининг таркибий қисми ҳисобланади ҳамда барча ҳужжатларни расмийлаштириш мазкур мактабгача таълим ташкилоти раҳбари томонидан олиб борилади ва назорат қилинади.

17. Тайёрлов гуруҳларида педагог кадрлар меъёри ҳар бир гуруҳ учун тарбиячи — 0,5 штат бирлиги, тарбиячи ёрдамчиси — 0,5 штат бирлиги ҳамда муҳит раҳбари — 0,25 штат бирлиги миқдоридан белгиланади.

4-боб. Таълим-тарбия жараёни иштирокчилари

18. Тарбияланувчи, педагог ходим, ота-оналар тайёрлов гуруҳларида таълим-тарбия жараёни иштирокчилари ҳисобланади.

19. Тайёрлов гуруҳлари тарбияланувчилари қуйидаги ҳуқуқларга эга:
давлат мактабгача таълим ташкилотларида бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёргарликдан бепул ўтиш;
давлат томонидан қафолатланган ҳажм доирасида бепул тиббий ёрдам олиш;

соғлиқ учун хавфсиз бўлган шароитларда таълим олиш ва тарбияланиш;

соғлом турмуш тарзини олиб бориш, болаларни меҳнат қилишга мажбурлашнинг ҳар қандай шаклларидан, жисмоний ва руҳий зўравонликдан, ўз шаъни ва кадр-қиммати камситилишидан ҳимояланиш;

ўз соғлиғига зарар етказадиган ахборотдан ҳимояланиш.

Тайёрлов гуруҳлари тарбияларувчилари қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин.

20. Тарбияланувчиларнинг ота-оналари қуйидаги ҳуқуқларга эга:

ўз боласининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш;

ўз боласи учун мактабгача таълим шаклини ва таълим олиш тилини танлаш;

мактабгача таълим ташкилотлари маъмуриятидан мактабгача таълим ва тарбия тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган зарур шарт-шароитлар таъминланишини талаб қилиш;

мактабгача бўлган ёшдаги болани ривожлантириш, унга мактабгача таълим ва тарбия бериш масалалари юзасидан давлат органларига мурожаат қилиш;

болага нисбатан ҳурмат билан муносабатда бўлишни талаб қилиш;

таълим-тарбия жараёни ташкил этилишида иштирок этиш;

тайёрлов гуруҳларидаги таълим-тарбия жараёни билан танишиш.

Тарбияланувчиларнинг ота-оналари қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин.

21. Тарбияланувчиларнинг ота-оналари:

боланинг жисмоний соғлиғи, руҳий ҳолати ҳақида қайғуриши, унинг қобилиятлари, иштиёқлари ва истеъдодларини ривожлантириш учун зарур шарт-шароитлар яратиши;

боланинг бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёргарликдан ўтишини таъминлаши;

таълим-тарбия жараёни бошқа иштирокчиларининг шаъни, кадр-қиммати ва ишчанлик обрўсини ҳурмат қилиши;

оилада боланинг ҳар томонлама ривожланиши, таълим ва тарбия олиши учун зарур шарт-шароитларни таъминлаши шарт.

Тарбияланувчилар ота-оналари зиммасида қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа мажбуриятлар ҳам бўлиши мумкин.

Болаларнинг умумий ўрта таълим муассасасига киргунига қадар бошланғич таълимга бир йиллик мажбурий тайёргарлик кўриши учун жавобгарлик уларнинг ота-оналари зиммасига юклатилади.

22. Тегишли касбий маълумотга, тайёргарликка, юксак ахлоқий сифатларга эга бўлган ҳамда тиббий кўрикдан ўтган шахслар тайёрлов гуруҳларида педагогик ва тиббий фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эгадир.

5-боб. Тайёрлов гуруҳлари мол-мулки ва молия-хўжалик фаолияти

23. Тайёрлов гуруҳлари фаолияти билан боғлиқ харажатлар қонун ҳужжатларига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджети ҳисобидан молиялаштирилади.

24. Тайёрлов гуруҳлари Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги ҳамда ҳудудий бошқармалар томонидан белгиланган тартибда уларнинг банк ҳисобрақамларига ўтказиладиган Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан жиҳозланади.

25. Тайёрлов гуруҳларининг мол-мулки қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мазкур гуруҳлар ташкил этилган мактабгача таълим ташкилотининг балансига киритилади.

26. Тайёрлов гуруҳларининг педагог ходимлари меҳнатига давлат мактабгача таълим муассасалари учун белгиланган тартибда ҳақ тўланади.

6-боб. Яқунловчи қоида

27. Ушбу Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги 132-сон қарорига
3-ИЛОВА

**Болаларни бошланғич таълимга мажбурий бепул бир йиллик тайёрлов
гуруҳларини моддий-техник воситалар ва таълим-дидактик
материаллар билан жиҳозлаш**

НОРМАТИВЛАРИ

Т/р	Номи	Ўлчов бирлиги	Сони
I. Мебель ва бошқа жиҳозлар			
1.	Қаттиқ жинсли ёғочдан ёки қатлам-қатлам ёғочдан ясалган 4 ўринли болалар столи (10 мм дан 18 мм гача)	дона	8
2.	Қаттиқ жинсли ёғочдан ёки қатлам-қатлам ёғочдан ясалган болалар стули (10 мм дан 18 мм гача)	дона	30
3.	Тарбиячи учун бир тумбочкали стол	дона	1
4.	Тарбиячи учун ярим юмшоқ стул	дона	2
5.	Ўқув материаллари учун жавон	дона	1
6.	Ўйинчоқлар учун жавон	дона	4
7.	Яшил доска	дона	1
8.	Гилам	кв.м.	60
9.	Илгак	дона	30
II. Ўйинчоқлар			
10.	Ўғил бола кўғирчоқ	дона	2
11.	Қиз бола кўғирчоқ	дона	2
12.	Машиналар (ёнғин машинаси, тез ёрдам машинаси, милиция машинаси, юк машинаси, енгил машина, экскаватор, кўтариш крани)	комплект	1
13.	Уй ҳайвонлари ва уларнинг болалари	тўплам	2
14.	Ёввойи ҳайвонлар ва уларнинг болалари	тўплам	2
15.	Болалар идишлари тўплами	тўплам	4
16.	Конструктор	тўплам	4
17.	Болалар лотоси	тўплам	2
18.	«Дорихона» тўплами	тўплам	2
19.	Қурилиш воситалари тўплами	тўплам	2
20.	Топишмоқлар (пазллар)	дона	20
21.	Терма нақш	тўплам	4
22.	Қурилиш кубиклари тўплами	тўплам	2
23.	Мевалар қолипи	тўплам	2

24.	Сабзавотлар қолипи	тўплам	2
25.	«Сартарошхона» тўплами	тўплам	2
III. Машғулотларга доир дидактик материаллар			
26.	Ҳисоб чўплари	тўплам	30
27.	Геометрик шакллар	тўплам	30
28.	Рақамлар тўплами	тўплам	30
29.	Йил фасллари тасвири туширилган расмлар туркуми	тўплам	30
30.	Уй ҳайвонлари ва уларнинг болалари тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
31.	Ёввойи ҳайвонлар ва уларнинг болалари тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
32.	Уй паррандалари тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
33.	Қушлар тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
34.	Сабзавотлар тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
35.	Мева ва резавор мевалар тасвири туширилган карточкалар	тўплам	4
36.	«Алифбо» юмшоқ ривожлантирувчи кубиклар	тўплам	1
37.	«Ҳаёт хавфсизлиги асоси» карточкалари	тўплам	1
38.	«Қасблар» карточкалари	тўплам	4
39.	«Ўзбекистон рамзлари» тўплами	комплект	1
40.	Ўзбекистон мутафаккирлари ва атоқли шахслари портретлари	тўплам	1
41.	«Идиш-товоқ» карточкалари	тўплам	4
42.	«Мебель» карточкалари	тўплам	4
43.	Соат	дона	1
44.	Дидактик ўйинлар	комплект	1
45.	Глобус	дона	1
46.	Танграм	тўплам	4
IV. Спорт инвентари			
47.	Болалар арғамчилари	дона	10
48.	Болалар боулинг-кегли	тўплам	2
49.	Турли катталиқдаги тўплар	дона	6
50.	Турли ҳажмдаги чамбараклар	дона	6
51.	Кольцеброс	дона	2
V. Болалар адабиётлари			
52.	Жаҳон халқлари эртаклари	дона	10
53.	Ўзбек халқ эртаклари	дона	10
54.	Шеърлар, топишмоқлар	дона	10

Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 9 мартдаги 132-сон қарорига
4-ИЛОВА

**Бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик
тўғрисида сертификат бериш тартиби тўғрисида
НИЗОМ**

1-боб. Умумий қоидалар

1. Ушбу Низом бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик тўғрисида давлат намунасидаги сертификат бериш тартибини белгилайди.

**2-боб. Сертификат бланкаларига буюртма бериш, уларни сақлаш,
ҳисобга олиш ва жойларга етказиш**

2. Сертификат бланкалари Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълими вазирлигининг буюртманомасига биноан Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг «Давлат белгиси» давлат унитар корхонаси томонидан муҳофазаланган қоғозда чоп этилади.

3. Қорақалпоғистон Республикаси Мактабгача таълими вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар мактабгача таълими бошқармалари (кейинги ўринларда — ҳудудий бошқармаларга), туман (шаҳар) мактабгача таълим бўлимларида сертификат бланкаларини сақлаш, ҳисобга олиш ва жойларга етказиш бўйича масъул ходимлар (кейинги ўринларда — масъул шахслар) белгиланади.

4. Сертификат бланкалари ҳудудий бошқармаларга ҳар йили 1 июнга қадар етказилади.

5. Ҳудудий бошқармалар сертификат бланкаларини олганларидан сўнг уларнинг сонини ва тартиб рақамларини юк хати бўйича текширади. Текшириш якунига кўра сертификат бланкаларининг қабул қилиб олинганлиги тўғрисида далолатнома тузилади. Далолатнома ҳудудий бошқарма бошлиғи ҳамда масъул шахс томонидан имзоланади ва муҳр билан тасдиқланади.

6. Ҳудудий бошқармаларга олиб келинган сертификат бланкалари сертификатни ҳисобга олиш ва тарқатиш дафтарида ҳисобга олинади ҳамда сейфда сақланади.

7. Ҳудудий бошқармалар сертификат бланкаларини ҳар йили 5 июнга қадар туман (шаҳар) мактабгача таълими бўлими масъул шахсига ишончнома асосида беради.

Туман (шаҳар) мактабгача таълими бўлимларидан ҳар йили 8 июнга қадар сертификат бланкалари мактабгача таълим ташкилотлари раҳбарларига берилади ва бу ҳақида далолатнома тузилади.

8. Ҳудудий бошқармалар, туман (шаҳар) мактабгача таълими бўлимлари ҳар бир мактабгача таълим ташкилотларига берилаётган сертификат бланкаларининг сони, уларнинг тартиб рақамлари сертификатни ҳисобга олиш ва тарқатиш дафтарида қайд этилишини назоратга оладилар.

9. Ўзбекистон Республикаси Мактабгача таълим вазирлиги сертификатлар реестрини юритади.

Сертификатлар реестрида қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:
тарбияланувчи фамилияси, исми, отасининг исми;
туғилганлик тўғрисидаги гувоҳнома маълумотлари (гувоҳнома
рақами, ким томонидан ва қачон берилгани);
мактабгача таълим ташкилотларининг тарбияланувчиларга
сертификат бериш тўғрисидаги буйруғи санаси ва рақами;
сертификат ҳисоб серияси ва рақами;
сертификат берилган сана.

3-боб. Сертификат бланкаларини тўлдириш ва битирувчиларга топшириш

10. Сертификат бланкалари тарбияланувчининг туғилганлик тўғрисидаги гувоҳнома ва гуруҳ журналларидаги маълумотлар асосида тўлдирилади.

11. Сертификат раҳбарнинг имзоси ҳамда мактабгача таълим ташкилоти муҳри билан (муҳри бўлган тақдирда) тасдиқланади. Муҳр аниқ ва ўқилиши осон бўладиган ҳолда туширилади.

12. Мактабгача таълим ташкилотларида битирувчиларга сертификат ҳар йили 20 июнга қадар тантанали равишда топширилади.

Битирувчиларнинг ота-оналари ёки уларнинг қонуний вакиллари (кейинги ўринларда ота-оналар) сертификатни олгани ҳақида сертификатни ҳисобга олиш ва тарқатиш дафтарига имзо қўяди.

4-боб. Сертификат дубликатини бериш

13. Сертификат йўқотилган ёки яроқсиз ҳолга келган, бузилган ҳолларда дубликат берилади.

14. Дубликат олиш учун битирувчининг ота-онаси (улардан бири) мактабгача таълим ташкилоти раҳбарига сертификатнинг йўқотилиши, яроқсиз ҳолатга келиши ёки бузилиши ҳолати тўлиқ баён этилган ёзма ариза берадилар.

Аризага боланинг туғилганлик тўғрисида гувоҳнома нусхаси илова қилинади.

15. Битирувчининг мактабгача таълим ташкилотида ўқиганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар мавжуд бўлган тақдирда, 5 кун муддатда мактабгача таълим ташкилоти раҳбари дубликат бериш масаласида туман (шаҳар) мактабгача таълим бўлимига мурожаат қилади ва унинг мурожаати ҳудудий бошқармага юборилади.

16. Дубликатлар ҳудудий бошқармалар томонидан берилади. Дубликатни бериш муддати мактабгача таълим ташкилотига ариза келиб тушган кундан бошлаб бир ойдан ошиб кетмаслиги керак.

17. Яроқсиз ҳолга келган сертификат мактабгача таълим ташкилотига қайтарилиши лозим.

4-боб. Яқунловчи қоида

18. Ушбу Низом талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар.

Бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик тўғрисида сертификат бериш тартиби тўғрисидаги низомга ИЛОВА

Болалар бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлиги тўғрисидаги сертификатнинг ДАВЛАТ НАМУНАСИ (Сертификат тавсифи)

Бошланғич таълимга мажбурий бир йиллик тайёрловдан ўтганлик тўғрисидаги сертификат А5 форматидаги оқ қоғозга офсет усулида, кўйидаги бешта бўёқдан фойдаланган ҳолда босиб чиқарилади: қора — матн учун, яшил, кўк, қизил — расмлар тасвири учун, оч жигар ранг — фон учун. Тасманинг юқори қисмига диаметри 30 мм бўлган Ўзбекистон Республикаси Давлат герби тасвири жойлаштирилган.

Варақнинг юқори қолган қисмига латин ёзувида давлат тилида «O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA TA'LIM VAZIRLIGI. MAKTABGACHA TA'LIM TO'G'RISIDA SERTIFIKAT» сўзлари босилади. Сертификат МТ ҳарфларидан иборат тартиб рақамга эга ва етти хонали сондан иборат. Сертификат матни нақшли растрдан иборат оч жигарранг фонда қора рангда ўзбек тилида ёзилади.

Сертификат:

босиб чиқаришнинг икки усули — офсет ва юқори усули;

ёруғлик воситасида нусха кўчиришни қийинлаштириш учун очиқ ранглар;

нақшли растр;

ҳар хил рангли растрлардан фойдаланиш йўли билан турли рангларни ташкил этиш;

махсус қоғозлар;

ўзгарадиган рақамлардан иборат тартиб рақами қўлланган ҳолда олтита ҳимояга эга.

Ўзбекистон Республикаси Давлат герби тасвири

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA TA'LIM TO'G'RISIDA**

**SERTIFIKAT
MT № 0000000**

Ushbu sertifikat 20 _____ da _____

(tug'ilgan joyi)

tug'ilgan _____ ga 20 _____ yilda

(familiyasi, ismi, otasining ismi)

da

(muassasa nomi)

boshang'ich ta'limga bir yillik tayyorlov dasturini bitirganligi to'g'risida berildi.

M.O'.

Rahbar

(F.I.O.)

(imzo)

Guruh rahbari _____

(imzo)

(F.I.O.)

Qayd qilingan raqami _____

20 ___ yil _____ da
berildi.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ
ҚАРОРИ

**БОЛАЛАР ЎЙИНЧОҚЛАРИНИНГ ХАВФСИЗЛИГИ ТЎҒРИСИДАГИ
УМУМИЙ ТЕХНИК РЕГЛАМЕНТНИ ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА**

«Техник жиҳатдан тартибга солиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ болалар ўйинчоқларининг хавфсизлигига қўйиладиган ягона талабларни белгилаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси қарор қилади:

1. Болалар ўйинчоқларининг хавфсизлиги тўғрисидаги умумий техник регламент иловага мувофиқ тасдиқлансин ва расман эълон қилинган кундан бошлаб ўн икки ой ўтгандан кейин амалга киритилсин.

2. «Техник жиҳатдан тартибга солиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни талабларига мувофиқ техник регламент амалга киритилгач, стандартлаштириш бўйича уларда кўрсатилган маҳсулотлар ва хизматларга доир илгари қабул қилинган норматив ҳужжатлар мажбурийлик хусусиятини йўқотиши ва белгиланган тартибда ихтиёрий қўлланилиши маълумот учун қабул қилинсин.

3. «Ўзстандарт» агентлиги ваколатли давлат органлари билан биргаликда ушбу қарор билан тасдиқланган Умумий техник регламент амалга киритилган кундан бошлаб, болалар ўйинчоқларини стандартлаштириш бўйича норматив ҳужжатларни қўллашда мажбурийлик хусусиятини бекор қилиш ва ихтиёрий қўллашни таъминлаш юзасидан белгиланган тартибда чоралар кўрсин.

4. «Ўзстандарт» агентлиги Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси билан биргаликда тасдиқланган ушбу Умумий техник регламентнинг мақсадлари, мазмун ва моҳияти ҳамда уни қўллаш тартиби тўғрисида аҳоли, давлат бошқаруви органлари, тадбиркорлик фаолияти субъектлари кенг хабардор қилинишини таъминласин.

5. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг маслаҳатчиси — Саноат ва унинг базавий тармоқларини ҳамда кооперация алоқаларини ривожлантириш масалалари департаменти бошлиғи ҳамда «Ўзстандарт» агентлиги бош директори Д.Н. Саттаров зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А. АРИПОВ

Тошкент ш.,
2020 йил 23 июль,
451-сон

Болалар ўйинчоқларининг хавфсизлиги тўғрисида умумий техник регламент

1-боб. Умумий қоидалар

1-§. Мақсади ва қўллаш соҳаси

1. Ушбу Умумий техник регламент (кейинги ўринларда — Техник регламент) болалар ўйинчоқлари хавфсизлиги, болалар ва уларга қаровчи шахсларнинг ҳаётини муҳофаза қилиш мақсадида ишлаб чиқилган бўлиб болалар ўйинчоқларини хавфсиз ишлаб чиқариш ҳамда сотиш талабларини белгилайди. Шунингдек, болалар ўйинчоқларидан фойдаланиш ва уларнинг хавфсизлиги хусусида истеъмолчиларни чағитувчи ҳаракатларнинг олдини олади.

2. Техник регламентга 1-иловада келтирилган болалар ўйинчоғи деб қаралмайдиган маҳсулотларга, шунингдек, шахсий буюртмалар ва кўргазма нусхалари сифатида тайёрланган ўйинчоқларга мазкур Техник регламент талаблари татбиқ этилмайди.

2-§. Атамалар ва таърифлар

3. Мазкур Техник регламентда қуйидаги атама ва таърифлар қўлланилади:

алангаланиш — ёнғин ҳосил қилувчи манба таъсирида аланганинг ҳосил бўлиши;

бажарадиган вазифасига кўра қўлланилиши — ўйинчоқдан ишлаб чиқарувчининг ўйинчоқда ёки ишлатиш тартиби қайд қилинган ҳужжатларда бажарадиган вазифасига кўра фойдаланиш;

болалар — ўн саккиз ёшга тўлмаган (вояга етмаган) шахслар;

болалар ўйинчоғи — болалар ўйнаши учун мўлжалланган буюм ёки материал;

стол усти йиғма ўйинчоқ — тўлиқ полиграфик усулда тайёрланган, кўшимча ўйин элементлари қўлланилган ёки қўлланилмаган ўйинчоқ;

ишлаб чиқарувчи — Техник регламент асосида ўйинчоқларни ўз номидан хавфсизлик талабларига риоя қилинган ҳолда ишлаб чиқаришга масъул бўлган ва сотишни амалга оширувчи юридик ёки жисмоний шахс сифатидаги тадбиркор;

кавшарлаш — материал қисмларини эритилган қўлом билан бир-бирига улаш;

кимёвий ўйинчоқ — болаларнинг кимёвий тажрибаларни бажаришлари учун мўлжалланган бир ёки бир неча кимёвий моддалардан ва (ёки) кимёвий реактивлардан иборат бўлган тажриба ускуналари билан таъминланган ёки тажриба ускуналарисиз кимёвий тўплам;

кимёвий моддаларни ўз ичига олган (кимёвий тажрибалар ўтказишга мўлжалланмаган) ўйин тўплами — гипсли қуймаларни ишлаб чиқаришга мўлжалланган қолиплар; кичик ҳунармандчилик устахоналарини жиҳозлашда қўлланиладиган сопол материаллар ва қотирувчи эмаллар;

пластифицирли поливинилхлорид асосидаги массани қолипловчи тўпламлар (печда тобланадиган), бадий қўймаларни ҳосил қилишда қўлланиладиган тўпламлар; пломбалар учун қўлланиладиган тўпламлар; фотосуратларни чиқаришда қўлланиладиган тўпламлар; конструкторлик ишларига мўлжалланган елимловчи моддалар, бўёқлар, лаклар, аралаштиргичлар ва тозалагичлар (эритгичлар) тўпламлари;

конструкторлик тўплами — турли ўйинчоқларни йиғиш учун мўлжалланган, механик ва (ёки) электр (электрон) таркибий қисмлардан иборат бўлган тўплам;

модел-нусха ўйинчоқ — ўлчамлари реал техник қурилманинг масштаби бўйича кичрайтилган нусхасидан иборат бўлган ўйинчоқ;

оптик ўйинчоқ — ишлаш принципи геометрик оптика принципларидан фойдаланишга асосланган ўйинчоқ;

ўйинчоқлар материали — ўйинчоқ таркибига кирувчи барча материаллар;

ўйин тўплами — болаларнинг ижодкорлигини оширишга ва қўл меҳнати кўникмаларини ривожлантиришга хизмат қилувчи турли предметлар, материаллар, моддалардан ташкил топган ўйинчоқ;

фойдаланувчи — ўйинчоқдан ўз мақсадига кўра фойдаланувчи бола ва болага қаровчи шахс;

функционал ўйинчоқ — катталар томонидан фойдаланиладиган буюм ёки қурилманинг ишлаши ва унинг бажарадиган вазифаларига тақлид қилиб ясалган ўйинчоқ;

хавф — боланинг ҳамда унга қаровчи шахснинг ҳаёти ва соғлиғига зарар келтирувчи сабаблар, бу зарарлар оқибатларининг эҳтимоллик даражаси;

электр ўйинчоқ — бирор-бир функцияси электр энергияси ҳисобига ишловчи ўйинчоқ;

2-боб. Хавфсизлик талаблари

1-§. Ёнғин хавфсизлиги талаблари

4. Юмшоқ ўйинчоқлар, карнавал костюмлари ва карнавал ўйинчоқ маҳсулотлари (масалан, соқоллар, мўйловлар, париклар, ниқоблар, тожлар), шунингдек, болалар ичига жойлаша оладиган ўйинчоқлар ёнғиндан ҳимояланган бўлиши зарур.

5. Таркибида кимёвий моддалар мавжуд бўлган, лекин кимёвий тажрибаларга алоқаси бўлмаган ўйинлар тўплами, моддалар аралаштирилганда ёнмайди, шунингдек, зарарли тутун ва газларни ҳосил қилмайдиган бўлиши зарур.

6. Болалар ўйинчоғининг таркиби портлаш хусусиятга эга бўлган моддалар ва материаллардан иборат бўлмаслиги керак.

7. Болалар ўйинчоқларининг, шунингдек, кимёвий ўйинчоқларнинг таркибида:

қизиши, шунингдек, оксидланувчи моддаларнинг бирикиши натижасида реакцияга киришиб, портловчи аралашма ҳосил қилиш;

ҳаво билан аралашishi натижасида аланга ёки портлаш хусусиятига эга бўлган буғни ҳосил қилувчи хусусиятга эга бўлган модда ёки реактивлар бўлмаслиги керак.

2-§. Кимёвий хавфсизлик талаблари

8. Ўйинчоқлардан фойдаланиш вақтида унинг таркибидаги кимёвий моддалар фойдаланувчининг нафас йўлига, терисига, кўзлари ва ошқозони шиллиқ қаватига тушиши натижасида соғлиғига зарар келтирмаслиги зарур.

9. Болалар ўйинчоқларида зарарли кимёвий моддаларнинг тарқалиш даражаси ва ажралиб чиқиши Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник хавфсизлик талабларига мувофиқ бўлиши керак.

10. Кимёвий тажрибалар тўплами учун фойдаланилмайдиган, таркибида кимёвий моддалар бўлган кимёвий ўйинчоқларда ва ўйин тўпламларида ҳар бир модда учун максимал рухсат этилган миқдордан ошмаган тақдирда, маълум миқдорда моддалар ёки реактивлар бўлишига рухсат этилади.

3-§. Токсикологик-гигиеник хавфсизлик кўрсаткичлари

11. Болалар ўйинчоқларининг гигиеник хавфсизлиги, токсикологик-гигиеник кўрсаткичлари Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник хавфсизлик талабларига мос бўлиши керак.

4-§. Электр хавфсизлик талаблари

12. Электр ўйинчоқларда, шунингдек, уларнинг таркибий қисмининг бирортасида ҳам номинал кучланиш 24 V дан ошмаслиги керак.

13. Болалар ўйинчоқларининг электр энергия билан туташтирувчи ёки туташтириш хусусиятига эга бўлган қисмлари, шунингдек, кабеллар ва симлар электр токи уриши хавфини бартараф этиш мақсадида изоляцияланган ва механик ҳимояланган бўлиши керак.

14. Электр токи манбаи билан ишлайдиган болалар ўйинчоқларининг электр таъминот қисмлари электр токидан шикастланишдан ҳимояланиши, намликка чидамлик, ўтказгичлар қобиғининг электр қаршилиги, ўтказгичлар қобиғининг электр мустаҳкамлиги, механик мустаҳкамлиги каби электр хавфсизлик кўрсаткичлари талабларига жавоб бериши зарур.

15. Радиобошқарувли, электр ва электр-техник ўйинчоқларнинг электр статик, электр магнит ва электр майдонларининг кучланганлик даражаси Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник хавфсизлик талабларига мувофиқ бўлиши керак.

16. Учувчи ўйинчоқлар учун шнурлар металл бўлмаган материалдан тайёрланиши керак.

5-§. Радиацион хавфсизлик талаблари

17. Табиий материаллардан тайёрланган болалар ўйинчоқларининг радиацион хавфсизлик (табиий радионуклидларнинг солиштирма актив самарадорлиги) кўрсаткичлари Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник талабларга мувофиқ бўлиши керак.

6-§. Микробиологик хавфсизлик кўрсаткичлари

18. Микробиологик кўрсаткичлар Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник талабларга мувофиқ бўлиши зарур.

7-§. Қадоқлашга оид хавфсизлик кўрсаткичлари

19. Болалар ўйинчоқлари алоҳида ёки бир нечтаси бирга қадоқланади. Қадоқлаш воситасини қўллаш доираси ишлаб чиқарувчи томонидан белгиланади.

20. Озиқ-овқат маҳсулотларида ва (ёки) озиқ-овқат маҳсулотлари билан чакана савдога чиқарилган болалар ўйинчоқлари ўзларининг алоҳида қадоқларига эга бўлиши талаб этилади. Қадоқлар хавфсиз бўлиши ва ўлчамлари боланинг бўғилиб қолиши хавфини юзага келтирмаслиги керак.

21. Сотувдаги қадоқланган болалар ўйинчоғининг қадоқлари фойдаланишга мўлжалланган бўлса, у ҳолда қадоқлаш воситаси ўйинчоқнинг таркибий қисми деб қаралади.

8-§. Тамғалашга оид хавфсизлик кўрсаткичлари

22. Болалар ўйинчоқларининг тамғаланиши ишончли бўлиши, текшириладиган, аниқ, осон ўқиладиган, кўздан кечириш ва идентификация қилиш имконини берадиган бўлиши керак.

23. Тамғалаш ишлаб чиқарувчи (ишлаб чиқарувчининг ваколатли шахси) ва импорт қилувчи томонидан амалга оширилади. Тамғалаш ўрни ва усули ишлаб чиқарувчи (ишлаб чиқарувчининг ваколатли шахси) томонидан белгиланади.

24. Тамға қуйидаги маълумотлардан ташкил топган бўлиши зарур:

болалар ўйинчоғининг номланиши;

болалар ўйинчоғини ишлаб чиқарган давлатнинг номи;

белгиланган тартибда берилган мувофиқлик сертификати билан тасдиқланган миллий мувофиқлик белгиси;

ишлаб чиқарувчининг ва импорт қилувчининг номланиши, улар жойлашган манзиллар ҳамда боғланиш учун бошқа ахборотлар;

ишлаб чиқарувчининг товар белгиси (мавжуд бўлса);

болалар ўйинчоқларининг қандай минимал ёшдаги болалар учун мўлжалланганлиги ёки болалар ёшини билдирувчи пиктограмма;

асосий конструкцион материаллар (3 ёшгача бўлган болалар учун) (зарурат туғилганда);

болалар ўйинчоғини сақлаш усуллари (агар керак бўлса);

ишлаб чиқарилган сана (ой, йил);

фойдаланиш ёки яроқлилик муддати (уларни тайёрланишида);

сақлаш шартлари (агар керак бўлса).

25. Болалар ўйинчоқларининг турига қараб тамғаларига қуйидагилар қўшилади: болалар ўйинчоқлари таркибий қисмларининг тўлиқлиги (тўпламлар учун), ўйинчоқдан фойдаланиш қоидалари, гигиеник қайта ишлаш усуллари, ўйинчоқдан фойдаланганда хавфсизлик чоралари, огоҳлантирувчи ёзувлар, уни йиғиш учун йўриқнома.

26. Огоҳлантирувчи ахборотлар Техник регламентга 3-иловада келтирилган болалар ўйинчоқларидан фойдаланишда алоҳида эҳтиёткорликни талаб қилувчи норматив кўрсатмаларни ўз ичига олади.

27. Болалар ўйинчоқлари жамланмаси билан бирга тақдим қилинадиган тамғалаш ва техник ҳужжатлар давлат тилида, экспорт учун мўлжалланган ўйинчоқлар эса экспорт қилинаётган давлат қонунчилиги талабларига мос бўлган ҳолда таёрланади.

9-§. Бошқа хавфсизлик талаблари

28. Болалар ўйинчоғи шундай ишлаб чиқилиши ва тайёрланиши керакки, у мўлжалланган вазифасининг бажарилишида болалар ва уларга қараб турувчи шахсларнинг соғлиғига ва ҳаёти учун хавф туғдирмаслиги шарт. Жумладан:

ўйинчоқнинг конструкцияси туфайли;

қўлланилган материали туфайли;

конструкцияси ўзгарганда, унинг функциясини ҳам, материали ва асосий таснифини ҳам ўзгартириш талаб қилинадиган ўйинчоқлардан фойдаланишда;

ўйинчоқлардан фойдаланиш хавфи болаларнинг ёш хусусиятига боғлиқ бўлиши керак.

29. Болалар ўйинчоқларини тайёрлашда фойдаланиладиган хомашё тоза (ифлос бўлмаган), юқимли касалликлар билан боғлиқ бўлмаган ва мазкур Техник регламентга 2-иловада келтирилган ва техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжат талабларига мос бўлиши керак.

30. 3 ёшгача бўлган болалар учун мўлжалланган ўйинчоқларни тайёрлашда табиий мўйнадан, табиий чармдан, ойнадан, чиннидан, бўялган каучукдан, картон ва қоғоздан, нам муҳитда ўлчамлари 5 фоиздан кўпроққа ошадиган предметлардан ҳамда овоз чиқарувчи болалар ўйинчоқларини ичини тўлдиришда ўлчами 3 mm ва ундан кичик бўлган гранулалардан фойдаланиш мумкин эмас.

31. 3 ёшгача бўлган болалар учун мўлжалланган ўйинчоқларда хавфлилик даражаси техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларда кўрсатилган 1-тоифага мансуб бўлган кимёвий моддаларни қўллашга йўл қўйилмайди.

32. Болалар ўйинчоқларига иккиламчи хомашёлар, яъни бошқа мақсадларда ишлатилган ва қайта ишлаш натижасида олинган хомашёларни қўллашга йўл қўйилмайди. Болалар ўйинчоқларини ишлаб чиқаришда ўз корхонасининг чиқиндиларидан фойдаланишга рухсат берилади.

33. Болалар ўйинчоқларининг муҳофаза-декоратив юза қопламаси нам муҳитга, сўлак ва терлаш таъсирига чидамли бўлиши керак.

34. Болалар ўйинчоқлари шундай конструкцияланган ва ишлаб чиқарилган бўлиши керакки, улардан ўз вазифасига кўра фойдаланилганда болаларга ва уларни назорат қилиб турган шахсларнинг ҳаёти ва соғлиғига хавф туғдирмаслиги керак.

35. Болалар ўйинчоқлари органолептик кўрсаткичларининг гигиеник хавфсизлиги Техник регламентга 2-иловада келтирилган талабларга мувофиқ бўлиши керак.

36. Болалар ўйинчоғининг физик ва механик хусусиятлари. Болалар ўйинчоғи ва унинг таркибий қисмлари ҳамда уларни бириктирувчи қисмлари, ундан бажарадиган вазифасига кўра фойдаланилаётганида юзага келадиган механик зўриқишларга чидамли бўлиши, бузилмаслиги ва ўз истеъмол хусусиятларини йўқотмаслиги керак.

37. Болалар ўйинчоғининг қирралари, ўткир учлари, қаттиқ қисмлари, пружиналар, маҳкамловчи қисмлар, ораликлар, бурчаклар, бугрилар, электр шнурлари, арқонлари ва маҳкамлагичлари болаларга жароҳатланиш хавфини туғдирмаслиги керак. Ўйинчоқларнинг очик қирралари ўткир бўлмаслиги ёки у қайрилган бўлиши, ёриқлар бўлмаслиги, маҳкамланган қисмлар болт ва винт

резба учлари 3 mm дан кўп ва чуқурлиги 0,5 mm дан кам бўлмаслиги ҳимоя қопламаси билан қопланган бўлиши керак. Конструкторлар бундан мустасно.

38. Ичи суюқлик билан тўлдирилган болалар ўйинчоқларининг суюқлиги сизилиб чиқмаслиги зарур.

39. Ёғочдан тайёрланган болалар ўйинчоқларида тугун ва қурт тушган жойлари бўлмаслиги зарур.

40. Болалар ўйинчоғининг ҳаракатга келтирувчи қўшимча қисмлар болага жароҳат олиши хавфини юзага келтирмаслиги керак. Ҳаракатга келтирувчи механизмлар қопламалар билан ёпилган бўлиши лозим.

41. Икки ғилдиракли болалар ўйинчоқларининг олд ғилдираги тўғри ҳаракатланиш чизиғига нисбатан ҳар икки томонга $90^\circ \pm 5^\circ$ га бурилишни таъминлаши зарур.

42. 3 ёшгача бўлган болалар учун мўлжалланган, бевосита озиқ-овқат маҳсулотларига маҳкамланувчи ўйинчоқлар ва уларнинг ажралувчи қисмлари ўлчами шундай бўлиши керакки, у боланинг юқори нафас йўлига тушиб қолиш хавфини туғдирмаслиги керак.

43. Шақилдоқ ўйинчоқларнинг оғирлиги 100 g дан ошмаслиги керак.

44. 3 ёшгача бўлган болалар арғимчоғида болалар йиқилишининг олдини олувчи қурилма бўлиши ва ўриндиққа маҳкамланган оёқлар орасидан ўтадиган камар билан таъминланган бўлиши зарур.

45. Арғимчоққа ўрнатилган ҳимоя камарларининг (арқон, занжир ва бошқалар) диаметри 10 mm дан кам бўлиши мумкин эмас.

46. Юмшоқ ўйинчоқларнинг ичини тўлдирувчи материаллар таркибида қаттиқ ёки ўткир бегона предметлар бўлмаслиги, ўйинчоқларнинг чоклари мустаҳкам бўлиши керак.

47. Болалар ўйинчоқлари ва уларнинг таркибий қисмлари болада бўғилиб қолиш хавфини юзага келтирмаслиги керак.

48. Ҳаво ўтказувчи материаллардан тайёрланган, боланинг бошини тўлиқ ёпиб турувчи ниқоблар ва зарбдан сақловчи бош кийимлар шундай тайёрланиши керакки, у ҳаво етмай қолиши натижасида боланинг бўғилиб қолиш хавфини келтириб чиқармаслиги зарур.

49. Болалар гавдасини сув юзасида ушлаб туришга мўлжалланган болалар ўйинчоқлари герметик ва мустаҳкам бўлиши зарур.

50. Болалар ичига жойлашиши мумкин бўлган болалар ўйинчоқларида ичкаридан осон очиладиган тирқишга, шунингдек, ташки юзасида ҳаво алмаштирувчи вентиляция туйнукка эга бўлиши зарур.

51. Болалар оғирлигини кўтарадиган ва у билан ҳаракатланадиган ўйинчоқлар, мустаҳкам ва турғун бўлиши керак (икки ғилдиракли велосипедлардан ташқари).

52. Механик ёки электр узатмага эга бўлган, эркин ҳаракатланиш механизми ёки узатиш қутичасининг нейтрал ҳолати бўлган болалар ўйинчоқларида тормозлаш қурилмаси бўлиши шарт. Болалар оғирлигини кўтарадиган ва ғилдирагининг ҳаракати боланинг қўли ёки оёғи орқали амалга ошириладиган ёхуд механик узатма орқали электр юритма билан жиҳозланган болалар ўйинчоқларини тормозлаш қурилмаларсиз ишлаб чиқаришга рухсат этилади. Занжирли узатмага эга бўлган болалар ўйинчоқлари муҳофаза

қопламаси билан жиҳозланган бўлиши зарур. Таянч юзасига сирпанишни бартараф этувчи элементлар ўрнатилган бўлиши керак.

53. Болалар оғирлигини кўтарадиган ва у билан ҳаракатланишга мўлжалланмаган болалар ўйинчоқлари мустаҳкам ва ағдарилишга турғун бўлиши керак.

54. Отувчи механизмли снаряди кинетик энергияга эга бўлган ўйинчоқлар болалар ва (ёки) уларга қараб турувчи шахсларга жароҳат олиш хавфини келтириб чиқармаслиги керак.

55. 10 ёшгача бўлган болаларга мўлжалланган конструктор-йиғилмалар ва моделларни йиғиш жараёнида кавшарлашга йўл қўймаслик керак.

56. Таркибида қиздириш элементи мавжуд бўлган ўйинчоқларни ишлаб чиқаришда қуйидагилар таъминланиши зарур:

фойдаланувчига ўйинчоқ юзасидаги ҳарорат куйиш хавфини келтириб чиқармаслиги зарур;

инфрақизил нурланиш интеграл оқимининг жадаллик даражаси Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник хавфсизлик талабларига мос бўлиши керак;

болалар ўйинчоқларидаги суюқлик, буғ ёки газлар (агар бу ўйинчоқнинг ишлаши учун зарур бўлса) куйиш ёки бошқа шикастланишга олиб келмаслиги учун ҳарорат ёки босимнинг юқори қийматига эга бўлмаслиги керак.

57. Титраш манбаига эга бўлган болалар ўйинчоқларидаги маҳаллий титраш даражаси ҳамда товуш чиқарувчи ўйинчоқлардаги жаранглаш даражаси Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник хавфсизлик талабларига мувофиқ бўлиши керак.

58. Болалар учун шақилдоқ ўйинчоқлар ва болалар оғзи билан тўғридан-тўғри алоқада бўлувчи болалар ўйинчоқларининг сиртини бўяш ва расмлар чизишга рухсат этилмайди.

59. Стол усти йиғма болалар ўйинчоқларида қўлланиладиган тушунтириш матнлари ҳамда расмлари аниқ бўлиши, улар асосий фондан ажралиб туриши керак.

60. Йиғиладиган болалар ўйинчоқларининг (кўғирчоқ аравачаси, дазмол қилиш доскаси, йиғиладиган стулча ва бошқалар) қисимлари ўз-ўзидан букилишига ва сирпанишига йўл қўймаслик учун улар чекловчи қурилма ёки илгак билан таъминланган бўлиши зарур.

61. Болалар ўйинчоғининг ғилдираклари ва корпуси ёки унинг қисмлари (химоя тўсқичи) орасидаги масофа ғилдиракнинг ҳар қандай ҳолатида ҳам 5 mm дан кам ёки 12 mm дан кўп бўлиши зарур.

62. Стол усти йиғма ўйинчоқларидаги қоғоз ва картонлар қуюқ бўёқлар билан чапланишига йўл қўймаслик керак.

63. Оптик болалар ўйинчоқлари шундай лойиҳаланиши ва ишлаб чиқарилиши керакки, у боланинг кўриш қобилияти ёмонлашуви хавфини келтириб чиқармаслиги зарур.

64. Светодиодлардан фойдаланиб тайёрланган болалар ўйинчоқлари кўриш органларига салбий таъсир этмаслиги ва зарарли нурланишлар ҳосил қилмаслиги керак.

65. Болалар ўйинчоқларида лазерли нурланиш тизимининг ҳар қандай туридан фойдаланиш тақиқланади.

66. Болалар ўйинчоқлари маънавий-ахлоқий, психологик хавфсизликни таъминлаши ҳамда «оммавий маданият»ни тарғиб этмаслиги лозим.

3-боб. Хавфсизликка мувофиқликни таъминланиш талаблари

67. Болалар ўйинчоқларининг Техник регламентга мувофиқлиги қуйидаги талаблар бажарилиши билан белгиланади:

Техник регламентга 2-иловада келтирилган гигиеник хавфсизлик талаблари;

болалар ўйинчоқларини тадқиқ қилиш (синовдан ўтказиш) усуллари ва қоидалари, ўлчаш, шу билан бирга Техник регламент талабларини қўллаш ва бажариш ҳамда маҳсулотнинг мувофиқлигини баҳолаш (тасдиқлаш) учун зарур бўлган намуналарни танлаш қоидалари техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларда келтирилган.

4-боб. Мувофиқликни баҳолаш

68. Болалар ўйинчоқларини савдога чиқариш олдидан Техник регламентнинг хавфсизлик талабларига мувофиқлиги тасдиқланиши керак.

69. Болалар ўйинчоқларининг мувофиқлигини тасдиқлаш уларни сертификатлаштириш йўли билан амалга оширилади.

70. Болалар ўйинчоқларига тегишли ҳужжатлар тўплами ишлаб чиқарувчилар томонидан болалар ўйинчоқларининг ишлаб чиқарилиши тўхтатилган (бекор қилинган) кундан, болалар ўйинчоқларини импорт қилувчилар томонидан охириги маҳсулот сотилган кундан бошлаб камида 10 йил давомида сақланиши керак.

5-боб. Ўтиш даври

71. Техник регламент амалга киритилган пайтдан бошлаб, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амалда бўлган ва болалар ўйинчоғи маҳсулотларига хавфсизлик талабларини белгилайдиган, техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар Техник регламентга мувофиқлаштирилгунига қадар Техник регламентга зид бўлмаган қисмлари юзасидан қўлланилади.

6-боб. Техник регламент талабларига риоя этилиши бўйича давлат назорати

72. Техник регламент талабларига риоя қилиш бўйича давлат назоратини Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва унинг ҳудудий органлари, шунингдек, бошқа махсус ваколатли давлат органлари томонидан ўз ваколатлари доирасида амалга оширади.

73. Техник регламент талабларига мувофиқ бўлмаган болалар ўйинчоғи маҳсулотларининг муомалага чиқарилишининг олдини олиш давлат назоратини амалга оширувчи ваколатли органлар томонидан конун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

7-боб. Техник регламент талаблари бузилганлиги учун жавобгарлик

74. Техник регламент талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ жавоб берадилар.

Умумий техник регламентга

1-илова

Болалар ўйинчоғи деб қаралмайдиган маҳсулотлар РЎЙХАТИ

1. Арча ўйинчоқлари, сунъий арчалар ва уларга тегишли электр гирляндлар.
2. 18 ёшгача бўлган болаларга мўлжалланмаган, коллекция учун тўпланган масштабли моделлар.
3. Болаларнинг ўйин майдонлари жиҳозлари.
4. Спорт инвентарлари, шу жумладан сув остида қўлланиладиганлари ҳам.
5. 18 ёшгача бўлган болаларга мўлжалланмаган фольклёр ва декоратив ўйинчоқлар.
6. Жамоат жойларида умумий фойдаланишга мўлжалланган «профессионал» ўйинчоқлар.
7. Ўйин автоматлари.
8. 500 дан зиёд деталлардан иборат бўлган мураккаб бош қотирмалар.
9. Пневматик қурол.
10. Отувчи қурилмалар ва катапультлар.
11. Металл учли отилувчи снарядлар.
12. Ўйинчоқларни тармоқдан таъминловчи трансформаторлар, аккумуляторларнинг зарядловчи қурилмалари, ўйинчоқлар билан бирга етказилувчилар ҳам.
13. Катталар назоратида ўқув жараёнида фойдаланиладиган, қиздирувчи элементлари бўлган буюмлар.
14. 18 ёшгача бўлган болалар учун мўлжалланган ички ёнув двигателли транспорт воситалари.
15. Буғ двигателли ўйинчоқ машиналар.
16. Умумий фойдаланиладиган йўлларда ҳаракатланишга мўлжалланган велосипедлар.
17. Номиналь кучланиши 24 V дан юқори кучланишда ишлайдиган ўйинлар ва ўйинчоқлар.
18. Ўқотар қуролларнинг аниқ нусхалари.
19. Болалар учун бижутериялар.
20. Сузиш учун мосламалар (масалан, қўлга кийиладиган дам берилган манжетлар).
21. Ҳимоя воситалари (сузиш учун кўзойнаклар, қуёшдан ҳимояловчи кўзойнаклар, велосипедчининг ва скейтбордчининг шлемлари).
22. Резина шнур ёрдамида учириладиган ўйинчоқлар.
23. Тортилмаган ҳолатида узунлиги 1 200 mm дан ошадиган камонлар.
24. Латекс, резина ва силиконли эластомердан болалар учун тайёрланган санитар-гигиеник буюмлар.

Умумий техник регламентга

2-ИЛОВА

Болалар ўйинчоқларининг гигиеник хавфсизлигига қўйиладиган талаблар

1. Болалар ўйинчоқларининг гигиеник хавфсизлигига қўйиладиган талаблар қуйидагилардан иборат:
органолептик кўрсаткичлар (ҳиди, ёқимсиз таъми);

физик омиллар (товуш даражаси, электро статик майдон кучланганлигининг даражаси, электр магнит майдон кучланганлигининг даражаси, радиочастота диапазони, электр магнит майдон кучланганлиги даражаси, инфрақизил нурланиш интеграл оқимининг интенсивлик даражаси, маҳаллий титраш даражаси, табиий радионуклидларнинг активлиги солиштирма самарадорлиги);

санитар-кимёвий кўрсаткичлар (намуна муҳитида зарарли кимёвий моддалар тарқалиши, матриаллар кимёви таркибини аниқлаш билан боғлиқ бўлган рўйхат ва болалар ўйинчоғидан ажралиб чиқадиган зарарли кимёвий моддалар меъёри);

токсикологик-гигиеник кўрсаткичлар (шиллик қатламда қичишиш ҳосил қилиши, токсиклик кўрсаткичи);

бундан ташқари, болалар ўйинчоқлари таркибида бўлиши тақиқланган ва концентрацияси болалар ўйинчоғида ёки унинг таркибий қисмларида 100 mg/kg дан ошса, болалар ўйинчоқларининг тамғаларида кўрсатилиши лозим бўлган аллергия чақирувчи ароматизаторлар рўйхати;

микробиологик кўрсаткичлар.

Агар болалар ўйинчоғи гигиеник хавфсизликка текширилаётганида назорат қилинадиган бирорта кўрсаткичи мос келмаслиги тасдиқланган тақдирда, болалар ўйинчоғи бўйича бундан кейинги ҳар қандай тадқиқотлар тўхтатилади.

2. Органолептик кўрсаткичлар:

табиий шароитда ва сувли муҳитда болалар ўйинчоғи ҳиди интенсивлиги:

1 ёшгача бўлган болаларга мўлжалланган ўйинчоқларда 1 баллдан ошмаслиги керак;

1 ёшдан катта бўлган болалар учун бу кўрсаткич 2 баллдан ошмаслиги керак;

сувли муҳитда ҳидининг намунавий интенсивлиги 3 ёшдан катта болалар учун болалар ўйинчоқларида 2 баллдан ошмаслиги керак;

3 ёшгача бўлган болалар учун мўлжалланган ўйинчоқларда ва оғиз бўшлиғи билан тўғридан-тўғри алоқада бўлувчи болалар ўйинчоқларида ҳосил бўладиган ёқимсиз таъмининг интенсивлиги 1 баллдан ошмаслиги керак.

3. Физик омиллар:

а) овоз чиқарувчи болалар ўйинчоқларининг товушлари эквивалентлик даражаси (спорт ўйинлари моделларидан ташқари) қуйидаги қийматларга тенг бўлиши талаб этилади:

3 ёшгача бўлган болалар учун — 60 dBA (dBA — акустик децибел);

3 ёшдан 6 ёшгача бўлган болалар учун — 65 dBA дан юқори бўлмаслиги керак;

6 ёшдан катта болалар учун — 70 dBA дан юқори бўлмаслиги керак;

б) импульсли товуш чиқарувчи болалар ўйинчоқларидан бошқа очик ҳавода ўйналадиган болалар ўйинчоқлари товушининг эквивалентлик даражаси 75 dBA дан юқори бўлмаслиги керак;

в) болалар ўйинчоқлари товушининг энг юқори даражаси қуйида келтирилган кўрсаткичларга мувофиқ бўлиши керак:

3 ёшгача бўлган болалар учун — 70 dBA дан юқори бўлмаслиги;
 3 ёшдан 6 ёшгача бўлган болалар учун — 75 dBA дан юқори бўлмаслиги;
 6 ёшдан катта болалар учун — 80 dBA дан юқори бўлмаслиги;
 очик ҳавода ўйналадиган болалар ўйинчоқлари товушнинг энг юқори даражаси 85 dBA дан юқори бўлмаслиги керак;

импульсли товуш чиқарувчи болалар ўйинчоқларининг энг юқори товуш чиқариш даражаси 90 dBA дан ошмаслиги керак;

г) болалар ўйинчоқлари юзасидаги электр статик майдон кучланганлиги даражаси 15 kV/m дан ошмаслиги керак;

д) радио бошқарувли, электрон ва электротехник болалар ўйинчоқлари таркатадиган электр магнит майдонларининг кучланганлик даражаси, частота оралиғи:

0,3 kHz дан 300 kHz гача ораликда ўзгарганда 25 V/m дан;

0,3 MHz дан 3 MHz гача ораликда ўзгарганда 15 V/m дан;

3 MHz дан 30 MHz гача ораликда ўзгарганда 10 V/m дан;

30 MHz дан 300 MHz гача ораликда ўзгарганда 3V/m дан;

0,3 дан 300 GHz гача ораликда ўзгарганда 10 $\mu\text{W}/\text{cm}^2$ дан ошмаслиги керак.

е) болалар ўйинчоғида саноат частотали (50 Hz) электр токи ҳосил қиладиган майдоннинг кучланганлик даражаси 0,5 kV/m дан ошмаслиги керак;

ё) инфрақизил нурланиш интеграл оқимининг интенсивлик даражаси 100 W/m^2 дан ошмаслиги керак;

ж) тебраниш манбаига эга бўлган ўйинчоқларда ўртача геометрик октавалар оралиғидаги 8 Hz ва 16 Hz частоталар учун маҳаллий тебраниш даражаси 63 dB дан ошмаслиги керак, 69 dB бўлганда — 31,5 Hz, 75 dB бўлганда — 63 Hz, 81 dB бўлганда — 125 Hz, 87 dB бўлганда — 250 Hz, 93 dB бўлганда — 500 Hz, 99 dB бўлганда — 1000 Hz частоталарга эга бўлади. Тебраниш тезланишининг тўғриланган даражаси 66 dB дан ошмаслиги керак;

з) табиий материаллардаги табиий радионуклидларнинг ва болаларнинг ижодий ўйинларининг жамланмалари таркибига кирувчи, улардан тайёрланган маҳсулотларнинг солиштирма самарадорлик даражаси 370 Bq/kg дан ошмаслиги керак.

4. Санитар-кимёвий кўрсаткичлар:

а) болалар ўйинчоқларида намунали (сувли, ҳаволи) муҳитда зарарли кимёвий моддаларнинг тарқалиш даражаси 1а-жадвалда ва намунавий муҳитда 1б-жадвалда келтирилган меъёрлардан ошиб кетмаслиги зарур;

1а-жадвал

Намунали (сувли, ҳаволи) муҳитда зарарли кимёвий моддаларнинг тарқалиш даражаси

Материаллар, маҳсулотларнинг номланиши	Аниқланадиган зарарли модданинг номланиши	Тарқалиш даражаси	
		Сувли муҳит (mg/dm^3), юқори бўлмаган	Ҳаволи муҳит (mg/m^3), юқори бўлмаган
Акрилонитрил бутадиенстиролли	α -метилстирол	0,1	0,04
	акрилонитрил	0,02	0,03

пластиклар	бензалдегид	0,003	0,04
	бензол	0,01	0,1
	ксилоллар (изомерлари қоришмаси)	0,05	0,2
	стирол	0,01	0,002
	толуол	0,5	0,6
	этилбензол	0,01	0,02
	формалдегид	0,1	0,003*
Стиролнинг сополимерлари ва простирол	ацеталдегид	0,2	0,01
	ацетон	0,1	0,35
	бензалдегид	0,003	0,04
	бензол	0,01	0,1
	бутадиен	0,05	1,0
	ксилоллар (изомерлар қоришмаси)	0,05	0,2
	кумол (изопропилбензол)	0,1	0,014
	метилметакрилат	0,25	0,01
	бутил спирти	0,5	0,1
	метил спирти	0,2	0,5
	стирол	0,01	0,002
	толуол	0,5	0,6
	формалдегид	0,1	0,003*
	этилбензол	0,01	0,02
Полиолефинлар асосидаги хом ашё	ацеталдегид	0,2	0,01
	ацетон	0,1	0,35
	гексан	0,1	—
	гексен	—	0,085
	гептан	0,1	—
	гептен	—	0,065
	изопропил спирти	0,1	0,6
	бутил спирти	0,5	0,1
	изобутил спирти	0,5	0,1
	метил спирти	0,2	0,5
	пропил спирти	0,1	0,3
	формалдегид	0,1	0,003*
	этилацетат	0,1	0,1
Винилацетат асосидаги полимерлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	винилацетат	0,2	0,15
	гексан	0,1	—
	гептан	0,1	—
	формалдегид	0,1	0,003*
Поливинилхлоридлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	ацетон	0,1	0,35
	бензол	0,01	0,1
	винилхлорид	0,01	0,01
	дибутилфталат**	рухсат этилмайди	рухсат этилмайди
	диметилфталат	0,3	0,007
	диоктилфталат	2,0	0,02

	диэтилфталат	3,0	0,01
	бутил спирти	0,5	0,1
	изобутил спирти	0,5	0,1
	зопропил спирти	0,1	0,6
	метил спирти	0,2	0,5
	пропил спирти	0,1	0,3
	толуол	0,5	0,6
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	рух	1,0	—
	қалай	2,0	—
Полиуретанлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	ацетон	0,1	0,35
	бензол	0,01	0,1
	бутилацетат	0,1	0,1
	изопропил спирти	0,1	0,6
	метил спирти	0,2	0,5
	пропил спирти	0,1	0,3
	толуол	0,5	0,6
	формалдегид	0,1	0,003*
	этилацетат	0,1	0,1
	этиленгликол	1,0	1,0
Полиамидлар	бензол	0,01	0,1
	гексаметилендиамин	0,01	0,001
	ε-капролактан	0,5	0,06
	метил спирти	0,2	0,5
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
Полиакрилат	акрилонитрил	0,02	0,03
	гексан	0,1	—
	гептан	0,1	—
	метилметакрилат	0,25	0,01
Полиэфирлар асосидаги хом ашёлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	Ацетон	0,1	0,35
	метилацетат	0,1	0,07
	метил спирти	0,2	0,5
	пропил спирти	0,1	0,3
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	формалдегид	0,1	0,003*
Терефтал кислота асосидаги полиэтилен терефлат ва сополимерлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	ацетон	0,1	0,35
	диметилтерефталат	1,5	0,01
	бутил спирти	0,5	0,1
	изобутил спирти	0,5	0,1
	метил спирти	0,2	0,5

	формалдегид	0,1	0,003*
	этиленгликол	1,0	1,0
Поликарбонат	дифинелолпропан	0,01	0,04
	метиленхлорид	7,5	—
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	хлорбензол	0,02	0,1
Фенопластлар ва аминапластлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	формалдегид	0,1	0,003*
Эпоксид смолалар асосидаги полмерхом ашёлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	формалдегид	0,1	0,003*
	эпихлоргидрин	0,1	0,2
Парафинлар ва мумлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	ацетон	0,1	0,35
	бензапирен**	рухсат этилмайди	рухсат этилмайди
	гексан	0,1	—
	гептан	0,1	—
	бутил спирти	0,5	0,1
	метил спирти	0,2	0,5
	толуол	0,5	0,6
	формалдегид	0,1	0,003*
Резиналатексли композициялар	агидол 2	2,0	—
	агидол 40	1,0	—
	акрилонитрил	0,02	0,03
	алтакс	0,4	—
	ацетофенон	0,1	0,003
	бензапирен**	рухсат этилмайди	рухсат этилмайди
	вулкацит (этилфенилдитиокарбамат цинк)	1,0	—
	диметилдитиокарбамат цинк (цимат)	0,6	—
	диэтилдитиокарбамат цинк (этилцимат)	0,5	—
	агидол 2	2,0	—
	агидол 40	1,0	—
	акрилонитрил	0,02	0,03
	алтакс	0,4	—
	ацетофенон	0,1	0,003
	каптакс(2меркаптобензтиазол)	0,4	—

	стирол (винилбензол)	0,01	0,002
	сулфенамид Ц (циклогексил-2-бензтиазолсулфенамид)	0,4	—
	тиурам Д (тетраметилтиурам дисулфид)	0,5	—
	тиурам Е(тетраэтилтиурам дисулфид)	0,5	—
	рух	1,0	—
Силиконлар	ацеталдегид	0,2	0,01
	бензол	0,01	0,1
	бутил спирти	0,5	0,1
	метил спирти	0,2	0,5
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	формалдегид	0,1	0,003*
Қоғоз, картон	ацеталдегид	0,2	0,01
	ацетон	0,1	0,35
	бензол	0,01	0,1
	бутилацетат	0,1	0,1
	ксиллоллар (изомерлар қоришмаси)	0,05	0,2
	бутил спирти	0,5	0,1
	изобутил спирти	0,5	0,1
	метил спирти	0,2	0,5
	изопропил спирти	0,1	0,6
	толуол	0,5	0,6
	формалдегид	0,1	0,003*
	этилацетат	0,1	0,1
	рух	1,0	—
Ёғоч	ацеталдегид	0,2	0,01
	бутил спирти	0,5	0,1
	изобутил спирти	0,5	0,1
	метил спирти	0,2	0,5
	изопропил спирти	0,1	0,6
	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	формалдегид	0,1	0,003*
Сопол, ойна	алюминий	0,5	—
	бор	0,5	—
	рух	1,0	—
	титан	0,1	—
Сунъий мўйна, тўқимачилик материаллари	акрилонитрил	0,02	0,03
	ацетон	0,1	0,35
	бензол	0,01	0,1
	винилацетат	0,2	0,15
	метил спирти	0,2	0,5
	толуол	0,5	0,6
	фенол***	0,05	0,003

	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	формалдегид	50 mkg/g	0,003*
Бўёқлар, қаламлар, фломастерлар, гуаш, пластилин ва шунга ўхшаш маҳсулотлар	фенол***	0,05	0,003
	фенолларнинг умумий йиғиндиси***	0,1	—
	формалдегид	0,1	0,003*
Пўлат	темир	0,3	—
	марганец	0,1	—
	хром (Cr 3+)	жамланган	—
	хром (Cr 6+)	0,100	—
	никел	0,1	—
	мис	1,0	—
Қалайли бронза	мис	1,0	—
	рух	1,0	—
	никел	0,1	—
	қалай	2,0	—
	кўрғошин	0,03	—
Алюминий қотишмалари	алюминий	0,5	—
	марганец	0,1	—
	темир	0,3	—
	мис	1,0	—
	рух	1,0	—
Кўрғошин-кумушли қотишмалар	кўрғошин	0,03	—
	кадмий	0,001	—
	кумуш	0,05	—

* Меъёрлар атроф-муҳит ҳавоси фонининг ифлосланишини ҳисобга олинмаган ҳолат учун келтирилган.

** Санитар-кимёвий кўрсаткичлар, назорат учун қўлланиладиган ўлчашлар методикасига кўра, келтирилган захарли моддаларнинг пастки чегарасидаги меъёрий кийматидан кўп бўлишига руҳсат этилмайди.

*** Ўзаро бир-бирини алмаштирувчи кўрсаткичлар.

16-жадвал

Намунали муҳитда зарарли кимёвий моддаларнинг тарқалиш даражаси

Материал, маҳсулотнинг номланиши	Аниқланадиган зарарли моддаларнинг номланиши	Рухсат этилган тарқалиш даражаси (намунавий муҳит (mg/dm³) гача)
1. Акрилонитрил бутадиенстиролли пластиклар. 2. Стиролнинг сополимерлари ва простирол. 3. Полиолефинлар асосидаги материаллар. 4. Виналацетат асосидаги полимерлар. 5. Поливинилхлоридлар. 6. Полиуретанлар. 7. Полиамидлар. 8. Полиакрилат.	кўрғошин	90
	симоб	25 (ҳар килограмда)
	симоб	60 (ҳар қандай ўйинчоқ материалларида)
	кадмий	50 (ҳар килограмда)
	кадмий	75 (ҳар қандай ўйинчоқ материалларида)
	хром	25 (ҳар килограмда)

9. Полиэфирлар асосидаги материаллар. 10. Терефталли кислоталар асосидаги полиэтилен терефталат ва сополимерлар. 12. Поликарбонат. 13. Фенопластлар ва аминопластлар. 14. Эпоксид смолалар асосидаги полмер. 15. Материаллари. 16. Парафинлар ва мумлар. 17. Резина-латексли композициялар (кўрғошин бундан мустасно). 18. Силиконлар. 19. Қоғоз ва картон. 20. Ёғоч. 21. Сопол ва ойна. 22. Сунъий мўйна ва тўқимачилик материаллари. 23. Бўёқлар, қаламлар, фломастерлар. 24. Гуаш, пластилин ва шунга ўхшаш маҳсулотлар.	хром	60 (ҳар қандай ўйинчоқ материалларида)
	мишьяк	25
	барий	250 (ҳар килограмда)
	барий	1000 (ҳар қандай ўйинчоқ материалларида)

Эслатма.

Дистилланган сув, санитар-кимёвий тадқиқотларни олиб бориш учун мажбурий намунавий муҳит ҳисобланади.

Уч ёшдан катта бўлган болалар учун мўлжалланган юмшоқ ва ёғоч ўйинчоқлар, кўғирчоқларнинг кийимлари, болаларни ҳаракатлантириш учун ва ичига сиғдирувчи ёки кўтарувчи катта ўлчамдаги ўйинчоқларда захарли моддаларнинг тарқалиш даражаси ҳаволи (очик) намунавий муҳитда аниқланади.

б) Намунавий муҳитда (тузли кислотада), болалар ўйинчоғининг материалларидан ажралиб чиқадиган зарарли моддалар 1-в жадвалда келтирилган меъёрлардан ошиб кетмаслиги керак;

**Болалар ўйинчоғининг материалларидан ажралиб чиқадиган зарарли
моддалар меъёрлари рўйхати**

Аниқланадиган зарарли кимёвий моддаларнинг номланиши	Тарқалиш даражаси	
	Болалар ўйинчоғининг 1 kg ташкил этувчи ҳар қандай материалларидан ажралиб чиқадиган зарарли моддалар миқдори, mg	Болалар ўйинчоғининг 1 kg ни ташкил этувчи массасидан ва бармоқ билан суртиладиган бўёқларидан ажралиб чиқадиган зарарли моддалар миқдори, mg
сурма	60	60
кўрғошин	90	90
симоб	60	25
кадмий	75	50
хром	60	25
мишяк	25	25
барий	1000	250
селен	500	500

5. Токсикологик-гигиеник кўрсаткичлар:

уч ёшгача бўлган болаларга мўлжалланган, шунингдек, функционал хусусиятидан келиб чиққан ҳолда, бола оғиз бўшлиғи билан тўғридан-тўғри алоқада бўладиган болалар ўйинчоқлари бола оғиз бўшлиғи шиллиқ пардасига яллиғлантирувчи таъсир кўрсатмаслиги керак;

болалар ўйинчоқларида сувли муҳитда (дистирланган муҳитда) аниқланадиган маҳаллий тери қичишиш кўрсаткичлари кузатилмаслиги ёки токсиклик кўрсаткичи сувли муҳитда — 70 фоиздан 120 фоизгача, ҳаволи муҳитда — 80 фоиздан 120 фоизгача бўлиши керак;

6. Болалар ўйинчоқларида 2-жадвалда келтирилган аллергия чакирувчи ароматизаторлар бўлиши тақиқланади.

**Болалар ўйинчоқларида бўлиши тақиқланган аллергия чақирувчи
ароматизаторлар рўйхати**

Номланиши	CAS рақами
қора андиз мойи	9767635-2
аллилизотиоцианат	57-06-7
бензил цианити	140-29-4
4-третбутилфенол	98-54-4
мари эфир мойи	8006-993
цикламенол	4756-198 7
диэтилмалеат	141-05-9
дигидрокумарин	119-84-6
2,4-дигидрокси-3-метилбензалдегид	6248-200
3,7-диметил-2-октен-1-ол (6,7-дигидрогераниол)	4060748-5
4,6-диметил-8-третбутилкумарин	1787434-9
диметилцитраконат	617-54-9
7,11-диметил-4,6,10-додекатриен-3-он	2665196-7
6,10-диметил-3,5,9-ундекатриен-2-он	141-10-6
дифениламин	122-39-4
этилакрилат	140-88-5
оддий анжир барги	6891652-9
транс-2-гептенал	1882955-5
транс-2-гексеналдиэтилацетал	6774630-9
транс-2-гексеналдиметилацетал	1831883-7
гидроабизтанол	1339393-6
4-этоксифенол	622-62-8
6-изопропилдекагидронафталин-2-ол	3413199-2
7-метоксикумарин	531-59-9
4-метоксифенол	150-76-5
4-(п-метоксифенил)-3-бутен-2-он	943-88-4
1-(п-метоксифенил)-1-пентен-3-он	104-27-8
метил-транс-2-бутеноат	623-43-8
6-метилкумарин	92-48-8
7-метилкумарин	2445-832
5-метил-2,3-гександион	1370686-0
костус илдизи мойи	8023-88-9
7-этокси-4-метилкумарин	87-05-8
гексагидрокумарин	700-82-3
тозаланмаган перуан бальзам (myroxylon pereirae (royle) klotzsch)	8007-00-9
2-пентилиденциклогексанон	2567740-1
3,6,10-триметил-3,5,9-ундекатриен-2-он	1117-415
тизмагул вербена мойи	8024-12-2
4-третбутил-3-метокси-2,6-динитротолуол	83-66-9
4-фенил-3-бутен-2-он	122-57-6
амилциннамал	122-40-7
2-пентил-3-фенилпроп-2-ен-1-ол	101-85-9
бензил спирти	100-51-6

бензилсалицилат	118-58-1
стирон (3-фенил-2-пропен-1-ол)	104-54-1
циннамал	104-55-2
цитрал	5392-405
кумарин	91-64-5
эвгенол	97-53-0
гераниол	106-24-1
гидроксицитронеллал	107-75-5
гидроксиметилпентилциклогексенкарбоксилалдегид	31906-04-4
изоэвгенол	97-54-1
evernia prunastri	90028-68-5
pseudevernia furfuracea	90028-67-4

Бундан ташқари, 3-жадвалда келтирилган аллергия чақирувчи ароматизаторларнинг концентрацияси ўйинчоқда ёки унинг таркибий қисмларида 100 mg/kg дан ошса, уларнинг номлари болалар ўйинчоқлари тамғаларида кўрсатилиши лозим.

3-жадвал

Концентрацияси болалар ўйинчоғида ёки унинг таркибий қисмларида 100 mg/kg дан ошса, болалар ўйинчоқларининг тамғаларида кўрсатилиши лозим бўлган аллергия чақирувчи ароматизаторлар рўйхати

Номланиши	CAS рақами
Арпабодиён спирти	105-13-5
Бензилбензоат	120-51-4
Бензилциннамат	103-41-3
Цитронеллол	106-22-9
Фарнезол	4602-84-0
Гексилциннамал	101-86-0
Лилиал	80-54-6
d-лимонен	5989-27-5
Линалоол	78-70-6
Метилгептинкарбонат	111-12-6
3-метил-4-(2,6,6-триметил-2-циклогексен 1-ил)-3-бутен-2-он	127-51-5

7. Бир ёшгача болаларга мўлжалланган ўйинчоқларни ташкил қилувчи массасида ва бармоқлар билан суртилувчи бўёқлар таркибида микробиологик кўрсаткичлар 4-жадвалда келтирилган меъёрларга мувофиқ бўлиши керак.

Ўйинчоқларнинг микробиологик кўрсаткичлари

Ўйинчоқларнинг номланиши	Микроорганизмларнинг умумий сони (мезофиллар, аэроблар ва факультатив анаэроблар), КОЕ*	Хамиртурушлар, хамиртурушга ўхшаш, замбуруғлар, ўйинчоқларнинг 1 g ида (1 cm ² , 1 cm ³)	Энтеробактериялар оиласидаги бактериялар, ўйинчоқларнинг 1 g ида (1 cm ² , 1 cm ³)	Патоген стафилококлар, ўйинчоқларнинг 1 g ида (1 cm ² , 1 cm ³)	Псевдомонас аэрогиноза ўйинчоқларнинг 1 g ида (1 cm ² , 1 cm ³)
1 ёшгача бўлган болаларга мўлжалланган ичи тўлдирилган ўйинчоқларни ташкил қилувчи массасида ва бармоқлар билан суртилувчи бўёқларда	10 ² гача	мавжуд эмас	мавжуд эмас	мавжуд эмас	мавжуд эмас

* Бактериялар занжирини шакллантириш бирлиги.

Умумий техник регламентига
3-ИЛОВА

Хавфлилик даражаси юқори бўлган болалар ўйинчоқларидан фойдаланиш хавфлари ва уларнинг меъёрлари ҳақидаги ахборотларга қўйиладиган талаблар

Болалар учун ва (ёки) уларга қараб турувчи шахслар учун энг кўп хавф туғдирувчи болалар ўйинчоқлари, улардан фойдаланишда юзага келадиган хавфлар ва уларни бартараф этиш чоралари ҳақида ахборотлар билан таъминланиши керак.

1. Уч ёшгача бўлган болалар учун мўлжалланмаган болалар ўйинчоқларига ёш гуруҳи кўрсатилган, тақиқловчи шартли график белги қўйилган бўлиши керак. 1-расмда шартли график белгининг тасвири келтирилган.

1-расм

Шартли график белги қуйидаги элементлардан ташкил топган бўлади: айлана ва ичида кесишувчи қизил ёки қора рангли чизик;

айлана фони — оқ рангда;

болалар ўйинчоғининг ёш гуруҳига мўлжалланмаганлиги матни қора сиёҳда ёзилган ва боланинг юз контури қора рангда чизилган бўлади. Шартли график белгининг минимал диаметри 10 mm дан кам бўлмаслиги керак.

2. Осма арғимчоқлар, сирпаниб училадиган ясама тепалик халқалар, трапециялардан фойдаланиш ҳужжатлари.

Арқонлар ва шунга ўхшаш болалар ўйинчоқларидан фойдаланиш ҳужжатларида таркибий қисмларини тўғри йиғилишига қўйиладиган талабларнинг бажарилиши уларнинг нотўғри йиғилишида юзага келадиган хавфнинг ошишига ва техник хизмат кўрсатишнинг бузилишига олиб келиши мумкин бўлган ҳолатлар кўрсатилади.

3. Функционал болалар ўйинчоқларида ёки унинг қадоқловчи қисмида «Диққат! Бевосита фақат катталар назорати остида фойдаланилсин!» деган огоҳлантирувчи ёзув бўлиши керак.

Фойдаланиш ҳужжатларида огоҳлантирувчи чоралар ва кўрсатмалар бўлиши шарт, уларнинг бажарилмаслиги болалар ўйинчоқларидан фойдаланувчиларни хавф остида қолдиради.

Фойдаланиш ҳужжатларида болалар ўйинчоқларини болалар қўли етмайдиган жойларда сақлаш ҳақида кўрсатма бўлиши шарт.

4. Кимёвий болалар ўйинчоқларидан фойдаланиш тўғрисидаги ҳужжатларда хавфли моддалар ва реактивларнинг мавжудлиги ва уларнинг истеъмолчи томонидан қўлланилиши хавфидан келиб чиққан ҳолда, хавфсизлик чораларини кўриш тўғрисида кўрсатмалар берилиши керак. Фойдаланиш ҳужжатларида биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш тўғрисида ахборот берилиши, шунингдек, қандай ёшдаги болаларга мўлжалланганлиги тўғрисидаги кўрсатма ҳам бўлиши керак.

Кимёвий болалар ўйинчоғининг қадоқловчи қисмида «Диққат! Фақат ёшдан катта бўлган болалар учун! Бевосита катталар назорати остида фойдаланилсин!» деб ёзиб қўйилади. Боланинг ёшини ишлаб чиқарувчи кўрсатади.

5. Озиқ-овқат маҳсулоти қадоқланган идишга болалар ўйинчоғи жойлаштирилган бўлса, у ҳолда қадоқланган идишга «Ичида ўйинчоқ бор» деган огоҳлантирувчи ёзув ёзиб қўйилган бўлиши шарт.

6. Роликли конкилар ва скейтбордлар болалар ўйинчоқлари сифатида сотувга чиқарилганида, уларда «Диққат! Ҳимоя воситаларини кийиб олиш тавсия этилади!» деган огоҳлантирувчи ёрлиғи бўлиши керак.

7. Бундай болалар ўйинчоқларидан фойдаланиш учун маълум кўникмаларга эга бўлиш талаб этилади. Фойдаланиш ҳужжатларида йиқилиши ёки урилиб кетиши натижасида жароҳат олишдан сақланиш мақсадида болалар ўйинчоғидан эҳтиёткорлик билан фойдаланиш тўғрисида, шунингдек, ҳимоя воситаларидан (ҳимоя шлемларидан, кўлқоплардан, тизза ҳимоялагичларидан, тирсакларни ҳимояловчи қалқончалардан ва бошқалар.) фойдаланиш бўйича кўрсатмалар бўлиши талаб этилади.

8. Сув ўйинлари учун фойдаланиладиган болалар ўйинчоқларида «Диққат! Саёз сув ҳавзаларида фақат катталар назорати остида фойдаланилади!» деган ёзув матни қўйилиши шарт.

